
CHRISTIFIDELES LAICI

**Posynodní apoštolský
list Jana Pavla II.
O POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ LAIKŮ
V CÍRKVI A VE SVĚTĚ
z 30. prosince 1988**

ZVON · ČESKÉ KATOLICKÉ NAKLADATELSTVÍ · PRAHA
1996

Církevní schválení v originálu neuvedeno.

Po převodu do elektronické podoby neprošlo korekturou ani schválením.

Připomínky a opravy zasílejte na e-mail: petr.kebrle@email.cz

Tento a další dokumenty naleznete na Internetu: www.kebrle.cz/katdocs.htm

© Zvon, české katolické nakladatelství, Praha 1990

ISBN 80-7113-162-8

Biskupům,
kněžím a jáhnům,
řeholníkům a řeholnicím,
všem věřícím laikům:
O POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ LAIKŮ
V CÍRKVI A VE SVĚTĚ.

ÚVOD

1. Věřící laici (*Christifideles laici*), jejichž "povolání a poslání v církvi a ve světě dvacet let po 2. vatikánském koncilu" bylo tématem biskupského synodu r. 1987, patří k Božímu lidu, který je v Matoušově evangeliu představován dělníky na vinici: "Neboť s královstvím nebeským je to tak, jako když jeden hospodář hned ráno vyšel najmout dělníky na svou vinici. Smluvil s dělníky denár na den a poslal je na vinici" (Mt 20, 1–2).

Evangelijní podobenství nám klade před oči rozsáhlou vinici Páně a velké zástupy mužů a žen, které Pán volá a posílá, aby na ní pracovali. Taková vinice je celý svět (srov. Mt 13,38), který se musí podle Božího plánu přetvořovat pro příchod Božího království a pro jeho neměnné trvání.

JDĚTE I VY NA MOU VINICI

2. "Když znovu vyšel o deváté hodině, viděl, jak jiní stojí nečinně na trhu a řekl jim: Jděte i vy na mou vinici" (Mt 20, 3–4).

Volání našeho Pána Ježíše: "Jděte i vy na mou vinici", zaznívá dějinami od té doby až do dnešních dnů. Obrací se na každého člověka, který přichází na tento svět.

Za našich dnů, když se uskutečnilo nové vylití svatého Ducha na 2. vatikánském koncilu, církve oživila a prohloubila vědomí svého misijního charakteru. Znovu zaslechla hlas svého Pána, který ji posílá do světa jako "všeobecnou svátost spásy".¹

Jděte i vy. Toto volání se netýká jen pastýřů, řeholníků a řeholnic, ale vztahuje se na všechny. Také laici jsou osobně voláni od Pána a dostávají od něho poslání pro církev i pro svět. Svatý Řehoř Veliký správně připomíná tuto skutečnost, když v kázání k lidu komentuje podobenství o vinici takto: "Zkoumejte svůj způsob života, nejmilejší bratři, a pátrejte, zda už jste dělníci Páně. Každý z vás ať rozváží, co činí, a ať uváží, zda pracuje na vinici Páně."²

Především 2. vatikánský koncil má ve svých doktrínálně, spirituálně a pastoračně bohatých materiálech velmi cenné pasáže o podstatě, důstojnosti, spiritualitě, poslání a odpovědnosti laiků. **Koncilní otcové**, když opakovali Kristovo volání, **vyzvali všechny laiky, muže i ženy, k práci na jeho vinici**: "Posvátný koncil snažně zapřísahá v Pánu všechny laiky, aby ochotně, velkoryse a odhodlaně odpověděli na volání Krista, který je dnes se zvýšenou naléhavostí zve, a na pobízení Ducha svatého. Kéž by především mladí lidé pochopili, že tato výzva je určena jim, a kéž by ji přijali radostně a velkomyslně! Vždyť prostřednictvím tohoto posvátného sněmu sám Pán opětovně zve všechny laiky, aby se s ním každým dnem důvěrněji spojovali, mysleli na jeho zájmy jako na své vlastní (srov. Flp 2,5) a přidružili se k němu v jeho spasitelném poslání. Znovu je posílá do všech měst a vesnic, do kterých chce sám jít (srov. Lk 10,1)".³

Jděte i vy na mou vinici. Tato slova v duchovním významu zaznívala stále znovu během biskupské synody konané v Římě od 1. do 30. října 1987. Otcové pokračovali ve stopách koncilu a ve

¹ 2. vat. koncil, Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (LG), 48.

² Řehoř Veliký, *Hom. in Evang.* I, XIX, 2: PL 76, 1155.

³ 2. vat. koncil, Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem* (AA), 33.

světle osobní i společné zkušenosti církve, obohaceni o obsáhlé učení předchozích synod, zabývali se obsáhle a zvláštním způsobem tématem povolání a poslání laiků v církvi a ve světě.

Na tomto shromáždění biskupů byli zastoupeni také kvalifikovaní laici, muži i ženy, kteří podstatně přispěli k práci synody, jak bylo veřejně oceněno v závěrečné homilii: "Děkujeme Pánu nejen za to, že jsme se mohli během synody těšit z účasti laiků (*auditores et auditrices*), ale ještě více za to, že jsme v diskusích mohli slyšet hlas hostů, zástupců laiků z celého světa a z různých zemí, a využít jejich zkušeností, rad a návrhů, vycházejících z jejich lásky ke společnému poslání."⁴ Když se synodní otcové ohlíželi zpět na pokoncilní dobu, uznali, že Duch i nyní dále obnovuje a omlazuje církev a vzbuzuje nové schopnosti k svatosti a k společenství u mnoha laiků. Svědčí o tom mj. nový styl spolupráce kněží, řeholníků a laiků; aktivní účast na liturgii, na zvěstování Božího slova a na katechezi; mnohé služby a úkoly svěřované laikům a nimi vykonávané; rozkvět různých skupin, sdružení a duchovních hnutí, kterým se též věnují laici; a konečně rozsáhlá a významná účast žen na životě církve a na rozvoji současné společnosti.

Synoda však také ukázala, že cesta, kterou laici nastoupili po koncilu, nebyla zcela bez nebezpečí a obtíží. Zmíníme jen dvě pokušení, jichž se ne vždy vyvarovali: především to, že koncentrovali svůj zájem tak silně na církevní služby a úkoly, že se často vzdávali vlastní odpovědnosti v povolání, ve společnosti, ve světě ekonomiky, kultury a politiky; a dále to, že se schvalovalo nesprávné oddělování víry a života a celkem se oddělovalo přijetí evangelia od konkrétní činnosti v rozličných záležitostech tohoto světa a této doby.

Synoda se při veškeré své práci neustále odvolávala na 2. vatikánský koncil, jehož nauka o laicích vykazuje z odstupe dvaceti let udivující aktuálnost a dostává téměř prorocký význam. Tato nauka může dát vhodné odpovědi na nové otázky, které dnes vyvstávají. Neboť výzva, kterou synodní otcové přijali, spočívá v úkolu najít konkrétní cesty, jak vynikající "teorii" o laicích, kterou koncil vyhlásil, účinně zavést do církevní "praxe". Na druhé straně vyvstaly některé problémy s určitou "novostí", takže je, alespoň v chronologickém smyslu, můžeme označit jako "pokoncilní". Těm věnovali synodní otcové při svých poradách a úvahách právem zvláštní pozornost. Z nich je zde možno zmínit jednak ty, které se týkaly církevních služeb a úřadů, které jsou nebo mají být svěřovány laikům; dále ty, které se týkaly růstu a šíření nových "hnutí" vedle jiných forem sdružování laiků; a konečně i otázky týkající se postavení a úlohy ženy v církvi a ve společnosti.

Na konci své práce, kterou vykonali s velkou horlivostí, kompetencí a velkorysostí, synodní otcové před námi vyjádřili přání a prosbu, abychom ve vhodné chvíli předložili všeobecné církvi v definitivním znění dokument o laicích.⁵

Tento apoštolský list se snaží využít mnohostranných prací synody i jejich myšlenkového bohatství; počínaje "náčrtý" (*lineamenta*) až k *Instrumentum laboris*, od úvodní relace až po souhrnnou relaci shrnující příspěvky jednotlivých biskupů a laiků po diskusích v plénu, od diskusí a referátů v *circuli minori* až k *propositiones* a k závěrečnému poselství. Proto se tento dokument nepředkládá mimo synodu, naopak je jejím věrným výrazem a úzce s ní souvisí. Je to výsledek společné práce a k jeho konečné podobě přispěla Rada sekretariátu synody i sám Sekretariát.

Snažili jsme se tímto listem probudit nové vědomí daru a odpovědnosti všech laiků i každého jednotlivce za poslání a společenství církve.

⁴ Jan Pavel II., Homilie při závěrečné liturgii řádného shromáždění Biskupské synody (30. 10. 1987): AAS 80 (1988), 598.

⁵ Srov. *Propositio* 1.

POTŘEBY SOUČASNÉHO SVĚTA: PROČ ZDE STOJÍTE CELÝ DEN NEČINNĚ?

3. Prvořadým smyslem této synody a jejím nejvzácnějším plodem, který si sama přála, je, aby **laikové v této významné a dramatické hodině** přechodu ke třetímu tisíciletí **pozorně naslouchali Kristovu volání k práci na jeho vinici** a přijali odhodlaně, moudře a uvědoměle svou účast na poslání církve.

Nové církevní, společenské, hospodářské, politické a kulturní skutečnosti dnes vyžadují s mimořádnou intenzitou aktivitu laiků. Nikdy nelze schvalovat nečinnost, dnes je to však vina ještě větší. **Nikomu není dovoleno zůstat nečinným.**

Vraťme se však zpět k podobnosti evangelia: "Když vyšel kolem páté hodiny odpoledne, našel tam další, jak tam stojí, a řekl jim: Co tu stojíte celý den nečinně? Odpovědi mu: Nikdo nás nenajal. On jim řekne: Jděte i vy na mou vinici!" (Mt 20, 6–7)

Práce, kterou všichni na vinici Páně musí vykonávat, je tak veliká, že nezůstává místo pro nečinnost. "Majitel vinice" opakuje své pozvání s ještě větší naléhavostí: "Jděte i vy na mou vinici!"

Hlas Pána jistě zaznívá v nejhlubším nitru každého křesťana, který je vírou a svátostmi křesťanské iniciace připodobněn ke Kristu a je zasazen do církve jako živý člen a aktivní subjekt jejího spásného poslání. Hlas Páně však zaznívá též v událostech dějin církve i lidstva, jak nám to připomíná koncil: "Boží lid se snaží pod vlivem víry, kterou věří, že je veden Duchem Páně, jenž naplňuje zemský okrsek, rozeznat v událostech, potřebách a požadavcích, v nichž má účast spolu s ostatními lidmi naší doby, opravdové známky Boží přítomnosti nebo Božího úradku. Víra totiž osvěcuje všechno novým světlem a zjevuje Boží záměr týkající se celkového povolání člověka, a proto vede mysl k řešení plně lidským."⁶ Pohledme tedy na tvář tohoto našeho světa, který v sobě chová hodnoty i problémy, žije uprostřed neklidu i nadějí, zdobí jej vítězství i hyzdí nedostatky. Tento svět se potýká s hospodářskými, společenskými, politickými a kulturními těžkostmi a jeho problémy a obtíže jsou dnes ještě větší a závažnější než ty, které popsal koncil v pastorální konstituci *Gaudium et spes*.⁷ A přece právě to je ta vinice a to místo, kam jsou laici povoláni uskutečňovat své poslání. Ježíš chce, aby byli – jako všichni jeho učedníci – solí země a světlem světa (srov. Mt 5, 13–14). Ale jak vypadá současná **tvář** "země" a "světa", jejichž "solí" a "světlem" mají křesťané být?

Situace a problémy současného světa jsou velmi rozmanité a vyznačují se rychlými změnami. Proto je třeba se vyvarovat přílišných zevšeobecnění a zjednodušování. **Některé základní tendence, které se v současné lidské společnosti projevují**, však přece zachytit můžeme. Tak jako na poli popisovaném v evangeliu roste plevel i dobré obilí, tak i v lidských dějinách, kde můžeme jako na divadle denně sledovat často protichůdné uplatňování lidské svobody, vyskytuje se vedle sebe, a často se navzájem úzce proplétá, dobro i zlo, nespravedlnost a spravedlnost, úzkost i naděje.

⁶ 2. vat. koncil, Pastorální konst. o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (GS), 11.

⁷ Během mimořádné synody 1985 zdůraznili Otcové nově "velký význam a aktuálnost konstituce *Gaudium et spes*". Dále řekli: "Uznáváme však také, že znamení naší doby jsou zčásti jiná než v době koncilu, že jsou v nich větší úzkosti a problémy. Všude ve světě se šíří hlad, útlak, nespravedlnost a válka, utrpení, terorismus a různé jiné formy násilí" (Závěrečný dokument *Ecclesia sub Verbo Dei mysteria Christi celebrans pro salute mundi*, II. D. 1.).

SEKULARISMUS A POTŘEBA NÁBOŽENSTVÍ

4. Není možno nepřipomenout trvalé šíření se **náboženské lhostejnosti** a ateismu v jejich rozličných projevech, především v dnes nejběžnější formě **sekularismu**. Člověk, pyšný na nezadržitelný vědecký a technický pokrok, ale ještě více lákán nejstarším a stále novým pokušením chtít být jako Bůh (srov. Gn 3,5), v neomezeném zneužívání svobody vytrhává ze svého srdce náboženské kořeny. Zapomíná na Boha, považuje jej za bezvýznamného pro svůj život a zavrhuje ho, aby uctíval nejrůznější "modly".

Současný sekularismus je jevem skutečně velmi vážným a nepostihuje pouze jednotlivce, ale v určitém smyslu i celá společenství, jak to ukázal již koncil: "Stále širší masy lidí se s náboženstvím prakticky rozcházejí."⁸ Často jsme se již zabývali tímto tématem odkřesťanštění, které postihuje národy se starobylou křesťanskou tradicí a naléhavě žádá novou evangelizaci.

Přesto však **hledání a potřeba náboženství** nemohou být zcela uhašeny. Svědomí každého člověka, pokud přistupuje s odvahou k základním otázkám lidské existence, především k otázce po smyslu života, utrpení a smrti, nemůže než přijmout za svá slova, která vyslovil svatý Augustin: "Pro sebe jsi nás stvořil, Pane. Nepokojné je naše srdce, dokud nespočine v tobě."⁹ A tak i dnešní lidský svět se stále více a širěji otevírá pro duchovní a transcendentní chápání života, k novému hledání náboženských hodnot, k obnovenému smyslu pro posvátné věci, pro modlitbu a k požadavkům vzývat svobodně jméno Páně.

ČLOVĚK: PONÍŽENÁ I POVÝŠENÁ DŮSTOJNOST

5. Pomysleme nadto na mnohé násilnosti, kterým je dnes vystavována **důstojnost lidské osoby**. Vždycky když není člověk uznáván a milován ve své důstojnosti jako živý obraz Boha (srov. Gn 1,26), je vydáván ponižujícím a zvráceným formám zneužívání, a stává se tak k svému neštěstí otrokem zcela závislým na silnějším. Ten "silnější" může mít nejrůznější jména: ideologie, hospodářská moc, nelidské politické systémy, vědecká technokracie, neomezená moc masových sdělovacích prostředků. Jsou před námi zástupy lidí, našich bratří a sester, jejichž základní práva jsou porušována, někdy v důsledku přílišné tolerantnosti nebo i zjevné nespravedlnosti některých občanských zákonů: sem patří právo na život a jeho nedotknutelnost, právo na práci a obydlí, právo na založení rodiny a na odpovědné rodičovství, právo na účast na veřejném a politickém životě, právo na svobodu svědomí a svobodné vyznávání víry.

Kdo může vyčíslit počet dětí, které se nenarodily, protože byly usmrceny v lůně svých matek, dětí opuštěných nebo týraných rodiči, dětí, které vyrůstají bez lásky a výchovy? V některých zemích postrádají celé národy obydlí a práci; chybí jim vše k tomu, aby mohly vést život důstojný člověka, a nemají dokonce ani to nejnezbytnější k životu vůbec. Strašných rozměrů dosáhly projevy hmotné i morální chudoby a bídy na okrajích velkých metropolí a jsou jimi smrtelně zasaženy celé skupiny lidí.

⁸ GS 7.

⁹ Augustin, *Confessiones* I, 1: CCL 27, 1.

Avšak to, co je v lidské osobnosti posvátné, nemůže být nikdy zničeno, i když je to často zlehčováno a porušováno; to posvátné v člověku vítězí vždy stále znovu, protože má pevný, základ v Bohu Otci, stvořiteli všech.

Proto se stále více šíří a důrazněji prosazuje **mysl pro osobní důstojnost každého člověka**. Jako osvobozující proud zasahuje nyní vědomí o lidské důstojnosti všechny národy, které si stále více uvědomují důstojnost každého člověka. Neboť "člověk" není "věc" ani "objekt", kterého je možno používat, ale vždy "subjekt", který má svědomí a svobodu a je povolán k tomu, aby žil odpovědně ve společnosti i v dějinách a podřizoval se duchovním a náboženským hodnotám.

Tvrdilo se, že naše doba je dobou "humanismů". Jsou však některé "humanismy", které ze své ateistické a sekulární povahy směřují vlastně k ponižování a ničení člověka, což je skutečným "paradoxem". Jiné humanismy naopak tolik vyvyšují člověka, že dochází až k úplné modloslužbě; jiné konečně uznávají podle pravdy jeho velikost i bídu a ukazují, podporují a rozvíjejí plnou důstojnost člověka.

Znamením a plodem těchto humanistických proudů je stále živější potřeba účasti. Je to bezpochyby jeden z charakteristických rysů dnešního lidstva, skutečné "znamení doby", které dozrává v nejrůznějších oblastech a směrech: především mezi ženami a mládeží, a to nejen v životě rodiny a školy, ale i v oblasti kulturní, hospodářské, sociální a politické. Mít určitou úlohu a v jistém smyslu být i tvůrcem nové humanistické kultury je potřebou jak individuální, tak i všeobecnou. ¹⁰

KONFLIKTY A MÍR

6. Nakonec si připomeňme další jev, charakteristický pro dnešní lidstvo. Jako snad nikdy předtím v dějinách se dnes lidstvo zmítá a otřásá v **konfliktech**. Jedná se tu o mnohotvárný jev – odlišný od legitimního pluralismu mentalit a iniciativ–, který se neblaze projevuje v nepřátelských vztazích mezi jednotlivci, skupinami, třídami, národy a bloky států. Tyto protiklady přecházejí v různé formy násilí, v terorismus a ve války. Také nyní některé skupiny lidí, a tentokrát v daleko větších rozměrech, podnikají znovu pošetilý pokus vystavět "babylonskou věž" (srov. Gn 11, 1–9) v touze dokázat svoji "všemohoucnost", ale výsledkem je pouze zmatek, boj, rozklad a útlak. Proto se lidská rodina tragicky sama oslabuje a zraňuje.

Na druhé straně se s nepřemožitelnou silou projevuje touha každého člověka i celých národů po nedocenitelném dobru, **míru** a spravedlnosti. Blahoslavenství evangelia: "Blahoslavení tvůrcové pokoje" (Mt 5,9) nachází u dnešních lidí novou odezvu; mnohé národy dnes žijí, trpí a pracují pro dosažení míru a spravedlnosti. Účast velkého počtu jednotlivců i celých skupin na životě společnosti je dnes nejlepší cestou k tomu, aby se touha po míru stala skutečností. Na této cestě nacházíme mnoho laiků, kteří se velkodušně angažují v sociální a politické oblasti, v nejrozmanitějších druzích institucí nebo v dobrovolné službě nejchudším.

¹⁰ Srov. *Instrumentum laboris, De vocatione et missione laicorum in Ecclesia et in mundo viginti annis a Consilio Vaticano II. elapsis*, 5–10.

JEŽÍŠ KRISTUS, NADĚJE LIDSTVA

7. Tak tedy vypadá obrovské kamenité pole, které se prostírá před dělníky, které "hospodář" posílá na svou vinici. Církev: my všichni, pastýři i věřící, kněží, členové řeholí i laici, pracujeme na tomto poli. Okolnosti, na které jsme právě upozornili, se rozhodujícím způsobem dotýkají i církve, Neboť je jimi v určitém smyslu omezována, ne však potlačena, a už vůbec ne přemožena, neboť Duch svatý, její životní princip, ji podporuje při naplňování jejího poslání.

Církev velmi dobře ví, že všechno usilování lidstva o jednotu a účast dosáhne mocí Ježíše Krista, vykupitele člověka i celého světa, naplnění; a to přes všechny obtíže, průtahy a protiklady, působené lidskou omezeností, hříchem a zlem.

Církev si je vědoma toho, že ji Pán poslal jako "znamení a nástroj niterného spojení s Bohem a celého lidského pokolení".¹¹

Proto navzdory různým překážkám může a musí lidstvo doufat: Zosobněné a živé evangelium, sám Ježíš Kristus, je novou "zvěstí", která přináší radost a kterou církev hlásá každý den a dosvědčuje všem lidem.

V tomto zvěstování a svědectví mají laici přirozené a nezastupitelné místo: skrze ně je církev, znamení a pramen naděje i spásy, účinně přítomna v nejrůznějších částech světa.

¹¹ LG, I.

PRVNÍ KAPITOLA

JÁ JSEM VINNÝ KMEN, VY JSTE RATOLESTI Důstojnost laiků v tajemství církve

TAJEMSTVÍ VINICE

8. Obraz vinného kmene je v bibli užíván mnoha způsoby a v různém smyslu, především však v ní označuje **tajemství Božího lidu**. V tomto hlubším pohledu nejsou laici pouze dělníky pracujícími na vinici, ale jsou přímo částí této vinice. Ježíš říká: "Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti" (Jan 15,5).

Už ve Starém zákoně užívají proroci obrazu vinice k označení vyvoleného národa.

Izrael je Boží vinicí, dílem Pána a radostí jeho srdce: "Já jsem tě zasadil, révu ušlechtilou, samou spolehlivou sadbu" (Jer 2,21). "Tvá matka jako vinná réva, podobně jako ty, byla zasazena u vody, byla plodná a bujně vzrostlá pro hojnost vod" (Ez 19,10). "Můj milý měl vinici na úrodném svahu. Zkypřil ji, kameny z ní vybral a vysadil ušlechtilou révu" (Iz 5, 1–2).

Ježíš používá symbolu vinice, aby zjevil některé aspekty Božího království: "Jeden člověk vysadil vinici, obehnal ji zdí, vykopal nádrž k lisu a vystavěl strážní věž; pak ji pronajal vinařům a odcestoval" (Mk 12,1; srov. 21,28n.).

Evangelista Jan nás zve, abychom sestoupili hlouběji a vede nás k pochopení **tajemství vinice**: je nejen symbolem a obrazem Božího lidu, ale **samotného Ježíše**. On je vinný kmen a my, jeho učedníci, jsme ratolesti; on je "pravý vinný kmen", do kterého jsou živě vštípeny ratolesti (srov. Jan 15, 1nn.).

Druhý vatikánský koncil, když uvádí mnohé biblické obrazy, které objasňují tajemství církve, znovu uvádí obraz vinného kmene a ratolestí: "Kristus je pravá vinná réva, která sděluje život a plodnost svým ratolestem – totiž nám, když prostřednictvím církve zůstáváme v Kristu, bez něhož nemůžeme nic dělat (Jan 15, 1–5)."¹² Sama církev je tedy evangelijní vinicí. Je **tajemstvím**, protože láska a život Otce, Syna a Ducha svatého jsou zcela nezaslouženým darem, který se nabízí všem, kdo se zrodili z vody a Ducha svatého (srov. Jan 3,5). Jsou povoláni, aby Boží společenství žili, zjevovali a v dějinách lidstva je v misijním poslání sdělovali, jak říká Ježíš: "V onen den poznáte, že já jsem ve svém Otcí, vy ve mně a já ve vás" (Jan 14,20).

Pouze v **nejhlubším tajemství církve, které je tajemstvím společenství**, se tak **ukazuje "identita" laiků** a její původní důstojnost.

KDO JSOU LAICI

9. Synodní otcové právem poukázali na to, že je nezbytné i vymezit a předložit **pozitivní popis** povolání a poslání laiků. i K dosažení tohoto cíle se hlouběji věnovali studiu nauky 2. vatikánského koncilu, další objasnění jim poskytly dokumenty učitelského úřadu církve a zkušenosti, které učini-

¹² LG, 6.

la i sama církev pod vedením Ducha svatého ve svém životě.¹³ V odpovědi na otázku "Kdo jsou laici" překonal koncil předchozí převážně negativní interpretace a postavil se na zcela pozitivní stanovisko. Svůj základní úmysl vyjádřil prohlášením, že laici plně přísluší do církve a mají účast na jejím tajemství, a že jejich povolání má specifický charakter, který záleží zvláště v úkolu, "aby hledali Boží království při práci na časných hodnotách tím, že je usměřňují podle Boží vůle".¹⁴

"Slovem 'laik' – říká konstituce *Lumen gentium* – rozumíme zde všechny věřící, kteří nejsou členy stavu duchovního nebo řeholního uznaného v církvi, to je věřící, kteří křtem zapojení do Krista a učinění Božím lidem, účastní se svým vlastním způsobem na kněžském, učitelském a královském úřadu Kristově, a tak svým podílem uskutečňují v církvi a ve světě poslání, které je vlastní celému křesťanskému lidu."¹⁵ Už Pius XII. řekl: "Věřící, a ještě konkrétněji laici, stojí v přední linii života církve; jejich prostřednictvím je církev, životním principem lidské společnosti. Proto musí mít zvláště oni stále hlubší vědomí, že **nejen patří k církvi, ale že jsou církví**, to jest společenským věřících na zemi pod vedením papeže jako společné hlavy a biskupů s ním spojených. **Oni jsou církev.**"¹⁶

Podle biblického obrazu vinice jsou laici jako všichni členové církve ratolesti zakořeněné v Kristu, pravém vinném kmeni, který je oživuje a činí dárce života.

Toto vstípení do Krista vírou a svátostmi křesťanské iniciace je nejhlubším kořenem, který vytváří nové postavení křesťana v tajemství církve, určuje jeho nejvnitřnější "fyziognomii", je v základu každého povolání i v dynamice křesťanského života laiků. V Kristu Pánu, který zemřel a byl vzkříšen, se stává pokřtěný "novým stvořením" (Gal 6,15; 2 Kor 5,17), stvořením očištěným od hříchu a oživeným milostí.

Proto může být "podoba" laika vhodně popsána pouze na pozadí tajemného bohatství, které dává Bůh křesťanům ve křtu.

KŘEST A NOVOST KŘESŤANSKÉ SKUTEČNOSTI

10. Není přehnané, když řekneme, že smyslem celého života laika je poznat tuto radikální křesťanskou novost, která vyplývá ze křtu jako svátosti víry, aby mohl podle povolání, kterého se mu dostalo od Boha, plnit své povinnosti. Abychom popsali "podobu" laika, zkoumejme ze všech ostatních hledisek přímo a explicitně tyto tři základní aspekty: **Křtem se rodíme k životu Božích dětí; křest nás sjednocuje s Kristem a jeho tělem, církví; křest nám uděluje pomazání v Duchu svatém a činí nás jeho chrámem.**

BOŽÍ DĚTI V JEDINÉM SYNU

11. Připomeňme si Ježíšova slova k Nikodémovi: "Amen, amen pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího" (Jan 3,5). Křest je tedy nové zrození, nové zplození.

¹³ Srov. *Propositio* 3.

¹⁴ LG, 31

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Pius XII., Proslov k novým kardinálům (20. II. 1946): AAS 38 (1946), 149.

Tento dar, který se uděluje ve křtu, měl na mysli apoštol Petr, když zpíval chvalozpěv: "Veleben buď Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, neboť nám ze svého velikého milosrdenství dal vzkříšením Ježíše Krista nově se narodit k živé naději. Dědictví nehynoucí, neposkvrněné a nevadnoucí je připraveno pro vás v nebesích" (1 Petr 1,3–4). Nazývá křesťany těmi, kdo se "znovu narodili, nikoli z pomíjitelného semene, nýbrž z nepomíjitelného, skrze živé a věčné slovo Boží" (1 Petr 1,23).

Křtem se stáváme dětmi Božími v jeho jednorozeném Synu Ježíši Kristu. Když křesťan vystupuje z křestní vody, slyší hlas, který zazněl na břehu Jordánu: "Ty jsi můj milý Syn, tebe jsem si vyvolil" (Lk 3,22). Chápe, že byl jako dědic přiřazen k milovanému Synu (srov. Gal 4, 4–7) a tím se stal bratrem Krista. Tak se uskutečňuje Otcův plán v osobní historii každého křesťana: "Které předem vyhlédl, ty také předem určil, aby přijali podobu jeho Syna, tak aby byl prvorozený mezi mnoha bratřími" (Řím 8,29).

Duch svatý činí z pokřtěných Boží děti a údy Kristova těla. Jak píše apoštol Pavel Korintským: "Jedním Duchem jsme byli my všichni pokřtěni v jedno tělo" (1 Kor 12,13), takže apoštol může laikům říci: "Vy jste tělo Kristovo, a každý z vás je jedním z jeho údů" (1 Kor 12,27); "Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna" (Gal 4,6; srov. Řím 8,15–16).

JEDNO TĚLO V KRISTU

12. Pokřtění tedy, znovu zrození jako "Boží děti v Synu", jsou neoddělitelné "údy Krista a údy těla církve", jak učí Florentský koncil.¹⁷

Křest znamená a působí mystické ale skutečné včlenění do ukřižovaného a oslaveného Ježíšova těla. Svátostí spojuje Ježíš pokřtěného se svou smrtí, aby jej pak spojil se svým vzkříšením (srov. Řím 6, 3–5), svléká z něj "starého člověka" a obléká ho v "člověka nového", tj. v sebe sama: "Neboť vy všichni, kteří jste byli pokřtěni v Krista", prohlašuje apoštol Pavel, "také jste Krista oblékli" (Gal 3,27; srov. Ef 4, 22–24; Kol 3, 9–10). Z toho plyne, že "my, ač je nás mnoho, jsme jedno tělo v Kristu" (Řím 12,5).

V těchto Pavlových slovech zaznívá věrně Ježíšova nauka. Vždyť Ježíš zjevil učedníkům **tajemnou jednotu, která je spojuje s ním i mezi sebou navzájem**, a ukázal tuto jednotu jako obraz a prodloužení onoho tajemného společenství, které spojuje Otce se Synem a Syna s Otcem poutem lásky Ducha svatého (srov. Jan 17,21).

Je to tatáž jednotu, o níž mluví Ježíš v podobenství o vinném kmeni a ratolestech: "Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti" (Jan 15,5). Tento obraz osvětluje nejen důvěrnou jednotu učedníků s Ježíšem, ale i vzájemné živé společenství učedníků: všichni jsou ratolestmi jednoho vinného kmene.

ŽIVÝ A SVATÝ CHRÁM DUCHA

13. Jiným obrazem, totiž obrazem stavby, definuje apoštol Petr pokřtěné jako "živé kameny", postavené na Kristu, "úhelném kameni", které jsou určeny ke stavbě "duchovního domu" (1 Petr 2,5). Tento obraz nás přivádí k jinému aspektu novosti křtu, kterou 2. vatikánský koncil vyjadřuje takto:

¹⁷ Ekumenický koncil ve Florencii, *Decr. pro Armeniis*, DS 1314.

"Při svém znovuzrození a pomazání od Ducha svatého jsou totiž pokřtění posvěceni jako duchovní dům."¹⁸

Duch svatý pomazává pokřtěného a vtiskuje mu svou nezrušitelnou pečeť (srov. 2 Kor 1, 21–22), činí jej duchovní stavbou, tj. naplňuje jej skrze sjednocení s Kristem a přetvořením v něho svou přítomností Boha.

Na základě tohoto duchovního "pomazání" může křesťan opakovat svým způsobem Kristova slova: "Duch Hospodinův je nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy" (Lk 4, 18–19; srov. Iz 61,1–2). Takto se pokřtěný vylitím křestní vody podílí na poslání Ježíše Krista, Mesiáše a Spasitele.

ÚČAST NA KNĚŽSKÉM, PROROCKÉM A KRÁLOVSKÉM ÚŘADU JEŽÍŠE KRISTA

14. Apoštol Petr oslovuje pokřtěné jako "novorozené děti" těmito slovy: "Přicházejte tedy k němu, kameni živému, jenž od lidí byl zavržen, ale před Bohem je vyvolený a vzácný. I vy buďte živými kameny, z nichž se staví duchovní dům, abyste byli svatým kněžstvem a přinášeli duchovní oběti, milé Bohu pro Ježíše Krista... Vy však jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu, abyste hlásali mocné skutky toho, kdo vás povolal ze tmy do svého podivuhodného světla" (1 Petr 2, 4–5.9).

Toto je nová známka milosti a důstojnosti křtu. Laici se podílejí svým způsobem na trojím úřadu Kristově: kněžském, prorockém a královském. Tento poznatek nebyl v paměti a tradici církve nikdy zapomenut. To ukazuje zřejmě např. Augustinův komentář k žalmu 26, kde píše: "David byl pomazán za krále. Tehdy býval pomazáván jen král a kněz, to byly v té době dvě pomazané osoby. A ti dva byli předobrazy budoucího jediného krále a kněze, Krista, zastávajícího obojí úřad. Proto Christus (Pomazaný) je odvozeno od *chrisma* (pomazány). Nebyla však pomazána jen naše hlava, ale i my, jeho tělo... Proto se vztahuje pomazání na všechny křesťany, zatímco ve starozákonní době příslušelo jen dvěma osobám. Že jsme Kristovým tělem, vyplývá jasně z toho, že jsme všichni v něm pomazání (*Christi*) i Kristus, Neboť celý Kristus je nějak hlavou i tělem."¹⁹

Po příkladu 2. vatikánského koncilu²⁰ jsme se už od počátku svého pastýřského úřadu snažili zdůrazňovat kněžskou, prorockou a královskou důstojnost celého Božího lidu: "Ten, který se zrodil z Panny Marie, syn tesařův – jak se domnívali –, Syn živého Boha, jak vyznal Petr, přišel, aby z nás všech učinil královské kněžstvo. Druhý vatikánský koncil nám znovu připomněl tajemství této moci i to, že poslání Krista, kněze, proroka, učitele a krále skutečně dále pokračuje v církvi. Na tomto trojím poslání mají účast všichni, celý Boží lid."²¹

Tímto listem jsou laici znovu vyzýváni, aby četli a promýšleli bohatou a plodnou nauku koncilu o své účasti na trojím úřadu Kristově a aby se jí v horlivém poznání a lásce připodobňovali.²² Proto zde vyložíme sumárně podstatné prvky této nauky.

¹⁸ LG, 10.

¹⁹ Augustin, *Enarr. in Ps. XXVI*, II, 2: CCL 38, 154n.

²⁰ LG, 10.

²¹ Jan Pavel II., Homilie při převzetí nejvyššího pastýřského úřadu (22. 10. 1978): AAS 70 (1978), 946.

²² Srov. převzetí této nauky v *Instrumentum laboris*, 25.

Laikové mají účast na **kněžském úřadě**, v němž Ježíš k slávě Otce a k spáse celého lidstva sám sebe na kříži obětoval a stále se obětuje při slavení eucharistie. Pokřtění, včlenění v Krista, se s ním a s jeho obětí spojují obětováním sebe a svého konání (srov. Řím 12, 1–2). Toto vyhlásil koncil, když o laicích říká: "Všechny jejich skutky se stávají duchovním obětním darem, který je milý Bohu pro zásluhy Ježíše Krista (srov. 1 Petr 2,5); modlitby a apoštolská činnost, manželský a rodinný život, každodenní práce, tělesné i duševní osvěžení – když je prováděno ve spojení s Duchem – a též těžkosti života, jestliže je trpělivě snášejí. Tyto skutky se zbožně přinášejí Otci zároveň s obětí těla Kristova, když se slaví eucharistie. Takto i laici zasvěcují celý svět Bohu, když se všude klanějí Bohu a jednají svatě."²³

Dále, protože se laici účastní na **prorockém úřadu** Krista, který "hlásal Otcovo království"²⁴, uschopňuje je to a zavazuje, aby ve víře přijímali evangelium, slovy a skutky je hlásali a neváhali poukazovat na zlo ve světě. Spojení s Kristem, "velkým prorokem" (Lk 7,16) a učinění v Duchu "svědky" zmrtvýchvstalého Krista, mají laici účast nejen na nadpřirozeném "citu pro víru" církve, která "se nemůže mýlit ve víře"²⁵, ale i na milosti slova (srov. Sk 2,17–18; Zj 19,10). Jsou povolání také k tomu, aby ve svém každodenním rodinném a společenském životě ukazovali a osvětlovali novost a sílu evangelia a zároveň uprostřed rozporů této doby odvážně a trpělivě vyjadřovali svou naději na slávu "i při výstavbě časného řádu".²⁶

Na základě své příslušnosti ke Kristu, Pánu a Králi celého světa, mají laikové účast na jeho **královském úřadu** a jsou ním povoláni ke službě Božímu království a jeho šíření v dějinách lidstva. Toto křesťanské "království" žijí především tím, že vedou duchovní boj, aby zvítězili v sobě a přemohli království hříchu (srov. Řím 6,12), dále tím, že obětují sami sebe v lásce a spravedlnosti ke službě Ježíši Kristu, který je neustále přítomen ve všech bratřích, především v těch nejnepatrnějších (srov. Mt 25,40).

Laici jsou však také zvláštním způsobem povoláni k tomu, aby opět vrátili veškerému stvoření jeho původní hodnotu. Neboť když svou schopností podporovanou životem milosti, podřizují toto tvorstvo skutečnému dobru člověka a uplatňují moc, účastní se věřící na moci, již zmrtvýchvstalý Ježíš přitahuje všechny k sobě a spolu se sebou samým je podřizuje Otci, aby Bůh byl všechno ve všem (srov. Jan 12,32; 1 Kor 15,28).

Účast laiků na trojím úřadě Krista, kněze, proroka a krále má svůj kořen v pomazání křtu a dochází rozvoje v biřmování, v eucharistii je živena a zdokonalována. Tato účast je **jednotlivým** věřícím darována, jen pokud tvoří **jediné tělo Páně**. Neboť Ježíš zahrnuje církev svými dary, jen pokud je jeho tělem a nevěstou. Proto mají jednotlivci účast na trojím Kristově úřadu jen jako členové církve, jak to jasně učí svatý Petr, když pokřtěné definuje jako rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu (srov. 1 Petr 2,9). Protože účast laiků na trojím úřadě Kristově se odvozuje od společenství s církví, musí ji věřící žít a uskutečňovat ve společenství a pro rozvoj tohoto společenství. Svatý Augustin o tom říká: "Tak jako se všichni na základě mystického pomazání (*chrisma*) nazývají křesťany (*christiani*), tak nazýváme všechny kněžími, **protože jsou údy jediného kněze**."²⁷

²³ LG, 34.

²⁴ Tamtéž, 35.

²⁵ Tamtéž, 12.

²⁶ Tamtéž, 35.

²⁷ Augustin, *De civitate Dei*, XX, 10: CCL 48, 720.

LAIKOVÉ A ČASNÝ CHARAKTER

15. Nejvnitřnější křesťanská "novost" je základem a důvodem rovnosti všech v Kristu pokřtěných, všech členů Božího lidu: "Všichni členové mají společnou důstojnost, která vzniká z nového zrození v Kristu; společná je milost synovství, společné je povolání ke svatosti, jedna spása, jedna naděje a nedělitelná láska."²⁸ Na základě společné důstojnosti křtu je laik spolu s posvěcenými pastýři a řeholními osobami spoluzodpovědný za poslání církve.

Společná důstojnost na základě křtu obsahuje však u laika omezení, které jej sice od kněze, řeholníka nebo řeholnice odlišuje, avšak neodděluje ho od nich. Druhý vatikánský koncil učí, že tento zvláštní způsob spočívá v časné dispozici laiků: "Vlastní a zvláštní odlišností laiků je jejich časný ráz."²⁹

Abychom toto zvláštní postavení laiků v církvi postihli správně, v úplnosti a zvláštnosti, musíme hlouběji prozkoumat teologický dosah jejich časné dispozice ve světle spásného Božího plánu a tajemství církve.

Jak už řekl Pavel VI., "církvi přísluší časný rozměr, který k ní a k jejímu poslání podstatně náleží a který se uskutečňuje v jejich údech různým způsobem."³⁰

Církev není sice z tohoto světa, ale žije v tomto světě (srov. Jan 17,16) a je poslána, aby pokračovala ve spásném díle Ježíše Krista, které "má za cíl spásu lidí, ale zahrnuje v sobě i obnovení celého časného řádu."³¹

Všichni členové církve se podílejí na této časné dispozici, ale v různé formě. Speciálně podíl laiků se uskutečňuje zvláštním způsobem jednání a konání, který je jim podle slov koncilu "vlastní a zvláštní". Tento způsob se označuje pojmem "časný ráz" (*indoles saecularis*).³²

Koncil popisuje tento časný charakter laiků především jako místo, kde se setkávají s Božím voláním: "Právě v tomto prostředí jsou povoláni od Boha."³³ Toto "místo" se popisuje slovy, plnými dynamiky: věřící laici "žijí ve světě, to jest ve všech světských povoláních a činnostech, a jejich život je jakoby protkán obvyklými podmínkami rodinného a společenského života."³⁴

Laici jsou tedy osoby, které žijí ve světě běžným lidským životem: studují, pracují, vstupují do přátelských, sociálních, pracovních, kulturních a jiných vztahů. Jejich časnou dispozici chápe koncil ne jako vnější rámec podmíněný prostředím, ale jako skutečnost, které **je určeno, aby dosáhla svého plného smyslu v Ježíši Kristu.**³⁵ Koncil znovu potvrdil, že "samo vtělené Slovo se chtělo účastnit společenského života lidí... Dobrovolně se podřídil zákonům své vlasti a tak posvětil lidské a především rodinné vztahy, z nichž povstává společenské spoluzítí. Chtěl vést život řemeslníka své doby a své země."³⁶

Tak se "svět" stává oblastí a prostředkem křesťanského povolání laiků, neboť sám svět je určen k tomu, aby byl Otec oslaven v Kristu. Proto může koncil velmi jasně ukázat zvláštní a jen jim vlastní smysl božského povolání laiků. Nejsou povoláni k tomu, aby zanechali toho života, kte-

²⁸ LG, 32.

²⁹ Tamtéž, 31.

³⁰ Pavel VI., Proslov k členům sekulárních institutů (2.II.1972): AAS 64 (1972), 208.

³¹ AA, 5.

³² LG, 31.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Srov. tamtéž, 48.

řý vedou ve světě, Neboť křest je od světa nikterak neodděluje, jak výslovně učí apoštol Pavel: "V čem byl kdo povolán, bratři, v tom ať před Bohem zůstane" (1 Kor 7,24). Křest naopak v sobě obsahuje poslání, která se vztahují právě na situaci ve světě: Laikové jsou "**povoláni** od Boha, aby vykonávali své povinnosti v duchu evangelia a tímto způsobem **se podíleli jako kvas, který pracuje uvnitř – na posvěcení světa** tím, že druhým lidem hlásají Krista především svědectvím svého života a žářem své víry, naděje a lásky."³⁷ A tak být – jednat ve světě je pro laiky nejen antropologickou a sociologickou skutečností, nýbrž také a především skutečností specificky teologickou a církevní. Ve světě jim Bůh zjevuje svou vůli a jejich zvláštní povolání, "aby hledali Boží království při práci na časných hodnotách tím, že je usměřňují podle Boží vůle."³⁸

Stejným způsobem uvažuje i prohlášení synodních otců: "Časný ráz laiků proto musí být definován nejen v sociologickém, nýbrž i v teologickém smyslu. Znak časnosti musí být chápán ve světle tvůrčího a vykupitelského činu Boha, který svěřil svět lidem, aby spolupracovali na díle stvoření, osvobodili tvorstvo od následků hříchu a sami se posvěcovali v manželství nebo mimo ně, v rodině, v povolání a v nejrůznějších oblastech společenského života."³⁹

Postavení laiků v církvi musí být zásadně definováno na základě této **novosti křesťanské skutečnosti** – musí být charakterizováno časným rázem laiků.⁴⁰

Evangelijní obrazy soli, světla a kvasu se sice týkají bez rozdílu všech Ježíšových učedníků, ale **zvláštním způsobem laiků**. Mají pro ně podivuhodně hluboký význam, protože vyjadřují nejen hluboké zakotvení a plnou účast laiků na zemi, ve světě a ve společenství lidí, nýbrž také a především novou a původní skutečnost zakotvení a účasti, které nacházejí svůj smysl v šíření evangelia, které přináší spásu.

POVOLÁNÍ K SVATOSTI

16. Důstojnost laiků se nám plně ukáže tehdy, když uvážíme **první a základní povolání**, kterým se Otec obrací v Ježíši Kristu skrze Ducha svatého na každého z nich: povolání ke svatosti, to je k dokonalosti lásky. Světec je nejdokonalejším svědectvím důstojnosti, která byla propůjčena Kristovu učedníku.

O všeobecném povolání ke svatosti se jasně vyslovil Druhý vatikánský koncil. Dokonce lze tvrdit, že koncil, zaměřený na obnovu křesťanského života v duchu evangelia, to stanovil jako hlavní orientaci pro všechny syny a dcery církve.⁴¹ Tato orientace není pouze morální napomenutí, nýbrž **bezvýhradný požadavek, vyplývající z tajemství církve**: Církev je vyvolený vinný kmen, jehož ratolesti žijí a rostou ze svatého a posvěcujícího proudu Kristova života; je mystické tělo, jehož údy se podílejí na svatosti života hlavy, jíž je Kristus sám; je milovaná nevěsta Ježíše Krista, který vydal sám sebe, aby ji posvětil (srov. Ef 5,25nn.). Duch, který posvětil lidskou přirozenost

³⁶ GS, 32.

³⁷ LG, 31.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ *Propositio*, 4.

⁴⁰ Laikové jsou plnohodnotní členové Božího lidu a mystického těla Kristova. Křtem mají podíl na trojím Kristově úřadu, kněžském a královském. Dosvědčují a uskutečňují bohatství této důstojnosti svým životem ve světě. To, co může být pro posvěcené nositele úřadu úkolem doplňkovým nebo mimořádným, je specifickým posláním laiků. Jejich vlastním povoláním je, aby "hledali Boží království při práci na časných hodnotách tím, že je usměřňují podle Boží vůle (LG 31)." (Jan Pavel II., *Angelus* 15. 3. 1987: *Insegnamenti*, X, 1 (1987), 564.)

⁴¹ Srov. LG, 39–42, "Všeobecné povolání ke svatosti v církvi".

Ježíšovu v panenském lůně Mariině (srov. Lk 1,35) je týž Duch, který je přítomný a účinný v církvi, aby jí sděloval svatost Syna Božího, který se stal člověkem.

Příkaz doby dnes víc než kdy jindy směřuje k tomu, aby všichni křesťané nastoupili cestu obnovy v duchu evangelia, aby velkodušně přijali výzvu apoštola, aby byli "svatí v celém způsobu života" (1 Petr 1,15). Dvacet let po skončení koncilu poukázala na tuto naléhavou nutnost mimořádná synoda roku 1985: "Protože církev je v Kristu tajemství, musí být chápána jako znamení a nástroj svatosti... V nejtěžších situacích církevních dějin vždy stáli u počátku obnovy světci. Dnes nutně potřebujeme světce, které si musíme od Boha vyprosit vytrvalou modlitbou."⁴²

Protože jsou jejími členy, dostávají a sdílejí všichni v církvi všeobecné povolání ke svatosti. I laikové jsou k ní povoláni bez nejmenšího rozdílu, plně a zcela, jako ostatní členové církve: "Každému je proto jasno, že všichni křesťané, jakéhokoliv stavu a druhu, jsou povoláni k plnosti křesťanského života a k dokonalosti v lásce."⁴³ "Všichni křesťané jsou povoláni a zavázáni k uskutečňování svatosti a dokonalosti ve shodě se svým stavem."⁴⁴ Povolání ke svatosti má své **kořeny ve křtu** a obnovuje se v ostatních svátostech, především v eucharistii. Protože oblékli Krista a jsou živeni Duchem svatým, jsou křesťané "svatí", a proto uschopněni a zavázáni, aby ukazovali svatost svého **bytí** svatostí všeho svého **konání**. Apoštol Pavel neúnavně napomíná všechny křesťany, aby žili tak, "jak se sluší na svaté" (Ef 5,3).

Život podle Ducha, jehož plodem je posvěcení (srov. Řím 6,22; Gal 5,22), vyžaduje od každého pokřtěného, aby následoval Krista, a uschopňuje jej k tomu: v přijetí blahoslavenství, v slyšení a uvažování Božího slova, v uvědomělé a aktivní účasti na liturgickém a svátostném životě církve, v osobní modlitbě rodinné a společenské, v hladu a žízni po spravedlnosti, v plnění přikázání lásky ve všech životních situacích a ve službě bratřím, především malým, chudým a trpícím.

DOJÍT KE SVATOSTI VE SVĚTĚ

17. Povolání laiků ke svatosti vyžaduje, aby život podle Ducha nacházel výraz především v jejich **začlenění do časných skutečností** a v jejich **účasti na pozemských činnostech**. Apoštol nás znovu vybízí: "Všechno, cokoli mluvíte nebo děláte, čiňte ve jménu Pána Ježíše a skrze něho děkujte Bohu Otci" (Kol 3,17). Koncil obrací apoštolova slova na laiky a výslovně prohlašuje: "Ani rodinné starosti, ani jiné světské záležitosti nemají zůstat vně duchovního života."⁴⁵ A synodní otcové řekli: "Jednota života laiků má rozhodující význam. Musejí se posvěcovat ve svém každodenním pracovním a společenském životě. Aby splnili své povolání, musí laikové chápat své každodenní konání jako možnost spojení s Bohem a plnění jeho vůle, jakož i jako službu druhým lidem, aby je vedli v Kristu ke společenství s Bohem."⁴⁶

⁴² 2. mimořádná biskupská synoda (1985), závěrečný dokument *Ecclesia sub Verbo Dei mysteria Christi celebrans pro salute mundi, Relatio finalis*, II, A, 4.

⁴³ LG,40.

⁴⁴ Tamtéž, 42. Tato slavnostní a jednoznačná prohlášení koncilu připomínají základní pravdu křesťanské víry. Tak např. Pius XI. píše v encyklice *Casti connubii* křesťanským manželům: "Všichni, ať si zvolili jakýkoli stav a jakoukoli čestnou formu života, mohou a musí následovat nejdokonalejší vzor veškeré svatosti, který dal Bůh lidem, našeho Pána Ježíše Krista. S Boží pomocí kež dospějí k nejvyšší křesťanské dokonalosti, jak nám to ukazuje příklad mnoha světců." AAS 22 (1930), 548.

⁴⁵ AA, 4.

⁴⁶ *Propositio*, 5.

Laikové musí chápat a uskutečňovat své povolání ke svatosti ne pouze jako nevyhnutelnou a náročnou povinnost, ale především jako zářící znamení nekonečné lásky Boha, který je vykoupil ke svému životu svatosti. Takové povolání musí být chápáno jako **podstatná a neoddělitelná součást nového života, který nám byl darován ve křtu**, a tedy jako konstitutivní součást důstojnosti laiků. Povolání k svatosti je **úzce spojeno s posláním** a s odpovědností, která je svěřena laikům v církvi a ve světě. Žitá svatost, která plyne z účasti na svatosti života církve, představuje první a základní příspěvek k výstavbě církve jako "společenství svatých". Ve světle víry se nám otvírá úžasný pohled: nesčetní laikové, muži i ženy, kteří jsou ve svém životě a každodenním konání často neviděni a dokonce nechápani, neuznáváni velkými tohoto světa, ale s láskou pozorováni nebeským Otcem, jsou neúnavnými pracovníky na vinici Páně jako pokorní a – v síle Boží milosti velcí spolupracovníci na růstu Božího království v dějinách.

Svatost je základní podmínka a neodmyslitelný předpoklad pro splnění spásného poslání církve. Skrytým zdrojem a neomylnou mírou apoštolské účinnosti a misijního úsilí církve je její svatost. Církev se stane skrze Ducha plodnou matkou jenom v té míře, v níž se jako Kristova nevěsta vydá jeho lásce a bude ji opěťovat.

Vraťme se k biblickému obrazu: rašení a růst ratolestí jsou dány jejich spojením s vinným kmenem: "Jako ratolest nemůže nést ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně. Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce; Neboť beze mne nemůžete činit nic" (Jan 15, 4–5).

Je nasnadě připomenout zde slavnostní svatořečení a blahořečení laiků, mužů i žen, která se konala během synody. Celý Boží lid, hlavně laici, mohou teď hledět na nové představitele svatosti, kteří žili v obyčejných a všedních situacích lidské existence, na nová svědectví heroických ctností. Synodní otcové k tomu říkají: "Místní církve, především mladé církve, se musí snažit pozorně hledat mezi svými členy takové muže a ženy, kteří v těchto situacích (ve všedních situacích světa a manželského stavu) vydávali svědectví svatosti a mohou být ostatním vzorem, aby případně mohli být navrženi pro blahořečení nebo svatořečení."⁴⁷

Na konci těchto úvah, které chtěly definovat postavení laiků v církvi, nám přichází na mysl proslulé napomenutí Lva Velikého: "Křesťane, poznej svou důstojnost!"⁴⁸ Podobné napomenutí adresoval turinský biskup svatý Maximus těm, kdo přijali pomazání svatého křtu: "Uvažte čest, které se vám dostalo v tomto tajemství!"⁴⁹ Všichni pokřtěni jsou vybízeni, aby znovu vyslechli slova svatého Augustina: "Radujme se a děkujeme: stali jsme se nejen křesťany, stali jsme se Kristem... Žasněte a jásejte: Stali jsme se Kristem!"⁵⁰

Důstojnost křesťana, z níž vyplývá rovnost všech členů církve, zaručuje a podporuje ducha společenství a bratrství a je zároveň tajemstvím a zdrojem síly apoštolské a misijní dynamiky laiků. **Tato důstojnost je náročná**, je to důstojnost dělníků, které Pán povolal aby pracovali na jeho vinici. V koncilním textu o tom čteme: "Všichni laici mají přeslavnou povinnost spolupracovat, aby božský plán spásy stále více pronikal ke všem lidem v každé době a všude ve světě."⁵¹

⁴⁷ *Propositio*, 8.

⁴⁸ Lev Veliký, *Sermo XXI*, 3 : 5. Ch. 22–72.

⁴⁹ Maximus, *Tract. III de Baptismo*: PL 57, 779.

⁵⁰ Augustin, *In Ioann. Evang. tract.*, 21, 8: CCL 36, 216.

⁵¹ LG, 33.

DRUHÁ KAPITOLA

MY VŠICHNI JSME RATOLESTI JEDNOHO VINNÉHO KMENE Účast laiků na životě ve společenství církve TAJEMSTVÍ CÍRKVE JAKO SPOLEČENSTVÍ

18. Slyšme znovu Ježíšova slova: "Já jsem pravý vinný kmen a můj Otec je vinař... **Zůstaňte ve mně a já zůstanu ve vás**" (Jan 15, 1–4).

Tato prostá slova nám zjevují tajemné společenství, které spojuje v dokonalé jednotě Pána a učedníky, Krista a všechny pokřtěné. Je to společenství živé a životodárné, na jehož základě křesťané nenáležejí sami sobě, ale jsou jako ratolesti na vinném kmeni vlastnictvím Kristovým.

Společenství křesťanů s Kristem má svůj vzor, zdroj a cíl ve společenství Syna s Otcem v darování svatého Ducha. Spojení se Synem poutem lásky Kristova Ducha jsou křesťané spojeni s Otcem.

Ježíš pokračuje: "**Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti**" (Jan 15,5). Ze společenství křesťanů s Kristem vyplývá společenství křesťanů mezi sebou: všichni jsou ratolesti jednoho vinného kmene, jímž je Kristus. Pán Ježíš nám ukazuje toto bratrské společenství jako podivuhodný obraz života a lásky Otce, Syna a Ducha svatého, na němž se všichni pokřtění tajemným způsobem podílejí. Ježíš se za toto společenství modlí: "Aby všichni byli jedno, jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal" (Jan 17,21).

Toto společenství je vlastní tajemství církve, jak nám to připomíná 2. vatikánský koncil slavným výrokiem svatého Cypriána: "Tak se jeví celá církev jako lid sjednocený jednotou Otce, Syna a Ducha svatého."⁵² Toto tajemství církve jakožto společenství se nám připomíná na počátku každého slavení eucharistie, když nám kněz opakuje pozdrav apoštola Pavla: "Milost našeho Pána Ježíše Krista, láska Otcova a společenství svatého Ducha s vámi se všemi" (2 Kor 13,13).

Poté, co jsme načrtli "podobu" laiků v jejich důstojnosti, musíme se teď zabývat jejich posláním a odpovědností v církvi a ve světě. Tomu však lze správně porozumět pouze v živém kontextu církve jako společenství.

KONCIL A EKLEZIOLOGIE INSPIROVANÉ MYŠLENKOU SPOLEČENSTVÍ

19. Základní myšlenka, kterou církev vyslovila sama o sobě na 2. vatikánském koncilu a kterou v roce 1985, dvacet let po skončení koncilu, připomněla mimořádná synoda, je tato: "Ekleziologie společenství je ústřední a základní myšlenka pokoncilních dokumentů. **Koinonia – společenství**, jež má základ v Písmě svatém zaujímalo ve staré církvi a zaujímá dodnes ve východních církvích přední místo. Proto bylo od 2. vatikánského koncilu vykonáno mnoho pro to, aby se podpořilo a

⁵² LG, 4.

konkrétněji uvedlo do života chápání církve jako společenství. Co tedy znamená mnohvrstevné slovo "společenství?" V podstatě jde o společenství s Bohem skrze Ježíše Krista ve svatém Duchu. Toto společenství se dává v Božím slově a ve svátostech. Křest je branou ke společenství církve a jeho základem. Eucharistie je pramen a vrchol křesťanského života (srov. LG 11). Přijímání Těla Kristova v eucharistii znamená a působí, jinými slovy buduje hluboké společenství všech věřících v Kristově těle, jímž je církev" (srov. 1 Kor 10,16n.).⁵³

Po skončení koncilu řekl Pavel VI. věřícím: "Církev je společenství. Co znamená společenství v tomto případě? Odkazujeme na kapitolu katechismu, která pojednává o společenství svatých (*sanctorum communio*). Církev je totéž co společenství svatých, kde společenství svatých znamená dvojí životní účastenství: včlenění křesťanů do života Kristova a proudění jedné a téže lásky mezi věřícími v tomto i v druhém světě. Jednotu s Kristem a v Kristu a jednotu mezi křesťany v církvi."⁵⁴

Biblické obrazy, jimiž nás chtěl koncil uvést do nazírání na tajemství církve, nechávají vyniknout skutečnosti církve jako společenství v jeho nerozlučitelných dimenzích: společenství křesťanů s Kristem a společenství křesťanů mezi sebou. Jsou to obrazy ovčince, stáda, vinného kmene, duchovního domu a svatého města.⁵⁵

V popředí stojí především obraz těla, který užívá nejvíce svatý Pavel. S jeho učením, vynikajícím a stále novým se setkáváme na mnoha místech koncilových dokumentů.⁵⁶ Koncil čerpal z celých dějin spásy a ukázal nám církev jako Boží lid: "Bůh si však nepřál posvětit a spasit lidi jednotlivé bez jakýchkoliv vzájemných vztahů, nýbrž chtěl z nich vytvořit lid, který by ho opravdu vyznával a jemu svatě sloužil."⁵⁷ Konstituce *Lumen gentium* výstižně shrnuje tuto nauku už v prvních řádcích: "Církev je totiž v Kristu jako svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva."⁵⁸

Skutečnost církve jako společenství je podstatnou součástí, ba přímo ústředním obsahem "tajemství", tj. božského úradku o spáse lidí. Proto nelze vysvětlit společenství církve, jestliže ji chápeme jako skutečnost jen sociologickou nebo psychologickou. Církev jako společenství je "nový" lid, "mesiášský" lid, který má "Krista jako hlavu", který má "důstojnost a svobodu Božích dětí", jehož zákonem je nové přikázání "milovat tak, jako nás miloval Kristus", a jehož "cílem je Boží království", které je založeno Kristem jako společenství života, lásky a pravdy."⁵⁹ pouta, která spojují členy nového lidu navzájem – a především s Kristem – nejsou pouta "těla" a "krve", nýbrž pouta ducha, přesněji pouta Ducha svatého, kterého dostávají všichni pokřtění (srov. Joel 3,1).

Týž Duch, který od věčnosti spojuje jedinou a nerozdílnou Trojici, Duch, který "když se naplnil stanovený čas" (Gal 4,4), spojil nerozlučně lidské tělo s Božím Synem, tentýž Duch zůstává v průběhu křesťanských generací nevysychajícím pramenem společnosti církve a v církvi.

⁵³ *Ecclesia sub Verbo Dei ...* II, C, 1.

⁵⁴ Pavel VI., Proslov 8. 6. 1966: *Insegnamenti*, IV (1966), 794.

⁵⁵ LG, 6.

⁵⁶ Srov. tamtéž, 7 a porůznu.

⁵⁷ Tamtéž, 9.

⁵⁸ Tamtéž, 1.

⁵⁹ Tamtéž, 9.

ORGANICKÉ SPOLEČENSTVÍ – ROZDÍLNOST A KOMPLEMENTÁRNOST

20. Při bližším pohledu se společenství církve jeví jako společenství "organické", podobné společenství živého a fungujícího těla. Vyznačuje se současnou přítomností rozdílnosti a komplementárnosti charismat a odpovědností. Díky této rozdílnosti a komplementárnosti je každý laik ve vztahu k celému tělu a přináší tělu svůj vlastní příspěvek. Organické společenství mystického těla Kristova zdůrazňuje zcela zvláštním způsobem svatý Pavel. Jeho bohatou nauku nacházíme v syntéze, kterou nám podal koncil. V konstituci *Lumen gentium* čteme: Ježíš Kristus "po seslání svého Ducha vytvořil své tajemné tělo z bratrů povolanych ze všech národů. V tomto těle se rozlévá Kristův život do věřících... Jako všechny údy lidského těla vytvářejí jediné tělo, i když je jich mnoho, podobně i věřící v Krista (srov. 1 Kor 12,12). Různost údů a jejich činnosti se uplatňuje při budování Kristova těla. Jeden a týž Duch rozděluje k užítku církve různé dary ze svého bohatství a podle potřeby služeb v církvi (srov. 1 Kor 1,11). Mezi těmito dary vyniká milost daná apoštolům, jejichž autoritě Duch podřídil i lidi obdařené zvláštními dary – charismatiky (1 Kor 14). Tentýž Duch sjednocuje tělo svou přítomností i silou a vnitřními vztahy mezi členy, a tím rozněcuje lásku mezi věřícími. Proto když trpí jeden úd, všichni ostatní trpí spolu s ním a je-li vyznamenán jeden úd, všichni se s ním radují (srov. 1 Kor 12,26)."⁶⁰

Dynamickým principem rozdílnosti a jednoty církve a v církvi je vždy tentýž Duch. V konstituci *Lumen gentium* dále čteme: "Abychom se mohli stále v něm obnovovat (srov. Ef 4,23), dal nám svého Ducha, který je jeden a tentýž v hlavě i v údech a oživuje, sjednocuje a uvádí v činnost celé tělo. Proto svatí Otcové mohli srovnávat působení Ducha s činností, kterou zastává v lidském těle duše – zdroj života."⁶¹

Na jiném místě, které hutně a plně objasňuje "organičnost" společenství církve i z hlediska jejího trvalého růstu do plného společenství, koncil píše: "Duch bydlí v církvi a v srdci věřících jako v chrámu (srov. 1 Kor 3,16; 6,19), v nich se též modlí a vydává svědectví, že jsou přijati Bohem za vlastní syny (srov. Gal 4,6; Řím 8,15–16 a 26). Uvádí církev k poznání úplné pravdy (srov. Jan 16,13), zaručuje jednotu jejího společenství a služby, vybavuje a řídí ji různými hierarchickými a charismatickými dary a zdobí ji svými plody (srov. Ef 4, 11–12; 1 Kor 12,4; Gal 5,22). Omlazuje církev silou evangelia, ustavičně ji obnovuje a přivádí k dokonalému sjednocení s jejím Snoubencem. Vždyť Duch a Snoubenka volají k Ježíši: 'Přijď!' (srov. Zj 22,17)."⁶²

Společenství církve je tedy dar, velký dar Ducha svatého, který mají laici vděčně přijímat a žít v plném vědomí odpovědnosti. To se konkrétně děje jejich účastí na životě a poslání církve, do jejíž služby dávají své rozdílné a komplementární úkoly a charismata.

Laik "nemá právo se uzavřít do sebe a oddělovat se duchovně od společenství, musí pěstovat trvalý styk s ostatními, veden aktivním bratrstvím, v radosti ze stejné důstojnosti a ve snaze učinit plodným velký poklad, přijatý jako dědictví. Duch Páně mu dává stejně jako ostatním rozličné dary, zve jej k různým službám a úlohám a připomíná mu, stejně jako to připomíná druhým s ohledem na něho, že to, v čem vyniká, mu nebylo přidáno k větší důstojnosti, ale jako zvláštní a komplementární uschopnění k službě... Tak existují charismata, úřady, úkoly a služby laiků ve

⁶⁰ Tamtéž, 7.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž, 4.

společnosti a pro společenství. Je to komplementární bohatství určené za moudrého vedení pastýřů všem."⁶³

ÚŘADY A CHARISMATA – DARY DUCHA CÍRKVI

21. Druhý vatikánský koncil představuje úřady a charismata jako dary Ducha svatého k budování Kristova těla a pro naplnění jeho spásného poslání v tomto světě.⁶⁴ Církev je vskutku řízena a vedena Duchem svatým, který rozděluje pokřtěným různé hierarchické a charismatické dary a povolává každého, aby se svým způsobem stal aktivním a spoluzodpovědným.

Podívejme se nyní na úřady a charismata v jejich bezprostředním vztahům k laikům a k jejich účasti na životě církve jako společenství.

Úřady, které se dnes vyskytují a působí v církvi, se podílejí – i když různým způsobem – na úřadu Ježíše Krista, dobrého pastýře, který dává život za své ovce (srov. Jan 10,11), pokorného služebníka, cele se obětujícího za spásu všech (srov. Mk 10,45).

Pavel jasně vykládá ustanovení úřadu v apoštolských církevních obcích. V prvním listě Korinťanům píše: "A v církvi ustanovil Bůh jedny za apoštoly, druhé za proroky, třetí za učitele..." (1 Kor 12,28). V listě Efesanům čteme: "Každému z nás byla dána milost podle míry Kristova obdarování... A toto jsou jeho dary: jedny povolal za apoštoly, jiné za proroky, jiné za zvěstovatele evangelia, jiné za pastýře a učitele, aby své vyvolené dokonale připravil k dílu služby, k budování Kristova těla až bychom všichni dosáhli jednoty víry a poznání Syna Božího a tak dorostli zralého lidství, měřeného mírou Kristovy plnosti" (Ef 4,7.11–13; srov. Řím 12, 4–8).

Jak plyne z těchto a jiných textů Nového zákona, jsou úřady, dary a úkoly církve mnohé a rozmanité.

ÚŘADY ODVOZENÉ Z KNĚŽSKÉHO SVĚCENÍ

22. V první řadě se v církvi vyskytují úřady, jejichž nositelé jsou ordinováni (*ministeria ordinata*), tj. takové úřady, které se odvozují ze svátosti kněžství. Pán Ježíš totiž vyvolil a dosadil apoštoly – jakožto zárodky nového Izraele a počátek posvátné hierarchie⁶⁵ – s pověřením učit všechny národy (srov. Mt 28,18) a ustavit a řídit kněžský lid. Úkolem apoštolů, který Pán Ježíš nadále svěřuje pastýřům svého lidu, je v pravém slova smyslu služba, která se v Písmu svatém případně nazývá diakonia, to znamená služba nebo úřad. Nositelé úřadu v apoštolské posloupnosti dostávají od vzkříšeného Krista skrze svátost kněžského svěcení charisma Ducha svatého. Dostávají tedy autoritu a svatou plnou moc pro službu církvi (*in persona Christi Capitis – jménem Krista-Hlavy*)⁶⁶; jednat a v Duchu svatém sjednocovat církve evangeliem a svátostmi. Více než výsadou pro ty, kteří je přijímají, jsou ordinované úřady milostí pro život a poslání celé církve. Vyjadřují a vytvářejí určitý podíl účasti na kněžství Ježíše Krista, který se liší nejen stupněm, ale i samou podstatou od účasti, jíž se dostává všem věřícím ve křtu a biřmování. Z druhé strany – jak připomněl 2. vatikánský kon-

⁶³ Jan Pavel II., Homilie při ukončení VII. řádného shromáždění biskupské synody (30. 10. 1987): AAS 80 (1988), 600.

⁶⁴ Srov. LG, 4.

⁶⁵ 2. vat. koncil, Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes* (AG), 5.

⁶⁶ 2. vat. koncil, Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis* (PO), 2, srov. LG, 10.

cil – se toto svátostné kněžství podstatně vztahuje ke královskému kněžství všech věřících a je k němu přiřazeno.⁶⁷

Z toho důvodu a také k zajištění a prohloubení společenství církve v oblasti rozdílných a komplementárních služeb si pastýři musí uvědomit, že jejich úřad je od prvopočátku ustanoven pro službu celému Božímu lidu (srov. Žid 5,1). Laikové musí zase uznat, že kněžský úřad je nezbytný pro jejich život a pro jejich účast na poslání církve.⁶⁸

SLUŽBY, ÚKOLY A FUNKCE LAIKŮ

23. Spásné poslání církve ve světě uskutečňuje nejen hierarchické kněžstvo na základě kněžského svěcení, nýbrž i všichni laici. Jakožto pokřtění a na základě svého specifického povolání se podílejí na kněžském, prorockém a královském úřadu Kristově tou měrou, která každému z nich odpovídá. Proto pastýři musí uznat a podporovat služby, úkoly a funkce laiků. Ty mají svůj svátostný základ ve křtu a biřmování a často také i v manželství.

Je-li to užitečné nebo nutné pro dobro církve, mohou pastýři svěřit laikům podle norem univerzálního práva určité úkoly, které jsou sice spojeny s jejich pastýřským úřadem, ale nepředpokládají kněžské svěcení. V Kodexu kanonického práva se píše: "Kde to vyžaduje potřeba církve a nejsou k dispozici kněží, mohou též laici – i když nejsou lektory nebo akolyty – podle ustanovení právních předpisů plnit určité funkce, totiž službu slova, vedení liturgických modliteb, udělování křtu a rozdávání svatého přijímání."⁶⁹ Plnění těchto úkolů však nedělá laika pastýřem: úřad není konstituován úkolem, nýbrž svátostí.

Jen svátost kněžství dává posvěcenému nositeli úřadu zvláštní účast na úřadě Krista-Hlavy a Pastýře a na jeho věčném kněžství.⁷⁰ Úkol plněný v zastoupení odvozuje svou legitimitu formálně a bezprostředně od oficiálního pověření pastýřem. Jeho konkrétní plnění podléhá řízení církevní autority.⁷¹

Poslední synoda ukázala širokou a výmluvnou rozmanitost příležitostí, pokud jde o služby, úkoly a funkce pokřtěných v církvi. Otcové vyslovili plné uznání za cenný apoštolský přínos laikům, mužům i ženám, kteří se angažují pro evangelizaci, posvěcení a křesťanskou inspiraci v sekulární oblasti, jakož i za jejich ušlechtilou a pohotovou ochotu zastupovat v situacích akutní nebo trvalé potřeby.⁷²

V procesu liturgické obnovy, podporované koncilem, se laikové přesněji seznámili s úlohami, které jim přísluší při liturgických shromážděních a jejich přípravě; ochotně se dali k dispozici k jejich plnění. Neboť liturgická slavnost je svatý úkon který nekoná jen klérus, ale celé shromáždění. Je proto správné, aby úlohy, které specificky nepřislouží posvěceným nositelům úřadu, přijímali

⁶⁷ LG, 10.

⁶⁸ Jan Pavel II., Dopis všem kněžím k Zelenému čtvrtku (9. 4. 1978), 3–4; Insegnamenti, II, 1 (1979), 844–847.

⁶⁹ CIC, kán. 230 § 3.

⁷⁰ PO, 2 a 5.

⁷¹ AA, 24.

⁷² Kodex uvádí řadu služeb a úkolů, které přísluší posvěceným nositelům úřadu, ale ze zvláštních a závažných důvodů, konkrétně pro nedostatek kněží a jáhnů, je dočasně mohou vykonávat laici za předpokladu, že k tomu dostanou právní zplnomocnění a pověření od příslušné církevní autority: srov. kán. 230 § 3; 517 § 2; 776; 861 § 2, 910 I § 2, 943; 1112 atd.

laikové.⁷³ Přejít ke skutečné spoluúčasti laiků na liturgii byl potom spontánně dovršen jejich spoluprací při hlásání Božího slova a při pastorači.⁷⁴

Na tomto shromáždění synody nechyběly kromě pozitivních ani kritické posudky o nediferencovaném používání termínu "úřad", o nejasnostech a opakovaném stírání rozdílů mezi obecným a svátostným kněžstvím, na což málo dbají i některé církevní normy a zákony; o svévolné interpretaci pojmu "zastupování"; o tendenci "klerikalizovat" laiky a o nebezpečí faktického vytváření církevní struktury služby, paralelní ke struktuře založené na svátosti kněžského svěcení. Aby se zabránilo těmto nebezpečím, trvali synodní otcové na nezbytnosti jasně definovat – v neposlední řadě i používáním přesnější terminologie –⁷⁵ jednotu poslání církve, na níž se podílejí všichni pokřtění, ale také podstatnou odlišnost pastýřského úřadu, založeného na svátosti kněžství. Tento pastýřský úřad je nezbytné odlišit od ostatních služeb, úkolů a funkcí v církvi, které vycházejí ze svátosti křtu a biřmování. Pastýři tedy především nesmějí při schvalování a přenášení různých služeb, úkolů a funkcí na laiky zapomínat důrazně je poučit o křestních kořenech těchto služeb.

Navíc musejí pastýři bdít nad tím, aby se lehkomyšlně a neoprávněně nesahalo k domnělým "nouzovým situacím" nebo k nutnosti "zastupovat" tam, kde to neodpovídá objektivní situaci nebo kde se může pomoci uváženým pastoračním plánováním.

Různé služby, úřady a funkce, které mohou věřící laici oprávněně zastávat v liturgii, při předávání víry a v pastoračních strukturách církve, musejí být v souladu s jejich specifickým laickým povoláním, které je odlišné od povolání kněží. Proto exhortace *Evangelii nuntiandi* – která tak velmi blahodárně zapůsobila na probuzení rozličné spolupráce laiků na životě a evangelijním poslání církve – připomíná: "Vlastním polem jejich evangelizační činnosti je rozsáhlý a obtížný svět politiky, společnosti a ekonomiky, ale i kultury, věd a umění, mezinárodního života a sdělovacích prostředků, jakož i určité oblasti, které se zvláštním způsobem nabízejí k evangelizaci, jako jsou např. láska, rodina, výchova dětí a mládeže, různé práce v zaměstnání a lidské utrpení. Čím více bude laiků formovaných evangeliem, kteří se budou cítit za tyto skutečnosti odpovědní, budou se v nich přesvědčivě angažovat a budou je rozvíjet svými odbornými znalostmi s vědomím, že musejí nasaďdit všechny křesťanské síly, které často leží skryty a potlačeny, tím víc tyto skutečnosti, aniž by ztratily nebo musely obětovat něco ze své lidské dimenze – dokonce často odkryjí ještě novou dimenzi transcendentní – vstoupí do služby výstavby Božího království a tedy do služby spásy v Ježíši Kristu."⁷⁶

V průběhu synodních prací věnovali Otcové pozornost službě lektorů a akolytů. Tyto služby dříve v latinské církvi představovaly pouze duchovní stupně na cestě ke kněžskému úřadu. V *motu proprio* Pavla VI. *Ministeria quaedam* z 15. 8. 1972 dostaly vlastní autonomii a trvalost a byly zpřístupněny laikům, i když jen mužům. Nový Kodex kanonického práva pokračuje v této linii.⁷⁷

⁷³ 2. vat. koncil, Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium* (SC), 28; CIC, kán. 230 § 2, který říká: "Laici mohou na základě časově omezeného pověření plnit při liturgických úkonech úlohu lektora. Všichni laici mohou rovněž převzít úlohu komentátora i nebo kantora, případně jiné funkce podle právních ustanovení."

⁷⁴ Kodex uvádí různé služby a úlohy, které mohou plnit laici v organizačních strukturách církve: srov. kán. 228; 229 § 3; 463 § 1 č. 5 a § 2; 483; 494; 537; 759; 776; 784; 785; 1282; 1421 § 2; 1424; 1428 § 2; 1435, atd.

⁷⁵ Srov. *Propositio*, 18.

⁷⁶ Pavel VI., Apoštolský list *Evangelii nuntiandi*, 70: AAS 68 (1976), 60.

⁷⁷ Srov. CIC, kán 230 § 1.

Otcové vyslovili přání, aby *motu proprio Ministeria quaedam* bylo přezkoumáno na pozadí praxe, která se vyvinula v dílčích církvích, a zvláště pak s ohledem na kritéria podle nichž mají být vybírání kandidáti jednotlivých služeb.⁷⁸

Proto byla ustavena zvláštní komise, která nejen vychází vstříc tomuto přání synodních otců, ale má se také do hloubky zabývat různými teologickými, liturgickými, právními a pastoračními problémy, jež vyplývají z nynějšího rozšiřování služeb, úkolů a funkcí svěřovaných laikům. Až tato komise skončí svou práci, budou dílčí církve povinny věrně respektovat rozdíl mezi kněžstvím svátostným a všeobecným, tedy mezi úřady odvozenými od svátosti kněžského svěcení a službami vyplývajících ze svátosti křtu a biřmování – tak, aby církevní praxe při svěřování úřadů laikům probíhala podle určitého řádu a s užitkem.

CHARISMATA

24. Duch svatý svěřuje církvi jakožto společenství rozličné úřady; zároveň ji obohacuje dalšími zvláštními dary a impulsy, nazývanými **charismata**. Ta mohou nabývat různých forem, neboť jsou výrazem naprosté svobody Ducha, který je uděluje, i odpovědí na rozličné potřeby v průběhu dějin církve.

Popis a klasifikace těchto darů na různých místech Nového zákona jasně dokazují jejich velkou rozmanitost: "Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu. Jednomu je skrze Ducha dáno slovo moudrosti, druhému slovo poznání podle téhož Ducha, někomu zase víra v témž Duchu, někomu dar uzdravování v jednom a témž Duchu, někomu působení mocných činů, dalšímu zase prorocství, jinému rozlišování duchů, někomu dar mluvit ve vytržení, jinému dar vykládat, co to znamená" (1 Kor 12, 7–10; srov. 1 Kor 12, 4–6.28–31; Řím 12, 6–8; 1 Petr 4, 10–11).

Ať jsou tato charismata mimořádná či skromná a jednoduchá, představují **milosti Ducha svatého**, které bezprostředně nebo zprostředkovaně **přinášejí církvi užitek**, Neboť jsou zaměřeny k jejímu budování, k dobru lidí a k potřebám světa.

Ani v dnešní době nechybí výskyt různých charismat u laiků, mužů a žen. Jsou dávana jednotlivcům, mohou však být sdílena i druhými, takže přetrvávají v čase jako vzácné a živé dědictví a tvoří zvláštní duchovní příbuzenství mezi jednotlivými lidmi. Právě s přihlédnutím k apoštolátu laiků píše 2. vatikánský koncil: "Duch svatý, který posvěcuje Boží lid církevní službou a svátostmi, uděluje věřícím také zvláštní dary pro konání apoštolátu (srov. 1 Kor 12,7). 'Uděluje každému zvláštní dar jak sám chce' (1 Kor 12,11) tak, 'aby každý sloužil druhým tím darem milosti, který přijal, a abyste sami byli dobrými správci milosti Boží v její rozmanitosti' (1 Petr 4,10) k budování celého těla v lásce (srov. Ef 4,16)."⁷⁹

Podle logiky původního darování, z něhož pocházejí, vyžadují dary Ducha od všech kdo je dostali, aby je vynaložili na vzrůst celé církve, tak jak nám to připomenul koncil.⁸⁰

Charismata musí být **vděčně přijímána** nejen těmi, kdo je dostávají, ale také celou církví. Zahnují v sobě zvláštní bohatství milosti pro apoštolskou dynamiku a svatost celého Kristova těla –

⁷⁸ *Propositio*, 18.

⁷⁹ AA, 3.

⁸⁰ "Z přijetí těchto charismat, i nejprostších, vyplývá pro každého věřícího právo a povinnost užívat je v církvi a ve světě pro dobro lidí a pro budování církve. Má se tak jistě dít ve svobodě Ducha svatého, který 'vane, kde chce' (Jan 3,8), ale i ve společenství s bratřími v Kristu, především s jejich pastýři."

za předpokladu, že jde o dary skutečně pocházející z Ducha a že budou uplatňovány v plném souhlasu s pravými podněty Ducha. Proto je vždy nezbytné **rozlišování charismat**. Jak řekli synodální otcové, "nemůže být vždy snadno poznáno a přijato působení Ducha, který vane, kde chce. Víme, že Bůh působí ve všech věřících a jsem si vědomi dobrodiní, kterých se nám v charismatech dostává – ať ve vztahu k jednotlivcům či k celé křesťanské obci. Víme však také o moci Zlého a o jeho úsilí rozsévat neklid a zmatek do života věřících i obce".⁸¹

Proto žádné charisma nedispensuje od zpětné vazby a podřízenosti vůči pastýřům církve. Koncil píše zcela jasně: "Rozhodnutí o pravosti charismat a jejich uplatňování přísluší církevní autoritě; ta je speciálně určena k tomu, aby nehasila Ducha, ale vše zkoušela a podržela to, co je dobré (srov. 1 Sol 5,12.19–21)",⁸² aby všechna charismata ve své různorodosti a komplementárnosti přispívala k obecnému dobru.⁸³

ÚČAST LAIKŮ NA ŽIVOTĚ CÍRKVE

25. Laikové se účastní života církve nejen uplatňováním služeb a charismat, ale i mnoha jinými způsoby.

Tato účast se především a nutně projevuje v životě a poslání **církví** – diecézí, v nichž "jedna, svatá, katolická a apoštolská církev Kristova skutečně působí a je přítomna."⁸⁴

Dílčí církve a univerzální církve

Aby se laikové správně účastnili života církve, musejí nutně mít jasné a přesné představy o **partikulární církvi v jejím základním vztahu k církvi univerzální**. Partikulární (dílčí) církve nevzniká fragmentací univerzální církve a univerzální církve není pouhým součtem partikulárních církví; jsou spolu naopak spojeny živým, podstatným a trvalým poutem, Neboť univerzální církve existuje v partikulárních církvích a v nich se projevuje. Proto koncil tvrdí, že dílčí církve "se vytvářejí podle obrazu všeobecné církve. V nich a z nich žije jedna a jediná katolická církev."⁸⁵

Koncil rozhodně vyzývá laiky, aby aktivně prožívali svou příslušnost k dílčí církvi a zároveň aby stále víc prohlubovali svůj vhlad do katolicity. V dekretu o apoštolátu laiků čteme: "Nechť soustavně pěstují porozumění pro diecézi, jejíž je farnost jakoby buňkou, a na vyzvání svého pastýře ať vždy ochotně nasadí síly i pro diecézní akce. Kromě toho, aby se vyšlo vstříc potřebám měst a venkova, ať svou spolupráci neomezují na úzké hranice farnosti nebo diecéze, nýbrž ať se jí snaží rozšířit na široké pole mezifarnostní, mezidiecézní, celonárodní i mezinárodní. To platí tím spíše, že stále rostoucí pohyb obyvatelstva, šíření vzájemných styků a snadná možnost dorozumívání už nepřipouští, aby některá část společnosti nadále zůstávala uzavřená do sebe. Proto ať se starají o potřeby Božího lidu, roztroušeného po celém světě."⁸⁶

Poslední synoda formulovala v této souvislosti prosbu, aby se podpořilo zřizování diecézních pastoračních rad tam, kde jsou k tomu vhodné podmínky. Jedná se o důležitou formu spolupráce, dialogu a společného uvažování na diecézní úrovni. Účast laiků v těchto radách může rozšířit mož-

⁸¹ *Propositio*, 9.

⁸² LG, 12.

⁸³ Srov. tamtéž, 30.

⁸⁴ 2. vat. koncil, Dekret o pastýřské službě biskupů *Christus dominus*, 11.

⁸⁵ LG, 23.

⁸⁶ AA, 10.

nost konzultací a umožnit, aby se princip spolupůsobení, který se v některých případech týká i spolurozhodování, mohl uplatnit intenzivněji a na širší základně.⁸⁷

Kodex kanonického práva předpokládá též účast laiků na diecézních synodách a koncilech, provinciálních či plenárních. Jejich účast může být přínosem pro společenství při poslání partikulární církve – a to jak v jejím vlastním rámci, tak ve vztahu k ostatním partikulárním církvím provincie nebo biskupské konference.⁸⁸

Biskupské konference se vybízejí, aby hledaly vhodné způsoby k dalšímu rozšíření konzultací a spolupráce s laiky, muži i ženami, na celonárodní nebo regionální úrovni. Tak bude možno radit se o společných problémech a církevní společenství všech jasněji vynikne.⁸⁹

FARNOST

26. I když má společenství církve vždy také univerzální dimenzi, přece je bezprostředně a hmatatelně vyjádřeno ve farnosti. Farnost představuje konkrétní formu místní realizace církve; v jistém smyslu je to církev, která žije uprostřed příbytků svých synů a dcer.⁹⁰

My všichni musíme ve víře znovu objevit pravou tvář farnosti, tj. "tajemství" církve, která je v ní přítomna a působí v ní. I když je farnost někdy chudá na členy i na statky, i když je někdy roztroušena po zeměpisně velikých plochách, anebo je zase téměř nezjistitelná v hustě osídlených městských čtvrtích, plných problémů, nikdy se nezakládá v první řadě na strukturu, území nebo budově, ale je to především Boží rodina, společenství bratří proniknutých jedním Duchem⁹¹, "bratrský a pohostinný dům rodinného spolužití"⁹², "společenství věřících"⁹³. Farnost se konečně zakládá na jisté teologické skutečnosti, Neboť je to společenství eucharistické.⁹⁴ To znamená, že farnost je společenství schopné slavit eucharistii, v ní se nachází živý kořen, jímž je farnost vytvářena, a také svátostné pouto jejího plného společenství s všeobecnou církví. Tato schopnost slavit eucharistii je dána tím, že farnost je společenstvím víry a je společenstvím organickým, – to jest, že se skládá z vysvěcených nositelů úřadu a z ostatních křesťanů – v němž farář zastupuje místního biskupa⁹⁵ a představuje hierarchické pouto s celou partikulární církví.

Úloha církve v dnešní době je nepochybně obrovská a farnost sama na ni nestačí. Proto Kodex kanonického práva předkládá některé formy spolupráce mezi farnostmi téhož vikariátu (děkanátu)⁹⁶ a doporučuje biskupovi pečovat o všechny věřící, i o ty, k nimž nedosahuje působení řádné duchovní správy.⁹⁷ Je zapotřebí mnoha míst i způsobů přítomnosti i působení církve, aby milost a slova evangelia pronikly do nejrůznějších životních situací moderních lidí. Mnohé formy nábožen-

⁸⁷ Srov. *Propositio*, 10.

⁸⁸ Srov. CIC, kán. 443 § 4; 463 § 1 a 2.

⁸⁹ Srov. *Propositio*, 10.

⁹⁰ V koncilních textech čteme: "Ve své diecézi nemůže biskup vždy a všude stát osobně v čele všeho svého lidu. Proto si ho musí nutně rozdělit do jednotlivých obcí. Mezi nimi mají přední místo farnosti, zřízené v jednotlivých místech pod vedením duchovního správce, zastupujícího biskupa. Tyto obce představují do jisté míry celou viditelnou církev žijící po celém světě." (SC, 42).

⁹¹ LG, 28.

⁹² Jan Pavel II., Apoštolský list *Catechesi tradendae*, 67: AAS 71 (1979), 1333.

⁹³ CIC, kán. 515 § 1.

⁹⁴ Srov. *Propositio*, 10.

⁹⁵ SC, 42.

⁹⁶ Srov. kán. 555 § 1.1.1971.

⁹⁷ Srov. kán. 393 § 1.

ského působení a apoštolátu orientované na oblasti kulturní, sociální, výchovné, profesionální atd. nemohou mít centrum ani výchozí bod ve farnosti. Přesto se i dnes naskýtají pro farnost rozsáhlé příležitosti. Na počátku svého pontifikátu na to upozornil Pavel VI. v promluvě k římskému duchovenstvu: "Jsem prostě přesvědčen, že starodávná a cenná struktura farnosti má i dnes nenahraditelné a nejvyšší aktuální poslání; jí přísluší vytvořit první společenství křesťanského lidu; ona shromažďuje lid, vede jej a vychovává k liturgickému životu; chrání a oživuje víru v dnešních lidech a vyučuje je ve spásné Kristově nauce; přivádí k chápání a praktickému uskutečňování dobrých a bratrských skutků s pokornou láskou."⁹⁸

Synodní otcové též důkladně posoudili současnou situaci mnohých farností a naléhali na jejich účinnou obnovu: "Mnohé farnosti ve městech nebo v misijních oblastech nejsou schopny účinně plnit své úkoly buď pro nedostatek hmotných prostředků, či pro nedostatek kněží, nebo pro svou zeměpisnou rozlehlost, někdy též pro zvláštní situaci některých křesťanů (např. vystěhovalců a uprchlíků). Aby se všechny tyto farnosti staly skutečnými křesťanskými obcemi, musí se příslušné místní církevní autority snažit: a) aby farní struktury byly velice pružně přizpůsobeny situaci, tak jak to připouští církevní právo, především uskutečněním účasti laiků na pastorační odpovědnosti; b) podporovat základní malá, tzv. živá společenství, v nichž si věřící mohou vzájemně zvěstovat Boží slovo a uskutečňovat je ve službě lásky. Tyto obce společně se svými pastýři jsou pravou konkrétní církevní společenství a centrem evangelizace."⁹⁹ Ve službě farností a pro lepší zajištění účinnosti jejich práce mají být také institucionálně podporovány formy spolupráce mezi jednotlivými farnostmi na témže území.

APOŠTOLSKÁ ANGAŽOVANOST VE FARNOSTI

27. Společenství laiků a jejich účast na životě farnosti si zaslouží bližšího povšimnutí. V tomto smyslu je třeba upozornit všechny laiky, muže i ženy, na velice významné a povzbudivé slovo koncilu v dekretu o apoštolátu laiků: "Uvnitř církevních společenství je činnost laiků tak nutná, že apoštolát pastýřů bez ní nemůže většinou dosáhnout svého plného účinku."¹⁰⁰ Toto základní tvrzení je samozřejmě třeba chápat ve světle "ekleziologie společenství": všechny služby a charismata, protože jsou rozdílná a komplementární, jsou všechny svým způsobem nezbytné pro růst církve.

Laici musí být stále víc přesvědčeni o mimořádném významu apoštolátské angažovanosti ve své farnosti. K tomu koncil s plnou autoritou říká: "Farnost je viditelným příkladem společného apoštolátu tím, že spojuje v jednotu všechny lidské odlišnosti, které se v ní vyskytují, a začleňuje je do církevní univerzality. ať si laici zvykají pracovat ve farnosti v nejtěsnějším spojení se svými kněžími; po společné úvaze přinášet do církevního společenství k prozkoumání a řešení problémy vlastní i problémy světa a otázky související se spásou lidí a podle svých sil podporovat všechnu apoštolátskou a misijní iniciativu své církevní rodiny."¹⁰¹

⁹⁸ Pavel VI., Proslav k římskému duchovenstvu (24. 6. 1964): AAS 55 (1963), 674.

⁹⁹ *Propositio*, 11.

¹⁰⁰ AA, 10.

¹⁰¹ Tamtéž.

Doporučení koncilu, aby se pastorační problémy zkoumaly a řešily "po společné úvaze", se musí adekvátně a artikulovaně odrazit v rozhodném, otevřeném a zevrubném zhodnocení farních pastoračních rad, o kterých synodní otcové s oprávněnou vytrvalostí hovořili.¹⁰²

V současných poměrech mohou a musí laici mnoho investovat pro růst pravého společenství církve ve své farnosti a pro povzbuzení misionářské horlivosti vůči nevěřícím a těm věřícím, kteří se částečně nebo úplně vzdali náboženské praxe.

Je-li farnost církví uprostřed lidských domovů, musí žít a působit hluboce zakořeněna v lidské společnosti a podílet se na jejich nadějích i dramatech. Často se stává, že společenské vazby, zvláště v některých zemích a prostředích, jsou oslabeny rozkladnými tendencemi a procesy odlidšťování: člověk je ztracený a bez orientace, i když je v jeho srdci stále silná touha poznat a zažít bratrš-tější a lidš-tější vztahy. Této touze může vyhovět farnost, jestliže na základě živého účastenství laiků zůstane věrná svému původnímu povolání a poslání: být ve světě "místem" společenství věřících a zároveň "znamením" a "nástrojem" povolání všech do tohoto společenství; domem, který je otevřen a slouží všem – anebo, jak rád říkával papež Jan XXIII., vesnickou studnou, ke které přicházejí všichni žízniví obyvatelé vesnice.

RŮZNÉ ZPŮSOBY ÚČASTI NA ŽIVOTĚ CÍRKVE

28. Laikové tvoří spolu s kněžími a řeholními osobami jeden Boží lid a Kristovo tělo.

To, že jsou laikové "členy" církve, neznamená žádné popření skutečnosti, že každý z nich je jedinečný a neopakovatelný. Spíše to zajišťuje a prohlubuje nejhlubší smysl této jedinečnosti a neopakovatelnosti, které jsou zdrojem mnohotvárnosti a bohatství celé církve. V tomto smyslu volá Bůh v Ježíši Kristu každého z nás jeho vlastním a nezaměnitelným jménem. Pánovu výzvu "Jděte i vy na mou vinici!" je třeba chápat jako osobní "Jdi i ty na mou vinici!"

A tak jako se každý svou jedinečností a neopakovatelností, tím, co je a co koná, dává do služeb rozvoje společenství církve, přijímá zároveň a přivlastňuje si jako jednotlivec společenské bohatství celé církve. To je totiž "společenství svatých", které vyznáváme v krédu: dobro všech se stává dobrem každého jednotlivce a dobro každého jednotlivce se stává dobrem všech. "V církvi svaté podpírá každý druhého, sám v něm nachází oporu", píše svatý Řehoř Veliký.¹⁰³

Individuální formy účasti

Každý laik si musí být neustále vědom, že je "údem církve", jemuž byla svěřena originální, nenahraditelná a nepřenosná úloha, kterou musí splnit pro dobro všech. V této perspektivě dostává svůj pravý význam výrok koncilu o absolutní nezbytnosti individuálního apoštolátu: "Apoštolát, který mají konat jednotlivci a který bohatě vyvěrá z života opravdu křesťanského (srov. Jan 4, 14), je počátkem a podmínkou každého apoštolátu laiků, i sdruženého, a nemůže být ničím nahrazen. K tomuto apoštolátu, vždy a všude prospěšnému a za určitých okolností jedině vhodnému a možnému, jsou povoláni a zavázáni všichni laici v jakémkoliv postavení, i když jim chybí příležitost nebo možnost spolupracovat ve sdruženích."¹⁰⁴

¹⁰² Srov. *Propositio*, 10.

¹⁰³ Řehoř Veliký, *Hom. in Ez.*, II., 1,5: CCL 142, 211.

¹⁰⁴ AA, 16.

Individuální apoštolát obsahuje velké bohatství, které musí být objeveno pro zintenzivnění misionářské dynamiky každého laika. Tento apoštolát umožňuje "kapilární" šíření evangelia, které tak může pronikat do všech míst a do všech prostředí, v nichž probíhá každodenní život laiků. Navíc se jedná o trvalé vyzařování, Neboť sleduje stálou koherenci vlastního života s vírou, jedná se dál též o vyzařování zvláště účinné. Vždyť laici, sdílející životní a pracovní podmínky, boje a naděje svých bratří, pronikají k srdcím svých sousedů, přátel a kolegů a otevírají jim univerzálnější horizont světa a hlubší smysl jejich vlastní existence: společenství s Bohem a s lidmi.

SPOLEČENSKÉ FORMY ÚČASTI

29. Společenství církve, které je účinně obsaženo již v konání každé jednotlivé osoby, nachází specifický výraz v kolektivní akci laiků, tj. v jejich společné akci, při níž se spoluodpovědně podílejí na životě a poslání církve.

V poslední době dosahuje tento způsob společného působení laiků zvláštních forem specifické mnohotvárnosti a nadšení. Neboť docházelo-li v průběhu dějin církve vždy ke sdružování laiků – jak to dodnes dokazuje existence různých bratrstev, třetích řádů a jiných sdružení – rozšiřuje se zvláště v dnešní době rozvoj těchto hnutí. Vznikají a šíří se nejrůznější laická seskupení: sdružení, asociace, společnosti a hnutí; takže lze dnes mluvit o nové době seskupování laiků. Neboť právě "vedle tradičních sdružení, a někdy přímo z jejich kořene vznikla nová hnutí a sdružení se specifickým profilem a specifickými cíly. Tak veliké je bohatství a rozmanitost darů, které Duch v církvi podporuje, tak rozmanité jsou i schopnosti a šlechetná vůle našich laiků k novým iniciativám."¹⁰⁵

Tato laická sdružení se projevují různým způsobem a jsou navzájem velmi odlišná: ve vnější formě, ve výchovných procesech a metodách i v oblasti působení. Ve svých cílech však docházejí k hluboké konvergenci: k zodpovědné účasti na poslání církve hlásat Kristovo evangelium jako pramen naděje pro lidstvo a zdroj obnovy pro společnost.

Sdružování laiků z duchovních a apoštolských motivů má různé příčiny a chce být odpovědí na různorodé potřeby. Vyjadřuje však především sociální charakter lidské osobnosti a odpovídá potřebě širšího a účinnějšího působení. "Kulturní" vliv, který je původem a motivací, ale též plodem a znakem jakýchkoliv jiných sociálních změn, se nemůže projevit jen činností jednotlivce, ale spíše skrze "sociální subjekt", tj. skupinu, společenství, jednotu či hnutí. Platí to zvláště v kontextu naší pluralistické a rozdělené společnosti, jak se dnes v tolika zemích světa ukazuje vzhledem k problémům, které se stávají komplikovanými a neřešitelnými. Jinak mohou jistě, především v sekularizovaném světě, různé formy sdružování představovat pro mnohé cennou pomoc, aby dosáhli křesťanského života ve shodě s požadavky evangelia a misionářské a apoštolské horlivosti. Vedle těchto motivů je to i hluboce teologická skutečnost, která opravňuje a podporuje sdružování laiků: je to ekleziologický princip, výslovně uznaný 2. vatikánským koncilem, který viděl ve společenském apoštolátu "znamení společenství a jednoty církve v Kristu",¹⁰⁶

Toto "znamení" se musí projevovat jak uvnitř jednotlivých forem skupin, tak v jejich vztazích navenek, tedy v širším rámci křesťanských obcí, ve společenských vztazích. Uvedený ekleziologic-

¹⁰⁵ Jan Pavel II., při Anděl Páně 23.8.1987: Insegnamenti, X, 3 (1987), 240.

¹⁰⁶ AA, 18.

ký princip vyjadřuje jednak "právo" laiků sdružovat se, jednak nezbytnost "kritérií" k rozpoznání pravé církevní autenticity těchto sdružení.

Nejprve je nutno v církvi uznat svobodu laiků se sdružovat. Tato svoboda je skutečné a vlastní právo, které se neodvozuje od nějakého "povolení" autority, nýbrž pramení ve křtu jakožto svátosti, která laiky povolává k aktivní spolupráci na společenství a poslání církve. Koncil se k tomu vyjádřil jednoznačně: "Při zachování náležitého spojení s církevní autoritou mají laici právo zakládat sdružení, řídit je a vstupovat do nich."¹⁰⁷

Nový Kodex výslovně říká: "Věřícím je dovoleno svobodně zakládat a řídit sdružení za účelem charity, zbožnosti nebo podpory křesťanského povolání ve světě; také mají právo shromažďovat se ke společnému sledování těchto cílů."¹⁰⁸

Jde o svobodu uznanou a zaručenou církevní autoritou, která má být vykonávána vždy a pouze ve společenství církve. Právo laiků sdružovat se je tedy podstatně svázáno s životem společenství a s posláním církve.

KRITÉRIA CÍRKEVNOSTI PRO LAICKÁ SDRUŽENÍ

30. V této perspektivě společnosti a poslání církve, nikoli tedy v protikladu ke svobodnému společovacímu právu je třeba chápat nezbytnost **jasných a přesných kritérií k rozlišování a uznávání** laických sdružení, tj. kritérií církevnosti. K rozlišování jednotlivých laických sdružení lze za základní považovat tato kritéria:

- **Primát povolání každého křesťana ke svatosti**, která se projevuje "v plodech milosti, které Duch svatý vyvolává ve věřících"¹⁰⁹, kteří tak rostou k plnosti křesťanského života a k dokonalosti lásky.¹¹⁰

V tomto smyslu jsou všechna laická sdružení vybízena k tomu, aby byla stále více nástrojem svatosti v církvi, nástrojem, který bude podporovat a pěstovat "co nejužší jednotu mezi praktickým životem svých členů a jejich vírou".¹¹¹

- **Odpovědnost za vyznávání katolické víry**, s kterou věřící přijímají a hlásají pravdu o Kristu, církvi a člověku v poslušnosti k učitelskému úřadu, který ji autenticky interpretuje. Každé laické sdružení proto musí být místem hlásání a předkládání víry, jakož i věroučné výchovy, která zahrnuje celý obsah víry.

- **Svědectví hluboce přesvědčeného společenství**, které v synovském spojení s papežem, "trvalým a viditelným principem" jednoty univerzální církve¹¹², a s biskupem, "viditelným principem a základem"¹¹³ partikulární církve; vyžaduje se též "vzájemná úcta ke všem formám církevního apoštolátu."¹¹⁴

¹⁰⁷ Tamtéž, 19; srov. tamtéž, 15; LG, 37.

¹⁰⁸ CIC, kán. 215.

¹⁰⁹ LG, 39.

¹¹⁰ Srov. tamtéž, 40.

¹¹¹ AA, 19.

¹¹² LG, 23.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ AA 23.

Společenství s papežem a biskupem se musí projevovat v upřímné ochotě přijímat jejich nauku a pastorační směrnice. Společenství s církví vyžaduje uznávat legitimní pluralismus laických sdružení a zároveň ochotu se všemi spolupracovat.

- **Souhlas a účast na apoštolském cíli církve**, totiž účast na "evangelizaci a posvěcení lidí, jakož i na křesťanském vzdělávání jejich svědomí tak, aby byli tito lidé schopni pronikat duchem evangelia různá společenství a prostředí."¹¹⁵

V tomto bodu je vyžadována od všech laických sdružení i od každého jednotlivce misionářská horlivost, která z nich vytvoří stále aktivnější nástroje nové evangelizace.

- **Závazek k angažované přítomnosti v lidské společnosti**, tak, že se ve světle sociálního učení církve postaví do služby člověku v jeho plné důstojnosti.

Laická sdružení musí vyvolávat živou angažovanost v účastenství a solidaritě, aby se ve společnosti vytvořily spravedlivější a bratrštější životní podmínky.

Uvedená základní kritéria mohou být ověřována na konkrétních plodech, které provázejí život a působení různých sdružení, jako např. obnovená radost z modlitby, kontemplace, touha po liturgickém a svátostném životě; úsilí o povolání ke křesťanskému manželství, ke kněžství a k řeholnímu životu; ochota k spolupráci na církevních programech a iniciativách na místní, národní a mezinárodní úrovni; angažovanost v katechezi a pedagogická schopnost vychovávat křesťany; motivace ke křesťanské přítomnosti v různých místech společenského života, budování a vedení charitativních podniků; duch chudoby ve smyslu evangelia z velkodušné lásky ke všem; konverze a návrat ke křesťanskému životu u těch pokřtěných, kteří se od společenství daleko "vzdálili".

SLUŽBA PASTÝŘŮ SPOLEČENSTVÍM

31. I přes možné a pochopitelné obtíže s některými formami sdružení a přes tendenci k růstu nových forem nemohou se církevní pastýři vzdát služby a výkonu své autority jak pro dobro církve, tak pro dobro laických sdružení. Proto musí dbát o to, aby diferencovaně přistupovali k laickým sdružením a vedli je k tomu, aby postupně vzrůstala do společenství a do poslání církve.

Je nanejvýš vhodné, aby některá nová sdružení a hnutí na základě národního nebo mezinárodního rozšíření získala **oficiální uznání**, výslovnou aprobaci od příslušné církevní autority. V tomto smyslu to doporučil už koncil: "Vztah k hierarchii může mít apoštolát laiků různý, podle svých různých forem a cílů... Některé formy apoštolátu laiků hierarchie výslovně uzná, i když v různé míře. Navíc pak může církevní autorita se zřetelem k potřebám obecného dobra církve vybrat některá z těch apoštolských sdružení a institucí, která bezprostředně sledují duchovní cíl, a zvláštním způsobem je podporovat; za ně pak přebírá zvláštní odpovědnost."¹¹⁶

Mezi různými formami laického apoštolátu, které jsou ve zvláštním vztahu k hierarchii, synodní otcové výslovně připomněli různá hnutí a spolky **Katolické akce**, v nichž "laikové z podnětu Ducha svatého organicky a natrvalo vstupují ve společenství s biskupem a kněžími, aby podle svého povolání a na základě specifické metody přispívali k upevnění celého křesťanského společenství a věrně a efektivně sloužili pastoračním plánům a ožívování všech oblastí života duchem evangelia."¹¹⁷

¹¹⁵ Tamtéž, 20.

¹¹⁶ Tamtéž, 24.

¹¹⁷ *Propositio*, 13.

Papežské radě pro laiky bylo uloženo pořídit seznam sdružení, která obdržela oficiální souhlas Svátého stolce, a zároveň spolu se Sekretariátem pro jednotu křesťanů vypracovat podmínky pro uznání ekumenických sdružení s katolickou většinou a nekatolickou menšinou, přičemž má být stanoveno, v kterých případech není možné kladné rozhodnutí.¹¹⁸

My všichni, pastýři i věřící, jsme zavázáni, abychom podporovali a udržovali trvalé a bratrské vztahy mezi nejrůznějšími formami laických sdružení, a to ve vzájemném uznání, přízni a ochotě ke spolupráci. Jenom, tak může bohatství darů a charismat, které nám Pán nabízí, plodně a uspořádaně přispět k budování společného domu: "Pro solidární výstavbu společného domu je třeba odložit ducha antagonismu a sporu a spíše soutěžit ve vzájemném povzbuzování (srov. Řím 12,10), v laskavé ochotě a vůli ke spolupráci s trpělivostí, shovívavostí a s ochotou k oběti, jež s tím může být někdy spojena."¹¹⁹

Vraťme se znovu k Ježíšovým slovům: "Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti" (Jan 15,5), abychom Bohu děkovali za velký **dar** společenství církve, který v čase obráží věčné a nevyslovitelné společenství lásky jednoho Boha v Trojici. Poznání tohoto daru musí být doprovázeno hlubokým **vědomím odpovědnosti**: takový dar musí být stejně jako hřivny v evangeliu rozmnožován v životě stále se prohlubujícího společenství. Být odpovědný za dar společenství znamená především snažit se překonávat každé pokušení rozkolu a protikladu, které ohrožuje život a apoštolskou angažovanost laiků. Ještě k nám stále zaznívá bolestné a otřesné volání apoštola Pavla, jako výčitka při pohledu na roztržky působené Kristovu tělu: "Myslím to, že se mezi vámi říká: Já se hlásím k Pavlovi, já zase k Apollovi, já k Petrovi, já ke Kristu. Je snad Kristus rozdělen?" (1 Kor 1, 12–13). Místo toho by měla zaznít jako přesvědčivá výzva jiná slova apoštola: "Prosím vás, bratři, pro jméno našeho Pána Ježíše Krista, abyste všichni byli svorní a neměli mezi sebou roztržky, nýbrž dosáhli plné jednoty smýšlení i přesvědčení" (1 Kor, 1,10).

Tak se stane život církevního společenství **znamením** pro svět, přitažlivou silou, která vede k víře v Krista: "Aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal" (Jan 17,21). Společenství se rozšiřuje v **poslání**, ano, stává se samo posláním.

¹¹⁸ Srov. *Propositio*, 15.

¹¹⁹ Jan Pavel II., Proslov při setkání katolické církve v Loretu v Itálii (10. 4. 1985): AAS 77 (1985), 964.

TŘETÍ KAPITOLA

URČIL JSEM VÁS K TOMU, ABYSTE ŠLI A NESLI OVOCE

Spoluodpovědnost laiků za církev a její poslání

MISIONÁŘSKÉ SPOLEČENSTVÍ

32. Vracíme se zpět k biblickému obrazu vinného kmene a ratolestí. Sám od sebe nás vede přímo k úvaze o plodnosti a životě. Ratolesti, zakořeněné ve vinném kmeni a jím oživované, jsou povolány, aby přinášely plody: "Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. **Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce**" (Jan 15,5). Přinášet plody je podstatný požadavek křesťanského a církevního života. Kdo nepřináší plody, nezůstává ve společenství: "Každou mou ratolest, která nenese ovoce, (můj Otec) odřezává" (Jan 15,2).

Společenství s Ježíšem, z něhož plyne vzájemné společenství křesťanů, nutně předpokládá přinášet plody: "... beze mne nemůžete činit nic" (Jan 15,5). Nejkrásnější plod, který mohou ratolesti přinášet, je společenství s druhými, je to dar Krista a jeho Ducha.

Společenství plodí společenství a ze své podstaty vydává **misionářské společenství**, jak Ježíš říká svým učedníkům: "Ne vy jste vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a **ustanovil jsem vás, abyste šli a nesli ovoce** a vaše ovoce aby zůstalo" (Jan 15,16).

Společenství a poslání jsou spolu hluboce spojeny: vzájemně se pronikají a podmiňují, takže **společenství je zároveň zdrojem i plodem poslání: společenství je misionářské a poslání je adresováno společenství**. Je to týž Duch, který církev shromažďuje, sjednocuje a posílá ji hlásat evangelium "až do končin země" (Sk 1,8). Církve ví, že společenství, které dostala darem, má univerzální určení. Ví o svém závazku předávat celému lidstvu a každému člověku tento dar, přijatý od Ducha, který do srdce věřících vylil Kristovu lásku, dynamickou sílu vnitřní soudržnosti a zároveň rozpínání navenek. Poslání církve vyrůstá z její přirozené podstaty tak, jak to určil Kristus: být totiž jako "znamení a nástroj jednoty celého lidstva"¹²⁰ Cílem tohoto poslání je darovat všem prožitky "nového" společenství, které vstoupilo s vtěleným Synem Božím do světových dějin. V tomto smyslu definuje svědectví evangelisty Jana neodvolatelným způsobem oblažující konečný cíl, k němuž směřuje celé poslání církve: "Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste se spolu s námi podíleli na společenství, které máme s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem" (1 Jan 1,3).

V rámci poslání církve **svěřuje Pán laikům ve společenství s ostatními údy Božího lidu velký podíl odpovědnosti**. Otcové 2. vatikánského koncilu si této skutečnosti byli plně vědomi: "Pastýři znají totiž velmi dobře, jak mnoho se laici podílejí na dobru celé církve. Biskupové vědí, že Kristus je neustanovil k tomu, aby jen na sebe brali celé spasitelné poslání církve ve světě, ale že k jejich význačnému úkolu náleží též, že tak vedou své věřící a uznávají jejich činnost a zvláštní milosti, aby všichni mohli svým vlastním způsobem a v souladu spolupracovat na společném díle."¹²¹ Toto vědomí se znovu jasně a zřetelně projevilo v celé práci synody.

¹²⁰ LG, 1.

¹²¹ Tamtéž, 30.

ZVĚSTOVAT EVANGELIUM

33. Protože jsou členy církve, získávají laici povolání a poslání zvěstovat evangelium. Jsou k tomu zmocněni a vázáni na základě svátostí křesťanské iniciace a darů Ducha svatého.

V jednom velmi hutném a jednoznačném textu 2. vatikánského koncilu čteme: "Poněvadž mají laici podíl na úradě Krista, kněze, proroka a krále, mají aktivní účast na životě a činnosti církve... Čerpají sílu z činné účasti na liturgickém životě své obce a horlivě se podílejí na její apoštolské aktivitě. Přivádějí k církvi lidi třeba i velmi vzdálené. Usilovně spolupracují při hlásání Božího slova, především katechetickou výukou. Svou odbornou zkušenost dávají k dispozici a činí tak duchovní službu i správu církevního majetku efektivnější."¹²²

Poslání církve se proto rozvíjí a projevuje v **evangelizaci**, jejíž historie začíná milostí a příkazem Ježíše Krista: "Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření" (Mk 16,15). "Já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa" (Mt 28,20). Pavel VI. píše: "Evangelizace je vskutku milost a vlastní povolání církve, její nejhlubší identita."¹²³

Evangelizací se církev buduje a upevňuje jako **společenství víry**: přesněji řečeno, jako společenství, které vyznává víru zakotvenou v Božím slově, **slaví** ji ve svátostech a **žije** v lásce, jež je k duši křesťanské morální existence. "Radostná zvěst" působí v srdci a životě lidí obrácení a osobní rozhodnutí pro Ježíše Krista, Pána a Spasitele. Připravuje pro křest a eucharistii a konkretizuje se v přijetí a uskutečňování nového života podle Ducha.

Ježíšův příkaz: "Jděte... a kažte evangelium" si zachovává svůj význam a neodkladnou naléhavost. Současná situace nejen ve světě, ale i v mnohých částech církve výslovně vyžaduje, aby se Kristovu slovu naslouchalo ochotně a s otevřenějším srdcem. Každý účastník je vyzýván osobně, takže se nikdo nemůže vyhnout osobní odpovědi: "Běda mně, kdybych nekázal evangelium!" (1 Kor 9,16).

UDEŘILA HODINA NOVÉ EVANGELIZACE

34. Celé země a národy, v nichž dříve vzkvétalo náboženství a křesťanský život a jež dokázaly vytvořit živá společenství víry, procházejí dnes těžkými zkouškami a často se od základu mění vlivem stále se šířícího indiferentismu, sekularismu a ateismu. Týká se to především národů tzv. "prvního světa", v nichž ekonomická prosperita a touha po konzumu – i když současně doprovázené otřesnou chudobou a nouzí – podněcují a hlasitě vyzývají k životu "jako by nebylo Boha". Náboženská lhostejnost a téměř neexistující náboženská praxe i tvář v tvář těžkým problémům lidské existence – nebudí méně starostí a nejsou méně rozkládané než vyložený ateismus. I když se dosud křesťanská víra v některých svých tradičních a rituálních výrazových formách udržela, je víc a víc vylučována z nejvýznamnějších okamžiků života, jako je zrození, utrpení a smrt. Odtud vyvstávají obrovské hádanky a otázky, které zůstávají nezodpovězené a vydávají moderního člověka na pospas bezútešnému zklamání nebo šílené touze zničit sám lidský život, který takové otázky klade.

Naproti tomu v jiných krajích a zemích, kde se dodnes živě udržují tradice lidové křesťanské zbožnosti a náboženského cítění, je toto morální a duchovní dědictví ohroženo a může zmizet v

¹²² AA, 10.

¹²³ Pavel VI., *Evangelii nuntiandi*, 14: AAS 68 (1976), 13.

konfrontaci s různými procesy, zvláště sekularizací a šířením sektářství. Pouze nová evangelizace může zaručit prohloubení čisté a pravé víry, které učiní z těchto tradic skutečnou osvobozující sílu. Je jistě nezbytně nutné obnovovat všude křesťanskou podstatu lidské společnosti. To však bude možné jen tehdy, jestli se obnoví křesťanská podstata církevních obcí, které v těchto zemích a národech žijí.

Jelikož se laikové podílejí na prorockém úřadu Kristově, angažují se plně v tomto úkolu církve. Jim zvláště přísluší vydávat svědectví o tom, že křesťanská víra dává jedinou a správnou odpověď – kterou všichni více nebo méně tuší a uznávají – na otázky a naděje, které dnes přináší život člověku i každé společnosti. Toto svědectví bude možné, podaří-li se laikům překonat rozpor mezi evangeliem a jejich vlastním životem a dosáhnout v každodenním životě, v rodině, v práci a ve společnosti životní jednotu, která nalezne v evangeliu svou inspiraci a sílu k plnému uskutečnění.

Chtěl bych dnes všem dnešním lidem zopakovat vášnivou výzvu s níž jsem započal svůj pastýřský úřad: "Nebojte se! Otevřete, dokořán otevřete dveře Kristu! Otevřete jeho spásonosné moci hranice států, hospodářské a politické systémy, oblasti kultury, civilizace a rozvoje. Nebojte se! Kristus ví, 'co je v člověku'. On jediný to ví! Dnešní člověk často neví, co nosí uvnitř v hlubinách svého srdce a duše. A stejně se cítí i nejistý o smyslu svého života na této zemi, takže pln pochybností upadá do zoufalství. Nechte proto Krista promlouvat k lidem – prosím vás o to pokorně a úpěnlivě. Jen on má slova života, dokonce věčného života."¹²⁴

Otevřít Kristu dveře dokořán, přijmout jej v prostoru vlastního lidství, to není pro člověka hrozba, ale jediná cesta, která vede k poznání celé pravdy o člověku a k uznání jeho hodnot.

Praktickým souladem mezi evangeliem a povinnostmi každodenního života budou laici vydávat skvělé a přesvědčivé svědectví o tom, že ne strach, nýbrž hledání Krista a spojení s ním má rozhodující význam pro život a růst člověka a také pro vznik nových životních modelů, které více odpovídají jeho důstojnosti.

Bůh miluje člověka! Toto velmi prosté a zároveň ohromující zvěstování dluží církev lidem. Ve slovech a životě každého křesťana může a musí zaznít toto poselství: Bůh tě miluje, pro tebe přišel Kristus, Kristus je pro tebe "cesta, pravda a život" (Jan 14,6).

Tato nová evangelizace, která se obrací nejen k jednotlivcům, ale i k celým skupinám obyvatelstva v jejich různých podmínkách, prostředích a kulturách, má za cíl vznik zralých křesťanských obcí. V nich se může vyjadřovat a uskutečňovat ve svém plném původním významu, tj. jako osobní odevzdání se Kristu a jeho evangeliu, jako svátostné setkání a společenství s ním, jako bytí prožívané v lásce a ve službě.

Laikové musí přinést svůj příspěvek ke vzniku takových obcí. Neučiní to pouze svou aktivní a zodpovědnou účastí na životě obce a svým nenahraditelným svědectvím, nýbrž i angažovanou misionářskou horlivostí vůči těm, kdo ještě nevěří, nebo kdo už nežijí vírou získanou ve křtu.

Mladším generacím mají laici věnovat systematickou katechezi jakožto cennou pomoc. Synodní otcové hleděli na práci katechetů s velkou vděčností a uznali, že jim "patří velmi významná úloha při ožívování obce".¹²⁵ Prvními a nenahraditelnými katechety svých dětí jsou nepochybně křesťanští rodiče, jež k tomu uschopňuje svátost manželství. Musíme si však všichni uvědomit, že každý pokřtěný má "právo", aby byl vzděláván, vychováván a veden v křesťanské víře a životě.

¹²⁴ Jan Pavel II., Homilie při převzetí nejvyššího pastýřského úřadu (22. 10. 1978): AAS 70 (1978), 974.

¹²⁵ *Propositio*, 10.

JDĚTE DO CELÉHO SVĚTA

35. Církev uznává a prožívá okamžitou naléhavost nové evangelizace. Nemůže se však vzdát též trvalého úkolu hlásat evangelium všem, – miliónům mužů a žen – kteří dosud neznají Krista, Vykupitele lidstva. Tuto výslovně misionářskou úlohu svěřil Ježíš své církvi a ukládá ji každodenně znovu.

Spolupráce laiků v této oblasti nikdy nechyběla, dnes se však stává ještě potřebnější a cennější. Pánova výzva: "Jděte do celého světa", nepřestává povzbuzovat mnoho nadšených laiků, kteří opouštějí bez váhání své životní prostředí, svou práci, zemi a vlast, aby alespoň na určitý čas odešli do misijních oblastí. I křesťanští manželé dodnes – po příkladu Aquily a Priscilly (srov. Sk 18; Řím 16,3) – vydávají svou přítomností a činností v misijních oblastech povzbudivé svědectví mocné lásky ke Kristu a k církvi. Pravou misionářskou přítomností je také život těch, kdo se z různých důvodů zdržují v oblastech, kde církev nezapustila dosud kořeny, a tam dosvědčují svou víru.

Misionářský problém se dnes v církvi představuje s takovou šíří a závažností, že jen opravdu solidární spoluodpovědnost všech členů církve, jednotlivců i společenství, může dát naději na uspokojivější řešení.

Výzva 2. vatikánského koncilu k místním církvím si zachovává celou svou aktuálnost, a dokonce je nutno ji dnes přijmout obecněji a s větší rozhodností: "Poněvadž místní církve musí být co nejvěrnějším obrazem církve obecné, musí si dobře uvědomit, že je poslána také k těm, kdo v Krista nevěří."¹²⁶

Církev dnes musí učinit v evangelizaci velký krok dopředu a vykročit do nové historické etapy své misijní dynamiky. Ve světě, který se díky zkráceným vzdálenostem stále zmenšuje, musí církevní společenství navazovat vzájemná spojení, vyměňovat si síly a prostředky a navzájem se sdružovat při plnění společného a jedinečného úkolu hlásat a žít evangelium. "Takzvané mladé církve potřebují sílu starších církví", říkají synodní otcové, "a starší církve zase svědectví a elán mladých, takže každá církev čerpá z bohatství církví ostatních."¹²⁷

V této nové etapě představuje výchova a vzdělání nejen místního duchovenstva, ale i vyspělejších a zodpovědnějších laiků podstatný a nezbytný prvek budování církve.¹²⁸ Jen tak se budou moci evangelizovaná společenství sama vydat do jiných částí světa, aby tam plnila úkol hlásat a dosvědčovat Kristovo evangelium.

Svou činností a příkladem života mohou laici přispívat ke zlepšení vztahů mezi lidmi různého náboženství. Synodní otcové k tomu poznamenávají: "Církev dnes všude žije uprostřed lidí různých náboženství... Všichni věřící, a především laici, kteří pobývají mezi lidmi jiného náboženství – ať už je to v jejich vlasti nebo v zemích, do nichž se vystěhovali – musí být pro ně pro všechny znamením Pána a jeho církve způsobem, který odpovídá místním životním podmínkám. Prvořadý význam má dialog mezi jednotlivými náboženstvími, neboť vede k lásce a vzájemné úctě, odstraňuje předsudky mezi věřícími různých náboženství – nebo je alespoň zeslabuje – a podporuje jednotu a přátelství mezi národy."¹²⁹

¹²⁶ AG, 20; srov. tamtéž, 37.

¹²⁷ *Propositio*, 29.

¹²⁸ AG, 21.

¹²⁹ *Propositio*, 30.

Pro evangelizaci světa potřebujeme především evangelizátory. Proto musíme všichni – především křesťanské rodiny pociťovat zodpovědnost za probuzení a zrání specifiky misijních povolání u kněží, řeholních osob i laiků. Musíme je podporovat všemi vhodnými prostředky, především nikdy nezanedbávat nejdůležitější prostředek, modlitbu, podle vlastních slov Ježíšových: "Žeň je velká, dělníků málo. Proste proto Pána žně, ať vyšle dělníky na svou žeň!" (Mt 9, 37–38)

ŽÍT EVANGELIUM VE SLUŽBĚ LIDEM A SPOLEČNOSTI

36. Církev, protože v síle Ducha přijímá a hlásá evangelium, stává se společenstvím evangelizujícím i evangelizovaným, proto je služebnicí lidí. Na tomto poslání sloužit člověku a společnosti se podílejí i laici. Konečným cílem církve je jistě Boží království, jehož "zárodek a počátek... na zemi" představuje,¹³⁰ proto je zcela zasvěcena oslavě Otce. Království však je pro lidi zdrojem plného osvobození a úplné spásy. Církev tedy s lidmi žije a v hluboké a pravé solidaritě je provází jejich dějinami.

Církev je pověřena odhalovat světu tajemství Boha, jež bylo zjeveno v Ježíši Kristu. Zároveň církev zjevuje člověku člověka: odhaluje mu smysl jeho existence a uvádí ho do plné pravdy o něm samém a o jeho určení.¹³¹ Z tohoto hlediska je církev už ze svého misijního poslání povolána sloužit lidem. Tato služba se zakládá vposledku na nevysvětlitelné a ohromující skutečnosti, že se "sám Syn Boží... svým vtělením jistým způsobem spojil s každým člověkem".¹³²

Proto je "člověk jakoby první cestou, kterou církev musí nastoupit při plnění svého úkolu: je první a základní cestou církve, kterou otevřel sám Kristus a která beze změny vede tajemstvím vtělení a vykoupění."¹³³

Podobně se opakovaně s naléhavostí v různých dokumentech vyjadřoval i 2. vatikánský koncil. Zvláště jasně to čteme v textu konstituce *Gaudium et spes*: "Když ovšem církev sleduje svůj cíl, to je spásu, nejen že zprostředkuje člověku božský život, nýbrž jeho odleskem ozařuje též jakýmsi způsobem celý svět, a to hlavně tím, že ozdravuje a povyšuje důstojnost lidské osoby, upevňuje soudržnost lidské společnosti a dodává každodennímu lidskému počínání hlubší smysl a význam. Církev je proto přesvědčena, že prostřednictvím svých jednotlivých členů a celé své pospolitosti může přispět tímto způsobem ke zlidštění lidské rodiny a jejich dějin."¹³⁴

Celá církev je odpovědna za tuto službu lidské rodině. V tomto rámci přísluší laikům zvláštní úloha na základě jejich světského charakteru, který je vlastním a nezastupitelným způsobem zavazuje ke křesťanské inspiraci pozemského řádu.

PODPOROVAT DŮSTOJNOST ČLOVĚKA

37. Nově objevovat a umožnit objevení nedotknutelné důstojnosti každého jednotlivého člověka i jiným je podstatný a v určitém smyslu ústřední úkol, zahrnující v sobě i všechny ostatní, úkol ve službě lidské rodině, k němuž je povolána církev a laické v ní.

¹³⁰ LG, 5.

¹³¹ GS, 22.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Jan Pavel II., enc. *Redemptor hominis*, 14, AAS 71 (1979), 284–285.

¹³⁴ GS, 40.

Ze všech pozemských tvorů jen člověk je "osoba", vědomý a svobodný subjekt, a proto i "střed a vrchol" všeho, co na zemi je.¹³⁵

Osobní důstojnost je nejuzácnější statek, který člověk má a na jehož základě přesahuje v hodnotě celý hmotný svět. Ježíšova slova: "Co prospěje člověku, získá-li celý svět, ale ztratí svůj život?" (Mk 8,36) obsahuje vynikající a působivou antropologickou výpověď: hodnota člověka není v tom, co "má" i kdyby vlastnil celý svět – nýbrž v tom, čím "je"; neplatí totiž statky světa, nýbrž hodnota člověka, hodnota, kterou je sama osoba člověka.

Důstojnost člověka plně zazáří, když uvážíme jeho počátek a cíl: stvořen Bohem k jeho obrazu a podobě, vykoupen drahocennou krví Kristovou, je člověk povolán být "Božím dítětem v Synu" a živým chrámem Ducha svatého a je určen k věčnému životu v oblažujícím společenství s Bohem. Proto každé porušování lidské důstojnosti volá k Bohu o pomstu a je třeba je pokládat za urážku Stvořitele člověka.

Na základě důstojnosti své osoby je člověk vždycky hodnotou sám o sobě a pro sebe a jako takový musí být chápán a podle toho se s ním musí jednat. Nikdy se na něho nesmí hledět a zacházet s ním jako s předmětem k použití, s nástrojem nebo věcí.

Osobní důstojnost je základem rovnosti všech lidí. Z toho vyplývá, že je třeba naprosto odmítnout různé formy diskriminace, které bohužel stále rozdělují a pokořují lidskou rodinu a jsou podmíněny rasovými, hospodářskými, politickými, zeměpisnými a jinými rozdíly. Každá diskriminace představuje nespravedlnost, kterou nelze tolerovat, ani ne tak kvůli konfliktům a napětím, které může vyvolat ve společnosti, nýbrž pro ponižování lidské důstojnosti, a to nejen toho, který je obětí, ale ještě více toho, kdo se takového zločinu dopouští.

Osobní důstojnost je základem rovnosti všech lidí a též základem vzájemného úcastenství a solidarity lidí. Dialog a společenství mají svůj kořen v tom, co lidé především, "jsou", více než v tom, co lidé "mají". Osobní důstojnost je nezničitelným vlastnictvím každého člověka. Je třeba uchovávat v paměti nesmírnou sílu tohoto tvrzení, jež se zakládá v jedinečnosti a neopakovatelnosti každého člověka. Z toho plyne, že jednotlivec nemůže být nivelizován vším, co jej chce rozdrtit a zničit v anonymitě kolektivu, instituce, struktury či systému. Lidská bytost ve své jedinečnosti není ani číslem, ani článkem řetězu, ani částí systému. Nejvíce radikální a povznášející důkaz hodnoty člověka dal Boží Syn, když se v lůně ženy stal člověkem. O tom podnes vypovídají křesťanské vánoce.¹³⁶

ÚCTA K NEDOTKNUTELNÉMU PRÁVU NA ŽIVOT

38. Účinné uznání osobní důstojnosti každého člověka vyžaduje obranu a podporu lidských práv a úctu k nim. Jsou to práva přirozená, univerzální a nedotknutelná. Změnit nebo je dokonce zrušit nemůže nikdo: ani jednotlivec, ani skupina, ani žádná autorita, ani stát, Neboť pocházejí přímo od Boha.

¹³⁵ Srov. tamtéž, 12.

¹³⁶ "Slavíme-li Kristovo narození tak slavnostně, děláme to proto, abychom dosvědčili, že každý člověk je jedinečnou a neopakovatelnou osobou. Jestliže naše lidské statistiky a katalogizace, lidské politické, hospodářské a společenské systémy, naše prosté lidské možnosti nemohou dát člověku jistotu, že se může narodit, žít a pracovat jako jedinečná a neopakovatelná osoba, pak Bůh mu celou tuto jistotu dává. Pro něho a před ním je člověk vždy jedinečný a neopakovatelný; někdo, kdo je od věčnosti předvídan a vyvolen; někdo, kdo je volán a jmenován vlastním jménem." (Jan Pavel II., První vánoční poselství světu: AAS 71 (1979), 66.)

Nedotknutelnost osoby, která je obrazem absolutní nedotknutelnosti samého Boha, se projevuje především a zásadně v nedotknutelnosti lidského života. Není-li co nejrozhodněji hájeno právo na život jako první a základní a jako podmínka všech ostatních osobních práv, jsou klamné a iluzorní obecné, i oprávněné, odkazy na lidská práva – např. na právo na zdraví, na byt, na práci, na založení rodiny, na kulturu apod.

Církev nikdy nerezignovala na zápas proti jakémukoli porušování práva na život, příslušejícího všem lidem – ať už se jeho porušování dopouštěli, a dosud dopouštějí, jednotlivci anebo autority. Subjektem tohoto práva je člověk ve všech fázích svého vývoje, od početí až do přirozené smrti, a ve všech situacích: ve zdraví i v nemoci, v dobré fyzické kondici i v invaliditě, v bohatství i v bídě. Druhý vatikánský koncil výslovně prohlásil: "Dále, co je proti samému životu, jako vraždy jakéhokoli druhu, vyhlazování celých národů, potraty, usmrcení ze soucitu i sama dobrovolná sebevražda; cokoli porušuje nedotknutelnost lidské osobnosti, jako mrzačení, tělesná nebo duševní mučení, snaha znásilnit člověka v jeho samém nitru; cokoliv uráží lidskou důstojnost, jako jsou nelidské životní podmínky, svévolné věznění, deportace, otroctví, prostituce, obchod s ženami a s mladistvými; a též hanebné pracovní podmínky, v nichž jsou dělníci považováni jen za nástroje zisku a není s nimi zacházeno jako se svobodnými a odpovědnými osobami: všechny tyto věci a jim podobné jsou skutečně ostudné; vnášejí nákazu do lidské civilizace a poskvřňují více ty, kteří je dělají, než ty, kteří tato bezpráví trpí, a nejvíce zneuctívají Stvořitele."¹³⁷

Poslání a odpovědnost za uznání osobní důstojnosti každého člověka a za ochranu práva na život jsou uloženy všem. Někteří laici jsou však k tomu zvláště povolání na základě svých specifických poslání: rodiče, vychovatelé, pracovníci ve zdravotnictví a nositelé politické a hospodářské moci.

V láskyplném a velkodušném přijetí každého lidského života, zvláště jedná-li se o slabé nebo nemocné, spatřuje zvláště dnes církev základní moment svého poslání, které je třeba o to více uskutečňovat, že stále více začíná převládat "kultura smrti". Avšak "církev je pevně přesvědčena, že lidský život, i slabý a trpící, je vždycky velkolepým darem Boží dobroty. Proti pesimismu a slepému egoismu, které zatemňují svět, stojí církev na straně života; v každém lidském životě odhaluje záři onoho "ano", onoho "amen", jímž je Kristus sám (srov. 1 Kor 2,19; Zj 3,14). Proti negaci, která proniká do světa a zachvacuje jej, staví církev toto živé "ano" a brání člověka i svět před těmi, kdo život ohrožují a potlačují."¹³⁸

Je úkolem laiků, kteří na základě svého povolání či zaměstnání pracují na uznání života, usilovat, aby se "ano" církve k lidskému životu stalo konkrétním a účinným.

Nové možnosti a odpovědnosti, které směřují až k hranicím lidského života, se dnes otevřely díky enormnímu rozvoji **biologických a lékařských věd** a překvapivým **technologickým možnostem**. Člověk je dnes na tom tak, že může nejen "pozorovat", ale i "manipulovat" lidský život od jeho početí a v prvních stádiích jeho vývoje.

Svědomí lidstva nemůže zůstat indiferentní ani nedotčené pokroky techniky, která získává stále rozsáhlejší a hluboko zasahující nadvládu v procesu plazení a v prvních fázích lidského života. Snad nikdy tak jako dnes a právě v této oblasti se nenabízela **moudrost jako jediná záchranná kotva** k tomu, aby si člověk při vědeckém a experimentálním bádání mohl počínat inteligentně a s láskou, to jest v úctě, v hluboké úctě k nedotknutelné osobní důstojnosti každého člověka od pře-

¹³⁷ GS, 27.

¹³⁸ Jan Pavel II., Apoštolský list *Familiaris consortio*, 30: AAS 74 (1982), 116.

ho okamžiku jeho existence. Je tomu tak tehdy, když věda a technika nasadí legitimní prostředky k obraně života a k léčení chorob od samého počátku a pro zachování důstojnosti samotného bádání odmítne zákroky, které by změnily genetický stav jednotlivce i lidského rodu.¹³⁹

Laici, kteří pracují v různých funkcích a v různých oblastech ve vědě a v technice, v lékařském, sociálním, právním a hospodářském oboru, se musí **odvážně postavit k "výzvam", vycházejícím z nových problémů bioetiky**. Jak řekli synodní otcové, "křesťané musí vykonávat svou odpovědnost jako pánové vědy a technologie a ne jako její otroci... V perspektivě morálních "výzev", které vycházejí z nové obrovské moci technologie a které ohrožují nejen základní práva člověka, nýbrž samu biologickou existenci lidského rodu, je mimořádně důležité, aby křesťanští laici – s pomocí celé církve vzali na sebe zodpovědnost za návrat kultury k principům pravého humanismu, aby podpora a obhajoba lidských práv našla jistý a dynamický základ v jejich vlastní podstatě; v té podstatě lidských práv, kterou lidem zjevilo zvěstování evangelia."¹⁴⁰

Dnes je nutné spojenými silami všech lidí zajišťovat maximální ostražitost vzhledem ke koncentraci moci, zejména technologické. Neboť tato moc směřuje k tomu, aby manipulovala nejen biologickou přirozenost, ale samy požadavky lidského svědomí a způsob života, a tak zvyšovala diskriminaci a oddělování celých národů.

SVOBODA VZÝVAT BOŽÍ JMÉNO

39. Úcta k lidské důstojnosti, která zahrnuje ochranu a podporu lidských práv, vyžaduje uznání náboženské dimenze člověka. Nejde jen o "konfesijní" požadavek, ale o nezbytnost, která má nezníčitelné kořeny v samotné realitě lidského bytí. Poměr člověka k Bohu je skutečně součástí "bytí" a "existence" člověka: v Bohu "žijeme, pohybujeme se a jsme" (Sk 17,28). I když všichni této pravdě nevěří, přece ti, kdo jsou o ní přesvědčeni, mají právo na úctu vůči své víře a jejím životním projevům, které z ní vyplývají v individuální i ve společenské rovině. To je právo na **svobodu svědomí a svobodu náboženství**; účinné uznání tohoto práva patří k nejvyšším hodnotám a k nejvážnějším povinnostem každého národa, který chce opravdu zaručit blaho člověka a společnosti: "Náboženská svoboda je neodmyslitelným požadavkem osobní důstojnosti každého člověka. Představuje základní kámen v budově lidských práv, a proto je nenahraditelným faktorem dobra lidí i celé společnosti a osobního růstu každého člověka. Z toho vyplývá, že svoboda jednotlivce a společenství moci vyznávat a praktikovat své náboženství je podstatnou součástí pokojných vztahů mezi lidmi... Občanské a společenské právo na náboženskou svobodu se dotýká nejintimnější sféry svědomí. Může se proto stát směrodatným kritériem a v jistém smyslu i měřítkem ostatních základních práv."¹⁴¹

Synoda nezapomněla na mnohé bratry a sestry, kteří se ještě netěší z tohoto práva. Když vyznávají svou víru, musí na sebe vzít různé nepříjemnosti, vytlačování na okraj společnosti, utrpení, pronásledování a někdy i smrt. Většina těchto bratří a sester jsou křesťanští laici. Hlásání evangelia a svědectví o křesťanském životě v utrpení a mučednictví představují nejvyšší formu apoštolátu učedníků Ježíše Krista, stejně jako láska k Pánu Ježíši až k obětování vlastního života je mimořádně

¹³⁹ Srov. Kongregace pro učení víry, Instrukce "Úcta k počátku lidského života a důstojnost plození" (22. 2. 1987): AAS 80 (1988), 70–102.

¹⁴⁰ *Propositio*, 36.

¹⁴¹ Jan Pavel II., Poselství k 21. Světovému dni míru (8. 12. 1987): AAS 80 (1988), 278 a 280.

ně plodným zdrojem pro budování církve. Mystický vinný kmen tak ukazuje svou životní sílu, jak zdůrazňuje svatý Augustin: "Jak bylo předem zvěstováno proroky a samotným Pánem, tento vinný kmen, který své plodné ratolesti rozprostírá po celém světě, stal se životaschopnějším proto, že byl zaléván krví tolika mučedníků."¹⁴²

Celá církev je vděčná za tento příklad a dar: v těchto svých synech a dcerách nachází základ k obnově dynamiky svého svatého a apoštolského života. V tomto smyslu považují synodní otcové za svou povinnost "poděkovat těm laikům, kteří jako neúnavní svědkové víry, navzdory omezování svobody a nedostatku kněžské pevně zůstávají věrni Apoštolskému stolci. Riskují všechno, i vlastní život. Tímto způsobem laické vydávají svědectví o podstatné vlastnosti církve: Boží církev je z Boží milosti; a tato pravda se výrazně projevuje v martyrii."¹⁴³

Co jsme dosud řekli o úctě k osobní důstojnosti a o uznání lidských práv, týká se odpovědnosti každého křesťana a každého člověka. Musíme však poukázat na to, že tento problém dnes dostává **univerzální dimenzi**; jde skutečně o otázku, týkající se celých lidských skupin, ba celých národů, jejichž základní práva jsou násilně pošlapávána. Ve vývoji jednotlivých "světů" tak dochází k nerovnostem, které byly nedávno pranýřovány v encyklice *Sollicitudo rei socialis*.

Úcta k člověku přesahuje oblast individuální morálky, a představuje se jako základní kritérium, jako nejdůležitější nosný pilíř struktury společnosti, Neboť jejím cílem je osoba.

Takže **k odpovědnosti za službu člověku přistupuje odpovědnost za službu společnosti**: takto je možné obecně vyslovit poslání vnášet do sekulární oblasti křesťanskou inspiraci, jak jsou k tomu laici povoláni podle svých vlastních a specifických podmínek.

RODINA, PRVNÍ PROSTOR SOCIÁLNÍ ANGAŽOVANOSTI

40. Lidské osobnosti je vlastní a vrozená sociální dimenze. Nitro člověka volá po životě ve společenství s druhými po oddanosti vůči nim: "Bůh, který se otcovsky stará o všechny, chtěl, aby všichni lidé tvořili jednu rodinu a chovali se navzájem jako bratři."¹⁴⁴ proto se společnost, plod a znamení lidské společenskosti, realizuje ve své plné pravdě, když je **společenstvím osob**.

Mezi člověkem a společností existuje vzájemná závislost a reciprocita: co se dělá pro osobu, je službou společnosti, a co se dělá pro společnost, prospívá osobě. Proto je apoštolská angažovanost laiků v pozemském řádu vždy a neoddělitelně zároveň službou člověku v jeho jedinečnosti a neopakovatelnosti a zároveň službou všem lidem.

Sociální dimenze člověka se projevuje především a od počátku **v manželství a rodině**: "Bůh nestvořil člověka samotného; nebo i od počátku ho stvořil jako 'muže a ženu' (Gn 1,27); jejich spojení je první formou osobního společenství."¹⁴⁵ Ježíš chtěl vrátit manželům jejich plnou důstojnost a rodině její vnitřní pevnost (srov. Mt 19,3–9); svatý Pavel odhalil hluboký vztah mezi manželstvím a tajemstvím Krista a církve (srov. Ef 5,22–6,4; Kol 3,18–21; 1 Petr 3,1–7).

Manželský pár a rodina jsou primárním místem sociální angažovanosti laiků. Správně ji lze ocenit pouze v přesvědčení o jedinečnosti a nenahraditelné hodnotě rodiny pro vývoj společnosti a církve.

¹⁴² Augustin, De Catech. Rud., XXIV, 44: CCL 46, 168.

¹⁴³ *Propositio*, 32.

¹⁴⁴ GS, 24.

¹⁴⁵ Tamtéž, 12.

Rodina, kolébka života a lásky, v níž se člověk "rodí" a "roste", představuje základní buňku společnosti. Když sobectví, propaganda proti porodům, totalitní politika, mravní, fyzická a kulturní bída, hédonistická a konzumní morálka chtějí zadusit zdroj života a když se ideologické systémy spojují s mnohostranným nedostatkem zájmu a lásky, aby zrušily výchovnou funkci rodiny, je třeba o toto společenství přednostně pečovat.

Je zapotřebí rozsáhlé, hluboké a soustavné práce, podporované nejen kulturou, nýbrž i hmotnými prostředky a zákonodárnými orgány, aby mohla rodina plnit svůj úkol jakožto **první místo "humanizace"** osoby a společnosti.

Apoštolská angažovanost laiků směřuje k tomu, aby se v rodině především probudilo vědomí její identity, jakožto první a základní buňky společnosti, a její původní úlohy v ní. Tak se má rodina stále víc stávat **aktivním a zodpovědným protagonistou** vlastního růstu a vlastní účasti na životě společnosti. Rodina může a musí požadovat ode všech, především od veřejné moci, ochranu těch práv, která zachraňují společnost, protože zachovávají rodinu neporušenou.

To, co se uvádí v apoštolském listě *Familiaris consortio* o účasti na vývoji společnosti¹⁴⁶ a co Svátý stolec formuloval na žádost biskupské synody v r. 1980 jako "Chartu práv rodiny", obsahuje úplný a organický pracovní program pro všechny laiky, kteří se v různých funkcích angažují na podporu hodnot a práv rodiny. Tento program se musí uskutečňovat tím rozhodněji a naléhavěji, čím jsou útoky proti stabilitě a plodnosti rodiny prudší a pokusy zatlačit ji na okraj společnosti a omezit její sociální význam pronikavější a systematičtější.

Zkušenost ukazuje, že civilizovanost a pevnost národů závisí především od lidské kvality jejich rodin. Proto apoštolská činnost ve službě rodinám nabývá nesrovnatelný sociální význam. Církev, hluboce o tom přesvědčena, dobře ví, že "budoucnost lidstva závisí na rodině."¹⁴⁷

LÁSKA – DUŠE A ZÁKLAD SOLIDARITY

41. Službu společnosti lze vyjadřovat různým způsobem: od volných, neformálních variant až po instituční; od pomoci jednotlivcům k pomoci poskytované celým skupinám a společenstvím. Církev jako celek je povolána ke službě lásky:

"Jako svatá církev ve svých počátcích spojovala 'agapé' s eucharistickou večeří a tím dávala najevo, že je celá sjednocena kolem Krista svazkem lásky, tak je v každé době láska jejím poznávacím znamením. Má radost z toho, co podnikají druzí, ale díla lásky k bližnímu považuje za svou povinnost a nezczizitelné právo. Proto má církev v neobyčejné úctě milosrdnou lásku vůči chudým a nemocným i tak zvanou charitativní činnost a vzájemnou pomoc k ulehčení lidské bídy všeho druhu."¹⁴⁸

Bezprostředním a obecným prvkem křesťanské inspirace časného řádu, která je specifickou službou laiků, zůstává **láska k bližnímu** ve svých odedávna zachovávaných, ale vždy nových formách skutků tělesného i duchovního milosrdenství.

Láskou k bližnímu laikové žijí a dosvědčují svou účast na Kristově kralování, to jest na moci Syna člověka, který "nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil" (Mk 10,45). Laikové žijí a dosvědčují toto kralování nejjednodušším a obecně přístupným způsobem, který je však zároveň nejvzne-

¹⁴⁶ Srov. *Familiaris consortio*, 42–48: AAS 74 (1982), 134–140.

¹⁴⁷ Tamtéž, 85: AAS 74 (1982), 188.

¹⁴⁸ AA, 8.

šenějším, protože láska je nejvyšší dar, který Duch nabízí k budování církve (srov. 1 Kor 13,13) a pro dobro lidstva. Právě **láska dává nadšení a základ pro účinnou solidaritu, otevřenou všem lidským potřebám.**

Nejen jednotlivci, ale i skupiny a společenství musí prokazovat tuto lásku, která je potřebná a bude stále potřebnější. Nenahradí ji nic a nikdo, teď ani v budoucnosti – ani četné instituce a iniciativy veřejných orgánů, které se snaží brát ohled na často vážné a komplikované potřeby národů. Je paradoxní, že láska je tím potřebnější, čím jsou instituce ve své organizaci komplexnější a chtějí řídit každý dosažitelný prostor. Navíc jsou tyto organizace zatěžovány neosobním funkcionalismem, nadbytečnou administrativou, neoprávněnými soukromými zájmy, lehkovážným a všeobecným nedostatkem zájmu.

Právě v tomto kontextu stále vznikají a šíří se především v organizovaných společnostech různé formy dobrovolné angažovanosti, které se uskutečňují v řadě služeb a akcí. Jestliže se dobrovolná angažovanost uskutečňuje v opravdu nesobecké službě dobru lidí, především těch nejpotřebnějších a těch, kdo jsou sociální službou opomíjeni, může být považována za významnou formu apoštolátu, v němž přední úloha přísluší laikům, mužům i ženám.

VŠICHNI JSOU OBJEKTY I SUBJEKTY POLITIKY

42. Láska, která slouží člověku a miluje ho, nemůže být oddělována od **spravedlnosti**: jedna i druhá vyžadují svým způsobem plné a účinné uznání práv osoby, pro niž je společnost se všemi svými strukturami a institucemi určena.¹⁴⁹

Mají-li laici křesťansky inspirovat časný řád v uvedeném smyslu služby člověku a společnosti, **nemohou se vyhybat účasti na "politice"**, to jest na mnohostranných rozličných iniciativách na rovině hospodářské, sociální, zákonodárné, správní a kulturní, které slouží organické a systematické podpoře obecného blaha. Jak synodní otcové opakovaně konstatovali, mají všichni i každý jednotlivec právo a povinnost účastnit se politiky, i když co do formy, stupně, funkcí a odpovědnosti různým, navzájem se doplňujícím způsobem. Obvinění z přílišných ambicí, z kultu moci, ze sobectví a úplatkářství, která se nezřídka vznášejí proti vládním činitelům, poslanců parlamentů, vládnoucím třídám a politickým stranám, jakož i rozšířené mínění, že politika je nutně oblastí morálního ohrožení, to vše nijak neopravňuje skepsi nebo nechť křesťanů k veřejným záležitostem.

Naopak, právě na tomto pozadí nabývají ještě většího významu slova 2. vatikánského koncilu: "Církev provází chválou a uznáním dílo těch, kteří ve službě lidem věnují se dobru veřejné věci a berou na sebe tíhu odpovědnosti z toho plynoucí."¹⁵⁰

Politická činnost zaměřená na pomoc člověku i společnosti má své **základní kritérium v úsilí o obecné blaho** jakožto blaho všech lidí a celého člověka; blaho, které se nabízí jednotlivci i skupinám, aby je svobodně a odpovědně přijali a bezpečně odevzdali. V konstituci *Gaudium et spes* čteme: "Politické společenství je tedy kvůli obecnému blahu, v něm nachází své poslední opodstatnění i smysl a z něho čerpá svou původní a vlastní pravomoc. Obecné blaho je totiž souhrn podmínek společenského života, ve kterém mohou jednotlivci, rodiny a sdružení plněji a snadněji dosáhnout své dokonalosti."¹⁵¹

¹⁴⁹ K poměru mezi spravedlností a milosrdenstvím srov. enc. *Dives misericordia*, 12: AAS 72 (1980), 1215–1217.

¹⁵⁰ GS, 75.

¹⁵¹ Tamtéž, 74.

Politická činnost zaměřená na pomoc člověku i společnosti nachází kromě toho svou **trvalou orientaci v obraně a podpoře spravedlnosti**, kterou chápe jako "ctnost", k níž musí být všichni vychováváni, a jako morální "sílu", podporující úsilí o uznání práv a povinností všech a každého na základě osobní důstojnosti člověka.

Při výkonu veřejné moci je rozhodující duch služby. Pouze on dokáže – vedle nezbytné kompetence a schopností učinit aktivitu politiků "čistou" a "průhlednou", jak si to oprávněně přeje lid. Předpokladem toho je jednoznačný boj a rozhodné přemáhání určitých pokušení jako je: nečestnost a lež, plýtvání veřejnými prostředky ve prospěch pouze některých nebo k získání přívrženců, používání dvojakých a nedovolených prostředků k uchopení moci, či k jejímu udržení a rozmnožení za každou cenu.

Laici angažovaní v politice mají respektovat autonomii světských skutečností, jak to vyslovuje konstituce *Gaudium et spes*: "Je velmi důležité, a to zvláště v pluralistické společnosti, mít správný názor na vztahy mezi státem a církví, tak aby se jasně rozlišovalo, co jednotliví nebo sdružení křesťané dělají svým jménem jako občané vedení křesťanským svědomím a co spolu se svými duchovními pastýři dělají jménem církve. Církev, která se vzhledem ke svému úkolu a kompetenci nemůže nijak zaměřovat se státem a neváže se na žádný politický systém, je zároveň znamením a záštitou transcendence lidské osoby."¹⁵² Dnes se také pocituje jako naléhavé a závazné, aby laikové vydávali svědectví o těch lidských a evangelijních hodnotách, které jsou hluboce spojeny s politickou činností, jako je svoboda a spravedlnost, solidarita, věrná a nesobecká oddanost dobru všech, prostý způsob života, přednostní zájem o chudé a odstrkované. To vyžaduje, aby laici čerpali duchovní sílu aktivní účasti na životě církve a aby si osvojili její sociální nauku. Přitom jim může být velkou pomocí spojení s církevním společenstvím a jeho pastýři.¹⁵³

Styl a prostředky k uskutečňování politiky, která vidí svůj cíl v pravém rozvoji člověka, jsou dány **solidaritou**. Ta žádá aktivní a odpovědnou účast všech na politickém životě – počínaje jednotlivými občany až k různým skupinám, od odborů po politické strany: společně i jednotlivě jsme všichni objekty i činitelé politiky. Jak jsem napsal v encyklice *Sollicitudo rei socialis*, solidarita v tomto smyslu není "pocit neurčitého soucitu nebo povrchního dojetí nad utrpením tolika vzdálených i blízkých lidí. Naopak je to pevná a stálá odhodlanost zasazovat se pro společné blaho, to jest pro blaho všech a každého, protože jsme odpovědni za všechny."¹⁵⁴

Politická solidarita se dnes musí uskutečňovat v rozpětí, které přesahuje jeden národ nebo blok států a má rozměr opravdu kontinentální až světový. Plodem solidární politické činnosti, po kterém všichni touží, ale který dosud zdaleka ještě nedozrál, je **mír**. Laici nemohou zůstat lhostejní, distancovat se nebo nečinně přihlížet ke všem jevům, které mír negují nebo ohrožují jako je: násilí a válka, mučení a terorismus, koncentrační tábory, militarizace politiky, zbrojení, ohrožení nukleárními zbraněmi. Jakožto učedníci Ježíše, který je "Vládce pokoje" (Iz 9,5) a "naš mír" (Ef 2,14), musí laici "působit pokoj" (Mt 5,9), a to jak obrácením "srdce", tak angažovaností pro pravdu, svobodu, spravedlnost a lásku, které jsou nezbytnými základy míru.¹⁵⁵

Laici musí spolupracovat se všemi, kdo skutečně hledají mír, a využívat národní i mezinárodní organizace, aby zdola vyvolali proces formující vědomí, který by přemohl vládnoucí kulturu ego-

¹⁵² Tamtéž, 76.

¹⁵³ Srov. *Propositio*, 28.

¹⁵⁴ Jan Pavel II., enc. *Sollicitudo rei socialis*, 38: AAS 80 (1988), 565–566.

¹⁵⁵ Srov. Jan XXIII., enc. *Pacem in terris*: AAS 55 (1963), 265–266.

ismu, nenávisti, pomsty a nepřátelství a na všech úrovních podporoval kulturu solidarity. Ta je "cestou k míru a k rozvoji."¹⁵⁶

Proto synodní otcové vyzvali křesťany, aby odmítli nepřijatelné formy násilí, pěstovali ochotu k dialogu a k míru a zasazovali se o vytváření spravedlivého sociálního mezinárodního řádu.¹⁵⁷

POSTAVIT ČLOVĚKA DO STŘEDU HOSPODÁŘSKO-SOCIÁLNÍHO ŽIVOTA

43. Základním momentem služby laiků ve společnosti je hospodářsko-sociální otázka, jejíž klíč je v organizaci práce.

Aktuální závaznost těchto problémů, chápaná z hlediska vývoje a s řešením odpovídajícím sociálnímu učení církve, byla nedávno připomenuta v encyklice *Sollicitudo rei socialis*, kterou bych chtěl velmi doporučit všem, zvláště pak laikům.

K základním pilířům sociální nauky církve náleží zásada **všeobecného určení statků**: podle božího plánu jsou statky země k dispozici všem lidem i každému jednotlivému člověku pro rozvoj skutečně lidské existence. Soukromé vlastnictví je ve službách této zásady a z tohoto důvodu má bytostně společenský rozměr. **Práce** muže a ženy je konkrétně nejobecnějším a nejbezprostřednějším prostředkem k rozvoji hospodářského života a je současně právem i povinností každého člověka.

Všechna tato hlediska jsou zvláštním způsobem zahrnuta v poslání laiků. Cíle a kritéria jejich přítomnosti a působení byly obecně formulovány Druhým vatikánským koncilem: "Důstojnost lidské osoby, její celkové povolání a dobro celé společnosti je třeba mít v úctě a rozvíjet je i v životě hospodářsko-sociálním. Člověk je přece původcem, středem i cílem veškerého hospodářského života."¹⁵⁸

Otřesné převraty ve světě ekonomiky a ve světě práce vyžadují, aby laikové mezi prvními usilovali o řešení velmi vážných problémů rostoucí nezaměstnanosti, aby se snažili překonat četné nespravedlnosti vyplývající ze špatné organizace práce; usilovali o to, aby se z pracovišť vytvářela společenství osob, která by respektovala subjektivitu jednotlivce i jeho právo na spoluúčast; aby rozvíjeli nový pojem solidarity mezi těmi, kdo se účastní společné práce, vytvářeli nové formy podnikání a revidovali obchodní systémy, finančnictví a přenos technologie.

K tomuto se od laiků vyžaduje pracovní zdatnost, lidská čestnost a křesťanský duch při vykonávání práce jako cesty k vlastnímu posvěcení,¹⁵⁹ jak tento požadavek formuloval koncil: "Svou prací člověk obvykle živí sebe a příslušníky své rodiny, je ve spojení se svými bratry a slouží jim, může uskutečňovat opravdovou lásku a účastní se společného díla na zdokonalení Božího stvoření. Ano, jsme dokonce přesvědčeni, že se člověk svou prací obětovanou Bohu přidružuje k samotnému vykupitelskému dílu Ježíše Krista, který dal práci vynikající důstojnost, když v Nazaretě vlastníma rukama pracoval."¹⁶⁰

¹⁵⁶ Jan Pavel II., enc. *Sollicitudo rei socialis*, 39: AAS 80 (1988), 568.

¹⁵⁷ Srov. *Propositio*, 26.

¹⁵⁸ GS, 63.

¹⁵⁹ Srov. *Propositio*, 24.

¹⁶⁰ GS, 67; srov. Jan Pavel II., enc. *Laborem exercens*, 24–27: AAS 73 (1981), 637–647.

V souvislosti s hospodářsko-sociálním životem a s prací je dnes stále aktuálnější tak zvaná "**ekologická**" otázka. Člověk dostal přímo od Boha úkol "vládnout" nad věcmi a "obdělávat zahradu světa"; tento úkol musí plnit s úctou k tomu, že byl stvořen k Božímu obrazu, to jest s rozumem a s láskou. Musí cítit odpovědnost za dary, které mu Bůh dal a stále dává. Dar, který drží v ruce, musí – pokud možno ještě rozhojněný předat dalším generacím, Neboť i jim jsou Boží dary určeny: "Vláda svěřená Tvůrcem člověku není absolutní moc a člověk nemá volnost 'užívat nebo zneužívat' či zacházet s věcmi, jak se mu líbí. Omezení, které uložil Tvůrce už od počátku, je symbolicky obsaženo v zákazu 'jíst z plodů stromu' (srov. Gn 2, 16–17); s dostatečnou jasností ukazuje, že ve viditelné přírodě nepodléháme jen biologickým zákonům, ale i zákonům mravním, které nelze překračovat bez trestu. Správné pojetí rozvoje nemůže opomíjet úvahy o používání přírodních prvků, o obnově zdrojů a o škodlivých následcích industrializace, zaměřené jen na zisk. Tyto úvahy obracejí naše svědomí na **morální kritéria**, podle kterých je třeba hodnotit každý pokrok."¹⁶¹

EVANGELIZOVAT KULTURU

44. Služba lidem a lidské společnosti se projevuje a uskutečňuje ve **vytváření a předávání kultury**. Zvláště v dnešní době je to jeden z nejnaléhavějších úkolů lidského soužití a sociálního pokroku. Ve světle koncilu chápeme kulturu jako "všechno, čím člověk zušlechťuje a rozvíjí rozličné duševní i tělesné vlohy; snaží se poznáním a prací podřídit zem své nadvládě; zlidšťuje společenský život jak v rodině, tak v politickém soužití tím, že uskutečňuje pokrok mravů a zřízení; konečně postupem času vyjadřuje, sdílí a zachovává ve svých dílech své velké duchovní zážitky a touhy, aby tak sloužily mnohým, ba celému lidstvu ku prospěchu."¹⁶² V tomto smyslu musí být kultura chápána jako společné vlastnictví každého národa, jako výraz jeho důstojnosti, svobody a tvůrčí síly, jako svědectví jeho cesty dějinami. Zvláště křesťanská víra se může stát dějinnou a dějinně tvůrčí silou jen na základě kultury a skrze ni.

Při pohledu na rozmach kultury odcizené křesťanské víře, ale i lidským hodnotám,¹⁶³ a na kulturu orientovanou vědecko-technologicky a neschopnou odpovědět na palčivé hledání dobra a pravdy, které hoří v lidských srdcích, si církev plně uvědomuje, že je z hlediska pastorálního naléhavě nutné věnovat kultuře zvláštní pozornost.

Vyzývá proto laiky, aby byli s odvahou a tvůrčím způsobem přítomni ve význačných oblastech kultury: ve světě škol a univerzit, ve střediscích vědeckého a technického výzkumu, na místech umělecké tvorby a humanistické reflexe. Cílem této jejich přítomnosti není jen poznávat, kriticky posuzovat a případně očišťovat projevy současné kultury, ale pozvedat je také pomocí původního bohatství evangelia a křesťanské víry na vyšší úroveň. Co napsal o vztazích mezi evangeliem a kulturou 2. vatikánský koncil, to je trvalou historickou skutečností a zároveň vysoce aktuálním a nezbytným projevem a stanoví náročný program, který je svěřen pastorální zodpovědnosti celé církve a tím i zvláštní odpovědnosti všech laiků: "Kristova blahá zvěst nepřetržitě obnovuje život a kulturu kleslého člověka a tepe a odstraňuje bludy a zlořády, které vyplývají ze stále hrozícího pokušení k hříchu. Neustále očišťuje a povznáší mravy národů. Duševní přednosti a vlohy kteréhokoliv národa nebo věku zevnitř upevňuje, doplňuje a v Kristu obnovuje nadpřirozeným bohatstvím. A

¹⁶¹ Jan Pavel II., enc. *Sollicitudo rei socialis*, 34: AAS 80 (1988), 560.

¹⁶² GS, 53.

¹⁶³ Srov. *Propositio*, 35.

tak tím, že církev plní svůj vlastní úkol, nabádá a přispívá k zušlechťování člověka a společnosti, a svou činností i bohoslužbou vychovává člověka k vnitřní svobodě."¹⁶⁴

Na tomto místě je užitečné připomenout některé zvláště závažné pasáže z exhortace Pavla VI. *Evangelii nuntiandi*: "Církev evangelizuje, když se snaží – jedinež božskou silou poselství, které zvěstuje – proměňovat osobní a současně kolektivní vědomí lidí, činnost, v níž se angažují, jejich konkrétní život a jejich prostředí.

Lidská společnost je to, jež má být přetvořena: církvi nejde jen o to, aby kázáním evangelia zasahovala stále širší území nebo stále větší skupiny lidí. Chce dosáhnout, aby silou evangelia byla proměněna kritéria posuzování, určující hodnoty, orientace zájmu, způsoby myšlení, zdroje inspirace a životní styly lidstva, které odporují Božímu slovu a plánu spásy.

Snad to lze shrnout takto: Jde o to evangelizovat – nikoliv dekorativně, jakoby povrchoým nátěrem, ale vnitřně, ze středu života až do kořenů – proniknout evangeliem kultury a též i vzdělání člověka v plném a obsáhlém smyslu... Roztržka mezi evangeliem a kulturou je bezpochyby dramatem naší epochy, tak jako tomu bylo i v předchozích dobách. Je proto třeba vynaložit všechno úsilí, abychom s vytrvalou horlivostí evangelizovali lidskou kulturu, či spíše kultury."¹⁶⁵

Nejpříhodnější cestou k vytváření a šíření kultury jsou dnes **sdělovací prostředky**.¹⁶⁶ Svět hromadných sdělovacích prostředků se v důsledku svého rychlého, převratného rozvoje a změn i svého celosvětového hloubkového vlivu na vytváření názorů a postojů stává novou oblastí i v poslání církve. Profesionální odpovědnost laiků, ať už jednotlivců, či společenských institucí a iniciativ, vyžaduje v tomto směru, aby byla uznána v celém svém významu a vhodněji podporována hmotnými, intelektuálními a pastoračními prostředky. Při využívání i sledování sdělovacích prostředků je třeba se snažit jednak o formování kritického smyslu, prodchnutého láskou k pravdě, jednak o vytrvalou obranu svobody a o ohled na lidskou důstojnost a o pozdvihnutí autentické kultury národů, spolu s odvážným a rozhodným odmítáním každé formy monopolizace a manipulace.

Pastorační odpovědnost laiků se však neomezuje jen na tuto obranu: ve všech oblastech světa, tedy i v tisku, filmu, rozhlase, televizi a divadle musí být hlásáno evangelium spásy.

¹⁶⁴ GS, 58.

¹⁶⁵ Pavel VI., *Evangelii nuntiandi*, 18–20: AAS 68 (1976), 18–19.

¹⁶⁶ Srov. *Propositio*, 37.

ČTVRTÁ KAPITOLA

DĚLNÍCI NA VINICI PÁNĚ Dobří správcové mnohotvárné milosti Boží

RŮZNOST POVOLÁNÍ

45. Podle evangelijního podobenství povolává "pán vinice" dělníky na svou vinici **v různou denní dobu**: některé na úsvitě, jiné v devět hodin, další ještě kolem poledne a kolem třetí a páté hodiny odpoledne (srov. Mt 20,1nn.). V komentáři k této perikopě evangelia vykládá Řehoř Veliký různou hodinu povolání ve vztahu na **různý lidský věk**: "Různá hodina se může aplikovat na různý věk člověka. Podle našeho výkladu může ráno představovat dětství. Devátá hodina může být chápána jako rané mládí; slunce stoupá po obloze, to znamená, že roste žár života. Poledne je mladý věk: slunce jako by stálo uprostřed oblohy – to znamená, že se v tomto věku upevňuje plnost síly. Věk dospělosti představuje třetí hodina odpolední, kdy slunce již sestupuje k obzoru, tak jako tento věk již postrádá žár mladosti. Pátá hodina, to je věk, který bývá nazýván pozdním nebo stařeckým... Neboť tak jako jsou dělníci povoláni na vinici v různou dobu, tak jsou někteří voláni k životu svatosti už v dětství, jiní v mladosti, další v dospělosti a jiní konečně až ve vysokém věku."¹⁶⁷

Komentář svatého Řehoře Velikého můžeme rozšířit a aplikovat na mimořádnou rozmanitost členů církve, kteří jsou všichni a každý jednotlivě povoláni, aby podle různosti povolání a stavů, charismat a služeb pracovali pro příchod Božího království.

Tato rozmanitost není dána jen věkem, ale i růzností pohlaví a kvalit, povolání a stavu. Působí, že bohatství církve je konkrétnější a životnější.

MLADÍ LIDÉ – NADĚJE CÍRKVE

46. Synoda chtěla právem věnovat **zvláštní pozornost mládeži**. Vždyť v mnoha zemích světa představují mladí lidé polovinu všeho obyvatelstva a často i polovinu všeho Božího lidu, který v těchto zemích žije. Už z toho hlediska jsou mladí lidé výjimečnou silou a pro budoucnost církve představují velkou výzvu. Církev spatřuje na mladých svou cestu do budoucnosti, v nich nachází obraz a připomínku radostného mládí, kterým ji Duch Kristův stále obohacuje. V tomto smyslu definoval koncil mládež jako "nadějí církve."¹⁶⁸

V dopise mladým lidem celého světa z 31. 3. 1985 čteme: "Církev se dívá na mladé, ba více, církev zvláštním způsobem sebe samu vidí v mladých– ve vás všech a v každém z vás. Tak tomu bylo od počátku, už od dob apoštolů. Zvláštní svědectví o tom vydávají slova z prvního listu apoštola Jana: 'Píšu vám, mládenci, že jste zvítězili nad Zlým. Napsal jsem vám, děti, že jste poznali Otce... Napsal jsem vám, mládenci, že jste silní a slovo Boží ve vás zůstává' (1 Jan 2,13–14)... I v dnešní generaci, na konci druhého tisíciletí po Kristu se církev vidí v mladých lidech."¹⁶⁹

¹⁶⁷ Řehoř Veliký, *Hom. in Evang.*, XIX, 2: PL 76, 1155.

¹⁶⁸ 2. vat. koncil, Prohlášení o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*, 2.

¹⁶⁹ Jan Pavel II., Apoštolský list k Mezinárodnímu roku mládeže, 15: AAS 77 (1985), 620–621.

Mladé lidi nelze chápat pouze jako předmět pastorační péče církve. Fakticky jsou a musí být povzbuzováni k tomu, aby "se stali aktivními subjekty, činiteli evangelizace a tvůrci sociální obnovy".¹⁷⁰ Mládí je dobou mimořádně intenzivního objevování vlastního, "já" a vlastního "životního plánu"; je dobou růstu, který se má uskutečňovat "v moudrosti a v milosti u Boha i u lidí" (Lk 2,52).

Synodní otcové k tomu řekli: "Mladí lidé jsou mimořádně citliví k hodnotám spravedlnosti, ne násilí a míru. Jejich srdce je otevřené pro bratrství, přátelství a solidaritu. Silně je mobilizují záležitosti týkající se kvality života a ochrany přírody. Jsou však také naplněni neklidem, zklamáními, úzkostmi a strachem ze světa, i pokušeními typickými pro jejich věk."¹⁷¹

Církev musí v sobě znovu oživit zvláštní lásku, kterou měl Ježíš k mladému muži v evangeliu: "Ježíš na něj s láskou pohleděl" (Mk 10,21). Proto církev bez únavy hlásá Ježíše Krista a jeho evangelium jako jedinou a nadmíru bohatou odpověď na nejhlubší touhy mladých lidí, jako mocnou a radostnou výzvu k osobnímu následování ("pojď a následuj mne," Mk 10,21), které vytváří společenství na Ježíšově synovské lásce k Otci a účast na jeho poslání, přinášejícím lidstvu spásu.

Církev má mnoho co říci mladým lidem a mladí lidé mají mnoho co říci církvi. Tento vzájemný dialog musí být velmi upřímný, jasný a odvážný; podporuje setkání generací a vzájemnou komunikaci mezi nimi a stává se pro církev i společnost zdrojem bohatství a mladosti. V poselství mládeži koncil říká: "Církev na vás hledí s láskou a důvěrou... Ona je skutečným mládím světa... Dívejte se na ni a naleznete v ní tvář Kristovu."¹⁷²

DĚTI A BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ

47. Děti jsou zcela jistě předmětem něžné a vřelé lásky Pána Ježíše: vyhrazuje jim své požehnání a slibuje nebeské království (srov. Mt 19, 13–15; Mk 10,14). Ježíš vyzdvihuje aktivní účast maličkých na Božím království a říká jim, že jsou výmluvným symbolem a nádherným vzorem morálního a duchovního postoje, který je předpokladem pro vstup do Božího království a pro život v úplném oddání se Bohu: "Amen, pravím vám, jestli se neobráíte a nebudete jako děti, nevejdete do království nebeského. Kdo se pokoří a bude jako toto dítě, ten je největší v království nebeském. A kdo přijme jedno takové dítě ve jménu mém, přijímá mne" (Mt 18, 3–5; srov. Lk 9,48).

Děti nám stále připomínají, že misijní plodnost církve nemá své živé kořeny v lidských prostředcích a zásluhách, nýbrž v absolutně svobodném Božím daru. Život dětí v nevinnosti a milosti, i utrpení a útlak, jimiž jsou nespravedlivě postihovány, přinášejí zásluhou Kristova kříže duchovní obohacení jim samým i celé církvi. Této skutečnosti si musíme být všichni živě vědomi.

Rovněž je třeba uvážit, že ve věku dětství a mládí se nabízejí cenné možnosti pro budování církve a pro humanizaci společnosti. O blahodárné a pozitivní přítomnosti dětí v "domácí církvi" rodiny koncil říká: "Děti jako živoucí údy rodiny přispívají svým způsobem k posvěcení rodičů."¹⁷³ Totéž lze říci také o místních církvích a o církvi univerzální. Na tuto skutečnost upozorňoval už

¹⁷⁰ Srov. *Propositio* 52.

¹⁷¹ *Propositio* 51.

¹⁷² 2. vat. koncil, Poselství k mládeži (8. 12. 1965): AAS 58 (1966), 18.

¹⁷³ GS, 48.

Jean Gerson, teolog a pedagog v 15. století: "Děti a mladí lidé nejsou zdaleka zanedbatelnou součástí církve."¹⁷⁴

STAŘÍ LIDÉ A DAR MOUDROSTI

48. Starým lidem, na než se často pohlíží jako na neužitečné nebo dokonce jako na obtížné břemeno, připomínáme, že církev od nich očekává a žádá, aby pokračovali ve svém misijním a apoštolském poslání. Jeho plnění je v tomto věku nejen možné a závazné, ale právě v tomto věku nabývá specifického a zvláštního charakteru.

Bible s oblibou ukazuje starého člověka jako symbol osoby naplněné moudrostí a bázní Boží (srov. Sir 25, 4–6). V tomto smyslu lze "dar" starého člověka vidět v tom, že je v církvi i ve společnosti svědkem tradice víry (srov. Žl 44,2; Ex 12, 26–27), učitelem života (srov. Sir 6,35; 8, 11–12) a nositelem lásky.

Rostoucí počet starých lidí v různých státech světa a jejich dřívější odchod ze zaměstnání a práce otevírají teď nové možnosti pro jejich apoštolskou činnost. Je třeba, aby se tohoto úkolu odhodlaně chopili. Musí energicky překonat pokušení vracet se nostalgicky do minulosti, která se už nevrátí, nebo kvůli obtížím, se kterými se setkávají ve stále se měnícím světě, utíkat před závazky přítomnosti. Staří lidé si musí stále více uvědomovat, že jejich vlastní úloha v církvi a ve společnosti není jejich věkem nijak rušena, že pouze nabývá nové podoby. Žalmista k tomu říká: "Ještě v šedinách ponosou plody; zůstanou statní a svěží, aby hlásili že Hospodin je přímý" (Žl 92, 15–16). Opakuji zde, co jsem řekl při jubilejní slavnosti pro staré lidi: "Dosažení třetího věku je třeba považovat za privilegium: nejen proto že všichni nemají štěstí dosáhnout této etapy, nýbrž také a především proto, že tato doba nabízí konkrétní možnosti lépe zhodnotit minulost, hlouběji poznat a prožít velikonoční tajemství a stát se v církvi příkladem pro celý Boží lid... Přes složitost vašich problémů, které je třeba vyřešit, a přes postupný úbytek sil, nedostatečné sociální zabezpečení, průtahy v sociálním zákonodárství a nepochopení egoistické společnosti nejste na okraji života církve a nemusíte si myslet, že jste pasivními elementy v překotném pohybu světa. Jste naopak aktivními subjekty lidsky a duchovně plodného období lidské existence. Ještě máte plnit poslání, ještě máte pomáhat. Podle Božího plánu je každý člověk od prvního okamžiku své existence až do posledního vydechnutí jakýmsi stále narůstajícím životem."¹⁷⁵

ŽENY A MUŽI

49. Synodní otcové věnovali zvláštní pozornost situaci a úloze ženy v dvojím ohledu: jednak vyžadovali všechny, aby uznali nezbytný přínos ženy pro budování církve a pro rozvoj společnosti a dále dali podnět ke specifické analýze účasti ženy na životě a povolání církve.

Synodní otcové si připomněli Jana XXIII., který v uvědomění žen o vlastní důstojnosti a v jejich vstupu do veřejného života rozpoznal znamení naší doby¹⁷⁶, a opětovně s veškerou naléhavostí potvrdili – tváří v tvář různým formám diskriminace a nerovnoprávnosti, jímž jsou ženy vystavo-

¹⁷⁴ Jean Gerson, *De parvulis ad Christum trahendis*, Oeuvres complètes, Desclée, Paris 1973, IX, 669.

¹⁷⁵ Jan Pavel II., Proslov ke skupinám starých lidí z italských diecézí (23.3.1984): *Insegnamenti VII*, 1 (1984), 744.

¹⁷⁶ Srov. Jan XXIII., *Pacem in terris*: AAS 55 (1963), 267–268.

vány jen proto, že jsou ženy – nutnost hájit a prosazovat **osobní důstojnost ženy** a tím i její rovnost s mužem.

I když tento úkol přísluší v církvi a ve společnosti všem, týká se však především žen – je třeba, aby si uvědomily, že v první řadě ony samy musí vyvíjet v tomto směru činnost. V mnoha oblastech světa a v mnoha krajích je třeba dosáhnout překonání nespravedlivé a škodlivé mentality, která chápe člověka jako věc, jako předmět, jako nástroj sobeckého prospěchu nebo rozkoše, který se kupuje nebo prodává. Je to tím naléhavější, že první obětí takového smýšlení bývá žena. A naopak jen výslovné uznání osobní důstojnosti ženy je prvním krokem k dosažení její plné účasti na životě církve či na společenském a veřejném životě. Výzva listu *Familiaris consortio*, reagující na mnohé diskriminace, jimž jsou ženy vystaveny, musí nalézt ještě obsáhlejší a rozhodnější odpověď: "aby všichni energicky a cílevědomě vynakládali zvláštní pastorační úsilí v tomto směru, aby zmíněné diskriminace byly definitivně odstraněny tak, aby Boží obraz, který září v každém člověku bez výjimky, došel plného uznání."¹⁷⁷ Ve stejném duchu se vyjádřili i synodní otcové: "Jako výraz svého poslání se církve musí rozhodně postavit proti všem formám diskriminace a zneužívání ženy."¹⁷⁸ A dále: "Důstojnost ženy, která je ve veřejném mínění těžce zraňována, musí být obnovena pravou úctou k lidským právům a uvedením církevního učení do praxe."¹⁷⁹

Aktivní odpovědnou účast ženy na životě a poslání církve výslovně doporučil už Druhý vatikánský koncil: "Protože v nynější době mají na celkovém společenském životě stále větší aktivní podíl ženy, je velmi důležité aby se zvýšila jejich účast i v různých oborech církevního apoštolátu."¹⁸⁰

Vědomí, že žena má na základě sobě vlastních darů a úkolů **zvláštní povolání**, se prohloubilo a rozšířilo v pokoncilové době. Nalezlo svou nejpůvodnější inspiraci v evangeliu a v církevních dějinách. Pro věřícího zůstává evangelium, to jest slovo a příklad Ježíše Krista, nezbytným a rozhodujícím kritériem, které je nejvyšší plodné a obrodné i v současném historickém okamžiku.

Ženy sice nebyly povolány k apoštolátu Dvanácti, a tím ani ke kněžskému úřadu, ale mnohé provázely Ježíše při jeho službě a pomáhaly skupině apoštolů (srov. Lk 8, 2–3); stály pod křížem (srov. Lk 23,49); účastnily se Ježíšova pohřbu (srov. Lk 23,55) a o velikonočním ránu přijaly a zvěstovaly zprávu o zmrtvýchvstání (srov. Lk 24, 1–10); modlily se spolu s apoštoly ve večeřadle v očekávání letnic (srov. Sk 1,14).

Ve stopách evangelia se prvotní církve distancovala od kultury své doby a povolala ženu k úkolům spojeným s evangelizací. Apoštol Pavel ve svých listech jmenuje mnoho žen v souvislosti s jejich různými úkoly ve službě prvním církevním obcím (srov. Řím 16; Flp 4,2–3; Kol 4,15; 1 Kor 11,5; 1 Tim 5,16). Pavel VI. řekl: "Jestliže svědectví apoštolů založilo církev, pak svědectví žen přispívá rozhodujícím způsobem k ožívování víry křesťanských obcí."¹⁸¹

Tak jako v počátcích církve, i v pozdějším vývoji byly v církvi vždycky – i když různým způsobem a z různého hlediska – ženy, které měly leckdy rozhodující roli a plnily úkoly pro církev nejvyšší důležité. Jsou to dějiny obrovské aktivity, která byla často skrytá, ale pro růst a svatost církve neměla o nic menší význam. Tato historie musí pokračovat, musí se rozšiřovat a nabývat inten-

¹⁷⁷ Jan Pavel II., Apoštolský list *Familiaris consortio*, 24: AAS 74 (1982), 109–110.

¹⁷⁸ *Propositio*, 46.

¹⁷⁹ *Propositio*, 47.

¹⁸⁰ AA, 9.

¹⁸¹ Pavel VI., Projev ke Komisi pro Mezinárodní rok ženy (18. 4. 1975): AAS 67 (1975), 266.

zity s ohledem na rostoucí a všeobecně rozšířené vědomí osobní důstojnosti ženy a jejího povolání, i na naléhavost nové "evangelizace" a větší "humanizace" sociálních vztahů.

Synodní otcové přijali podněty 2. vatikánského koncilu, odrážející poselství evangelia a církevních dějin, a mimo jiné formulovali toto výslovné doporučení: "Církev musí uznat všechny dary mužů a žen pro svůj život a poslání a musí je uvádět do praxe."¹⁸² Dále řekli: "Tato synoda prohlašuje, že církev potřebuje poznání a užívání všech těchto darů, zkušeností a schopností mužů a žen k tomu, aby její poslání bylo účinné (srov. Kongregace pro nauku víry, Instrukce o křesťanské svobodě a osvobození, 72)".¹⁸³

ANTROPOLOGICKÉ A TEOLOGICKÉ ZÁKLADY

50. Podmínkou pro uznání místa, které ženě v církvi a ve společnosti náleží, je pečlivé a hluboké zkoumání **antropologických základů ženství a mužství**. Jím musí být upřesněna osobní identita ženy v jejím vztahu rozdílnosti a komplementárnosti k muži, a to nejen pokud jde o role, které má mít, a o úkoly, které má plnit, ale také, a to ještě více, pokud jde o strukturu a charakteristiku její osobnosti. Synodní otcové hluboce vnímali tuto nezbytnost, když tvrdili, že "k vyřešení otázek týkajících se skutečného významu a důstojnosti obou pohlaví je třeba doplnit teologické a antropologické základy ještě hlubšími studii."¹⁸⁴

Když církev uvažuje o základním antropologickém a teologickém vymezení ženství, začleňuje se do historického procesu různých hnutí na podporu žen. Protože přitom proniká až k samým kořenům osobního bytí ženy, může přinést svůj velmi cenný příspěvek. Především však chce církev v tomto naslouchat Bohu, který stvořil člověka k "svému obrazu" jako "muže a ženu" (Gn 1,27). Chce tak přijímat Boží výzvu, aby poznávala, obdivovala a žila jeho tvůrčí záměr. Tento úrdek byl "na počátku" nesmazatelně vepsán do bytí člověka – muže a ženy – a je proto přítomen v jeho rozhodujících strukturách i v jeho nejhlubších dynamických impulsech. Tento plán, plný moudrosti a lásky, musí být prozkoumán v celém svém bohatství. Je to bohatství "počátku", které se postupně zjevovalo a realizovalo v dějinách spásy a dosáhlo svého vrcholu "v plnosti času", kdy "Bůh poslal svého Syna, narozeného z ženy" (Gal 4,4).

Tato "plnost" pokračuje v dějinách; Boží úrdek o ženě se ve víře církve dále interpretuje a musí interpretovat, přispívá k tomu i mnoho žen svým praktickým životem. Přitom se nesmí zapomínat na pomoc, kterou mohou poskytnout různé humanitní vědy a kultury. Ty mohou jasným rozlišováním přispět k tomu, aby se pochopily a přesně odlišily hodnoty a požadavky, které patří k trvalé podstatě ženy, od těch, které jsou spojeny s dějinným kulturním vývojem. Jak 2. vatikánský koncil připomíná, "církev kromě toho potvrzuje, že "za všemi změnami je mnoho věcí, které se nemění a které mají svůj poslední základ v Kristu, který je týž včera, dnes i na věky" (srov. Žid 13,8).¹⁸⁵

O antropologických a teologických základech osobní důstojnosti ženy pojednává apoštolský list o důstojnosti a povolání ženy. Tento dokument navazuje na čtvrtetní katechetické úvahy, věno-

¹⁸² *Propositio*, 46.

¹⁸³ *Propositio*, 47.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ GS, 20.

vané delší dobu "teologii těla", a dále je rozvíjí a upřesňuje. Je též splněním slibu daného v encyklice *Redemptoris Mater*¹⁸⁶. Zároveň měl být odpovědí na požadavky církevních otců.

Apoštolský list *Mulieris dignitatem* může už svým charakterem biblicko-teologické meditace inspirovat všechny muže i ženy a motivovat zvláště odborníky v humanitních vědách a teologických disciplínách k tomu, aby pokračovali v kritickém zkoumání tak, aby na základě osobní důstojnosti muže a ženy a jejich vzájemného vztahu stále hlouběji poznávali specifické dary a hodnoty ženství a mužství nejen v oblasti společenského života, ale také, a to především, v oblasti křesťanské a církevní existence.

Úvaha o antropologických a teologických církevních základech povolání ženy musí vyložit a objasnit křesťanskou odpověď na tak častou a někdy tak naléhavou otázku po "**prostoru**", který může a má zaujmout žena v církvi a ve společnosti.

Z Kristových slov i jednání, která jsou pro církev normou, jednoznačně vyplývá, že v rovině vztahů ke Kristu neexistuje žádný rozdíl. V této rovině "není už rozdíl... mezi mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Ježiši Kristu" (Gal 3,28). Totéž platí v rovině účasti na životě a svatosti církve, jak to nádherně dosvědčuje proroctví Joelovo, které se o letnicích naplnilo: "Vyleji svého ducha na každé tělo. Vaši synové i vaše dcery budou prorokovat" (Joel 3,1; srov. Sk 2,17). V apoštolském listě o důstojnosti a povolání ženy čteme: "Oba, muž i žena, jsou stejnou měrou schopni přijmout dar božské pravdy a lásky v Duchu svatém. Oba přijímají jeho "navštívení", přinášející spásu a svatost."¹⁸⁷

POSLÁNÍ V CÍRKVI A VE SVĚTĚ

51. Pokud jde o účast na apoštolském poslání církve nelze pochybovat, že žena – stejně jako muž – má na základě křtu a biřmování účast na trojím úřadu Krista kněze, proroka a krále, a že je tedy uschopněna a zavázána k základnímu apoštolátu církve, k **evangelizaci**. Na druhé straně je žena povolána, aby při plnění tohoto apoštolátu uplatňovala své vlastní "dary": především svědeckvím slova a života dar své osobní důstojnosti a pak dary, které jsou dány jejím povoláním jakožto ženy.

Ve své účasti na životě a poslání církve žena nemůže přijmout **svátost kněžství**, nemůže tedy vykonávat funkce, které jsou vyhrazeny kněžskému úřadu. Toto ustanovení pokládala církev vždycky za konkrétní, suverénní a zcela svobodnou vůli Ježíše Krista, který povolal za své apoštoly jen muže.¹⁸⁸ Jde o ustanovení, které je možno objasnit na vztahu Krista, ženicha, k církvi, jeho ne-

¹⁸⁶ Encyklika *Redemptoris Mater* poukazuje na to, že tato "mariánská dimenze v křesťanském životě (...) dostává vlastní důraz při pohledu na ženu a její životní stav", a pokračuje: "Bytost ženy obsahuje zvláštní pouto k matce Vykupitele. Je to téma, které bude možno prohloubit na jiném místě. Zde bych chtěl pouze zdůraznit, že postava Marie z Nazareta ozařuje ženu jako takovou tím, že se Bůh při vznešené události vtělení svého Syna svěřil svobodné a činné službě ženy. Lze proto říci, že žena při pohledu na Marii v ní odhaluje tajemství, jak může důstojně žít své ženství a dosáhnout svého opravdového rozvoje. V Mariině světle vidí církev na tváři ženy zář krásy, odrážející nejvyšší city, jichž je lidské srdce schopno: plnost darování sebe z lásky, sílu, která dokáže snížit největší bolesti, bezmeznou věrnost a neúnavnou obětavost, schopnost spojovat pronikavou intuici se slovy útěchy a povzbuzení." Jan Pavel II., enc. *Redemptoris Mater*, 46: AAS 79 (1987), 424–425.

¹⁸⁷ Jan Pavel II., Apoštolský list *Mulieris dignitatem*, 16.

¹⁸⁸ Srov. Kongregace pro nauku víry, Instrukce *Inter insigniores* (15. 10. 1976): AAS 69 (1977), 98–116.

věště.¹⁸⁹ Nacházíme se zde v rovině **funkce** a ne v rovině důstojnosti a svatosti. Vždyť o církvi skutečně platí: "Má sice hierarchickou strukturu, ale ta je zcela určena pro svatost Kristových údů."¹⁹⁰

Ale jak řekl už Pavel VI., jestliže "nemůžeme změnit postoj našeho Pána ani poslání, které určil ženám, musíme však uznat a podporovat úlohu ženy v poslání evangelizace a v životě křesťanské obce."¹⁹¹

Je nutné přejít od teoretického uznávání aktivní odpovědné přítomnosti ženy v církvi k její praktické realizaci. Tento list, který oslovuje laiky, vědomě a opakovaně je specifikuje jako "muže a ženy", je třeba číst v uvedeném smyslu. Také nový Kodex církevního práva obsahuje rozmanitá ustanovení o účasti ženy na životě a poslání církve. Je třeba, aby byla tato ustanovení ve větší míře poznávána a konkrétněji a důrazněji aplikována s přihlédnutím k různému kulturnímu cítění a pastorační potřebě. Příkladem může být třeba účast žen v diecézních a farních pastoračních radách, jakož i na diecézních synodách a provinciálních koncilech. V tomto smyslu synodní otcové napsali: "Ženy se mají účastnit života církve bez jakékoli diskriminace též při konzultacích a při rozhodování."¹⁹² A dále: "Ženy, jimž přísluší významná úloha při předávání víry a při všech druzích služeb v životě církve, musí být přibírány k přípravě pastoračních dokumentů a misijních iniciativ. Musí být uznávány jako spolupracovnice při poslání církve v rodině, v zaměstnání i v občanském společenství."¹⁹³

Ve specifických oblastech evangelizace a katecheze je třeba důrazněji podporovat zvláštní úlohu ženy při předávání víry nejen rodině, ale i na různých jiných místech, kde se vychovává, a obecně všude, kde jde o přijetí Božího slova, o jeho pochopení a předávání, třeba i prostřednictvím studia, bádání, vyučování teologie.

Pokud žena plní úlohu evangelizace, pociťuje více i potřebu, aby byla i sama evangelizována. Tak "osvíceným vnitřním zrakem" (srov. Ef 1,18) bude žena moci rozlišovat, co skutečně odpovídá její osobní důstojnosti a jejímu povolání, od toho všeho, co jí – třeba pod záminkou "důstojnosti" a ve jménu "pokroku" a "svobody" – přivádí k tomu, že neslouží opravdovým hodnotám, ale naopak stává se odpovědnou za mravní úpadek lidstva, lidského prostředí i společnosti. Dosáhnout tohoto "rozlišování" je naléhavá dějinná nutnost, zároveň je to možnost a požadavek vyplývající z účasti křesťanské ženy na prorockém úřadu Krista a jeho církve. "Rozlišování", o němž často mluví apoštol Pavel, neznamená pouze hodnocení skutečnosti a událostí ve světle víry; zahrnuje také konkrétní rozhodnutí a aktivní působení nejen v církvi, ale i ve společnosti.

Je možno říci, že všechny problémy moderního světa, o nichž se mluví už v druhé části koncilové konstituce *Gaudium et spes* a které uplynulý čas ani nevyřešil ani nezmenšil, potřebují ženy přítomné a činné ve světě, právě pro jejich typický a nenahraditelný přínos.

Zvláštní pozornost všech zaslouží především dva velké úkoly, svěřené ženám.

V prvé řadě je to úkol dát plnou důstojnost životu manželky a matky. Ženě se dnes nabízejí nové možnosti, aby hlouběji poznala a plněji realizovala lidské a křesťanské hodnoty, které jsou obsa-

¹⁸⁹ Srov. Jan Pavel II., *Mulieris dignitatem*, 26.

¹⁹⁰ Tamtéž, 27; "Církev je mnohotvárné tělo (...), v němž každý má svou úlohu. Úlohy jsou však různé, a proto nesmí být zaměňovány. Neznamenají žádnou nadřazenost jedněch nad druhými a nedávají záminku k žárlivosti. Jediné charisma, o něž můžeme toužebně usilovat, je láska. (srov. 1 Kor 12,13). Největší v nebeském království nejsou hodnostáři, nýbrž svatí." (*Inter insigniores* (15.10.1976), 6: AAS 69 (1977), 98–116.)

¹⁹¹ Pavel VI., Projev ke komisi pro Mezinárodní rok ženy (18. 4. 1975): AAS 67 (1975), 266.

¹⁹² *Propositio*, 47.

¹⁹³ Tamtéž.

ženy v manželském životě a ve zkušenostech mateřství. Ale i muž – manžel a otec – může působením inteligentní, láskyplné a rozhodné ženy překonat různé podoby absence nebo sporadické a nedostatečné přítomnosti, či dokonce navázat nové a významné vztahy meziosobního společenství.

Dalším úkolem ženy je upevnit **morální dimenzi kultury** skutečně důstojné člověka a důstojné i jeho osobního a společenského života. Druhý vatikánský koncil zdá se spojil morální dimenzi kultury s účastí laiků na královském poslání Kristově: "Jestliže snad společenské zřízení nebo životní podmínky svádějí ke hříchu, mají je laici společnými silami ozdravovat, aby byly ve shodě s požadavky spravedlnosti a aby spíše prospívaly než byly na překážku ctnostnému životu. Tato činnost naplní mravními hodnotami kulturu i lidská díla."¹⁹⁴

V té míře, jak se žena aktivně a odpovědně účastní činnosti institucí, na nichž závisí zachování primátu lidských hodnot v životě politických společenství, citovaná slova koncilu vymezují významné pole apoštolátu ženy. Ve všech dimenzích života těchto společenství, v dimenzi společensko-hospodářské i v dimenzi společensko-politické, musí být respektována a podporována osobní důstojnost ženy a její specifické povolání; nejen v oblasti individuální ale i společenské, nejen ve formách ponechaných odpovědné svobodě jednotlivců, ale i ve formách zaručených spravedlivými občanskými zákony.

"Není dobře, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou" (Gn 2,18). **Bůh Stvořitel svěřil člověka ženě.** Člověk je zajisté svěřen každému člověku, ale zvláštním způsobem ženě, neboť se zdá, že žena má na základě zvláštní zkušenosti mateřství **specifickou citlivost pro člověka a pro vše**, co je jeho pravým dobrem, počínaje základní hodnotou života.

Jak veliké jsou možnosti a odpovědnost ženy v této oblasti právě v době, kdy pokrok vědy a techniky není vždy inspirován a měřen pravou moudrostí a je spojen s rizikem "dehumanizace" lidského života, ačkoliv ten by vyžadoval ještě větší lásku a velkodušnější přijetí.

Účast ženy s jejími dary na životě církve a společnosti je zároveň nutnou cestou k její osobní realizaci, na níž se dnes právem trvá. Je zároveň jejím originálním přínosem k obohacení společenství církve a apoštolského působení Božího lidu.

V tomto smyslu je třeba uvažovat i o přítomnosti muže vedle ženy.

SPOLUPŘÍTOMNOST A SPOLUPŮSOBENÍ MUŽŮ A ŽEN

52. V synodní aule nechyběly ani hlasy těch, kteří vyslovovali obavu, že přílišné zdůrazňování povolání a úlohy ženy by mohlo vést k nepřijatelnému opomíjení muže. V různých situacích života církve je skutečně nutno s lítostí konstatovat absenci nebo nedostatečnou přítomnost mužů: někteří se vyhýbají vlastní odpovědnosti v církvi, takže ji na sebe berou jen ženy, například při účasti na liturgické církevní modlitbě, při výchově, a zvláště při katechezi vlastních i cizích dětí, při účasti na náboženských a kulturních akcích, při spolupráci na charitativních a misijních podnicích.

Je proto zapotřebí přítomnost mužů a žen pastoračně koordinovat tak, aby se účast laiků na spásném poslání církve stala plnější, harmoničtější a bohatší.

Hlavním důvodem pro společnou přítomnost a spolupráci mužů a žen není jen, jak jsme právě řekli, větší přesvědčující síla a účinnost pastoračního působení církve. Ještě méně je jím pouhá sociologická danost lidského soužití, které přirozeně zahrnuje muže i ženy. Hlavním důvodem je pů-

¹⁹⁴ LG, 36.

vodní záměr Stvořitele, který "od počátku" chtěl člověka jako "jednotu dvou", muže a ženu jako první společenství osob, kořen všech ostatních společenství a zároveň "znamení" meziosobního společenství lásky, které vytváří tajemný vnitřní život trojjediného Boha.

A proto obecnou a základní cestou k zajištění koordinované a harmonické přítomnosti mužů a žen v životě a poslání církve je plnění úkolů a odpovědnosti křesťanského manželství a rodiny. V něm jsou viditelné a sdělitelné rozličné formy života a lásky: láska manželská, otcovská i mateřská, láska dětí i láska sourozenecká. V apoštolském listě *Familiaris consortio* čteme: "Jestliže je křesťanská rodina společenstvím, jehož vnitřní svazek skrze víru a svátosti pozvedl Kristus na novou úroveň, pak musí mít její podíl na poslání církve společenský charakter. Svou službu církvi a světu musí konat společně – manželé jako manželský pár a rodiče s dětmi jako rodina –... Křesťanská rodina dále buduje království Boží v dějinách týmiž dějinnými skutečnostmi, které charakterizují její zvláštní **životní situaci**. A tak se účast křesťanské rodiny na prorockém, kněžském a královském poslání Ježíše Krista projevuje a uskutečňuje manželskou láskou a láskou rodinnou, prožívající v mimořádném bohatství jejich hodnot a ve znamení celosti a jedinečnosti, věrnosti a plodnosti."¹⁹⁵

V této perspektivě připomenuli synodní otcové význam svátosti manželství, který musí církve i společnost uznat, aby se tak osvětlily a inspirovaly všechny vztahy mezi mužem a ženou. V tomto smyslu řekli, že je "naléhavě nutné, aby každý křesťan žil a hlásal poselství naděje, jež je obsaženo ve vztahu mezi mužem a ženou. Svátost manželství, která posvěcuje tento vztah v jeho manželské formě a která ho zjevuje jako znamení vztahu mezi Kristem a církví, obsahuje nauku důležitou pro život církve. Tato nauka musí prostřednictvím církve zasáhnout dnešní svět; tímto duchem se musí naplnit všechny vztahy mezi mužem a ženou. Církve musí toto bohatství užívat ještě plněji."¹⁹⁶ Otcové právem poznamenali, že, "je nutno nově objevit důstojnost panenství a úctu k mateřství"¹⁹⁷, hlavně, aby stále přibývalo odlišných, vzájemně se doplňujících povolání v živém společenství církve a aby tak docházelo ke stálému růstu.

NEMOCNÍ A TRPÍCÍ

53. Člověk je povolán k radosti, ale denně zakouší v mnoha podobách utrpení a bolesti. Ke všem mužům a ženám, kteří jsou nějakým způsobem postiženi utrpením a bolestí, se obrátili synodní otcové v závěrečném poselství: "Vy všichni, které konzumní společnost zanedbává a odvrhuje; vy nemocní, neschopní, chudí, hladovějící, vystěhovalci, uprchlíci, vězňové, nezaměstnaní, staří, opuštěné děti a osamělí, vy, oběti válek a všech forem násilí, které dopustila naše společnost: církve má účast na vašem utrpení, které pozvedá k Pánu. Ten vás spojí se svým spásným utrpením a dá vám žít ve světle svého vykoupení. Spoléháme na vás, že ukážete světu, co je skutečná láska. Učiníme vše, co je možné, abyste mohli zaujmout místo, které vám v církvi i ve společnosti přísluší."¹⁹⁸

V tomto světě lidského utrpení, který jako by neměl hranic, obracíme se zvlášť ke všem těm, kdo jsou postiženi různými nemocemi; nemocní jsou nejčastějším a nejrozšířenějším projevem lidského utrpení.

¹⁹⁵ Jan Pavel II., *Familiaris consortio*, 50: AAS 74 (1982), 141–142.

¹⁹⁶ *Propositio*, 46.

¹⁹⁷ *Propositio*, 47.

¹⁹⁸ VII. řádné zasedání biskupské synody (1987), *Per concilii semitas ad populum Dei nuntius*, 12.

Volání Pána se obrací ke všem a ke každému zvláště: **i nemocní jsou povoláni jako dělníci na jeho vinici**. Břemeno, které oslabuje tělo a bere vnitřní klid, jim nebrání pracovat na vinici. Naopak, je pro ně výzvou, aby žili své lidské a křesťanské povolání a účastnili se novým, ještě cennějším způsobem na růstu království Božího. Jejich programem se musí stát slova apoštola Pavla, která osvětlují hluboký smysl jejich situace: "To, co zbývá do míry utrpení Kristových, doplňuji svým utrpením za jeho tělo, to jest církev" (Kol 1,24). Tento objev naplňuje apoštola radostí: "Raduji se, že nyní trpím za vás" (Kol 1,24). Podobně se mohou mnozí nemocní stát nositeli radosti Ducha svatého "uprostřed mnohé tísně" (1 Sol 1,6) a svědky Kristova zmrtvýchvstání. Jeden tělesně postižený to vyjádřil v synodní aule slovy: "Má velký význam objasňovat, že křesťané, jejichž život je poznamenán nemocí, bolestí nebo stářím, jsou Bohem voláni nejen k tomu, aby svou bolest spojovali s Kristovým utrpením, ale také k tomu, aby už teď v sobě přijímali a druhým předávali obnovující sílu a radost zmrtvýchvstalého Krista (srov. 2 Kor 4,10–11; 1 Petr 4,13; Řím 8,28n.)."¹⁹⁹

Protože církev – jak čteme v apoštolském listě *Salvifici doloris* – se rodí z tajemství vykoupení v Kristově kříži, musí se snažit jít vstříc především člověku obtíženému utrpením. Při tomto setkání se člověk "stává cestou církve", a to tou nejvýznamnější ze všech cest."²⁰⁰

Trpící člověk je cestou církve, protože je především cestou Krista, dobrého Samaritána, který "se nevyhnul", nýbrž "byl pohnut soucitem, přistoupil k němu... ošetřil jeho rány... a staral se o něj" (Lk 10, 32–34).

Křesťanské společenství v průběhu století opakovalo podobenství o milosrdném Samaritánovi v obrovských zástupech nemocných a trpících, zjevujíc a předávajíc uzdravující a těšící lásku Kristovu. Toto svědectví se uskutečňuje prostřednictvím náboženského života zasvěceného službě nemocným a neúnavného úsilí všech, kteří pracují ve zdravotnictví. Dnes i v katolických nemocnicích a sociálních ústavech představují stále rostoucí a někdy jedinou přítomnost církve laikové, muži i ženy. Právě oni, lékaři, zdravotní sestry i bratři sanitáři a dobrovolní pracovníci, jsou povoláni k tomu, aby v lásce k nemocným a trpícím byli živým obrazem Krista a jeho církve.

OBNOVENÁ PASTORAČNÍ ČINNOST

54. Je třeba, aby se toto vzácné dědictví, které církev přijala od Krista, "lékaře těla i duše",²⁰¹ neumenšovalo, ale docházelo stále většího ocenění a obohacovalo obnovou a novým rozmachem **pastorační péče o nemocné a trpící**.

Tato činnost musí přinášet pozornost, důvěrnost, přítomnost, naslouchání, dialog, účast a konkrétní pomoc člověku v okamžicích, kdy je působením nemoci a utrpení vystavena tvrdé zkoušce nejen jeho důvěra v život, ale i víra v Boha a jeho otcovskou lásku. Nejvýznamnějším projevem těchto pastoračních podnětů je slavení svátostí s nemocnými a pro ně. Dává sílu v bolesti, přináší naději v zoufalství a je svátečním místem společného setkání.

Jedním z nejdůležitějších cílů této obnovené a intenzivnější pastorační činnosti, vyžadujícím koordinovanou součinnost všech členů obce, je nevidět v nemocném, tělesně postiženém a trpícím prostě jen objekt lásky a služby církve, ale **aktivní a odpovědný subjekt díla evangelizace a spásy**. V tomto ohledu musí církev sdělovat radostnou zvěst ve společnostech a kulturách, které, pro-

¹⁹⁹ *Propositio*, 53.

²⁰⁰ Jan Pavel II., Apošt. list *Salvifici doloris*, 3: AAS 76 (1984), 203.

²⁰¹ Ignác z Antiochie, *Ad Ephesios*, VII, 2: S. Ch. 10, 64.

tože už ztratily smysl lidského utrpení, odmítají každý poukaz na tuto tvrdou životní realitu. Proto záleží radostná zvěst v hlásání, že utrpení má pro člověka i společnost také pozitivní smysl, protože je určeno k tomu, aby se stalo formou účasti na spásném utrpení Kristově a na jeho radosti ze zmrtvýchvstání, je proto silou, jíž se posvěcuje a buduje církev.

K růstu a využití "civilizace lásky" v ohromném světě lidského utrpení může být prospěšné zamyslet se znovu nad apoštolským listem *Salvifici doloris*. Připomeňme tu jeho závěr: "Je proto třeba, aby se pod křížem na Kalvárii v duchu shromáždili všichni ti, kteří trpí a věří v Krista, především však ti, kteří trpí pro svou víru v Ukřižovaného a Zmrtvýchvstalého, aby se obětováním jejich utrpení usplnilo vyplnění Spasitelovy modlitby za jednotu všech (srov. Jan 17, 11.12–22). Je třeba, aby se tam shromáždili také všichni lidé dobré vůle, Neboť na kříži visí "Vykupitel člověka", muž bolesti, který na sebe vzal tělesná i morální utrpení lidí všech dob, aby mohli najít v lásce spásný smysl svého utrpení a bezpečnou odpověď na všechny své otázky. **Spolu s Marií, matkou Kristovou, která stála pod křížem** (srov. Jan 19,25), stavíme se ke všem křížům dnešního člověka. Vyzýváme všechny svaté, kteří v průběhu staletí měli zvláštní účast na Kristově utrpení. Prosíme je, aby nám pomáhali. A prosíme vás **všechny, kteří trpíte**, abyste nám pomáhali. Právě vás, kteří jste slabí, prosíme, abyste se stali **zdrojem síly pro církev a lidstvo**. Kéž ve strašném boji mezi silami dobra a zla, který zuří v dnešním světě, zvítězí vaše utrpení spojené s Kristovým křížem".²⁰²

ŽIVOTNÍ STAVY A POVOLÁNÍ

55. Dělníky na vinici Páně jsou všichni členové Božího lidu: kněží, řeholníci, řeholnice i laici. Všichni jsou zároveň objekty i subjekty společenství církve a účastní se na jejím spásném poslání. Všichni a každý zvláště pracují na jedné společné vinici Páně s různými navzájem se doplňujícími charismaty a službami.

Dříve než na rovině činnosti, jsou už na rovině bytí křesťané ratolestmi jediného plodného vinného kmene, jímž je Kristus. Jsou živými údy jediného těla Páně, které se buduje v síle Ducha. V rovině bytí: to znamená nejen životem milosti a svatosti, který je prvním a nejbohatším pramenem apoštolské a misijní plodnosti svaté Matky církve, ale také životním stavem, který určuje povahu kněží a jáhnů; řeholníků a řeholnic; členů sekulárních institutů i laiků.

V církvi jakožto společenství jsou životní stavy spolu spojeny tak, že se řadí jeden k druhému. Jejich hluboký smysl je společný, dokonce jediný: každý představuje **určitý způsob, jímž se žije stejná křesťanská důstojnost a všeobecné povolání ke svatosti v dokonalosti lásky**. Tyto způsoby jsou zároveň **rozdílné a komplementární**, takže každý z nich má své vlastní a nezaměnitelné rysy a zároveň je ve vztahu k ostatním a slouží jim.

Tak laický stav má svou specifikou ve světském charakteru a slouží církvi tím, že kněžím, řeholníkům a řeholnicím svým způsobem dosvědčuje a připomíná smysl, který mají pozemské a časné skutečnosti ve spásném úradku Božím. **Svatostné kněžstvo** zase představuje trvalou záruku svátostné přítomnosti Krista Vykupitele za všech časů a na všech místech. **Řeholní stav** vydává svědectví o eschatologickém charakteru církve, to je o její orientaci na Boží království, které je svým způsobem předznamenáno, předjímáno a předem zakoušeno ve slibech čistoty, chudoby a poslušnosti.

²⁰² Jan Pavel II., Apošt. list *Salvifici doloris*, 31: AAS 76 (1984), 249–250.

Všechny životní stavy, jak v celku, tak každý z nich ve vztahu k druhým, slouží růstu církve; jsou to různé způsoby, které se hluboce sjednocují v "tajemství společenství církve" a dynamicky se podřizují jedinému poslání církve.

V rozdílnosti životních stavů a v rozmanitosti povolání tak jedno a totéž tajemství církve odhaluje a uvádí v život nekonečnou bohatost tajemství Ježíše Krista. Jak to rádi opakují církevní otcové, církev je jako pole, na němž fascinuje a udivuje rozmanitost bylin, rostlin, květů a plodů. Svatý Ambrož píše: "Pole může dávat mnoho plodů, ale lepší je pole, které přináší v hojnosti plody i květy. Pole svaté církve je úrodné rozmanitou hojností. Můžeš zde vidět, jak vykvétá panenství; tam zase jak vystupuje vdovský stav ve své přísnosti jako lesy v rovinách; jinde zase setba církve plní bohatou sklizní manželství stodoly světa a můžeš vidět lisy Páně, vrchovatě naplněné plody z manželské vinice, v nichž je hojnost ovoce věrného manželství."²⁰³

RŮZNÁ POVOLÁNÍ LAIKŮ

56. Bohatá mnohotvárnost církve se nakonec projevuje uvnitř každého životního stavu. Tak uvnitř laického stavu nacházíme rozličná "**povolání**", to jest různé duchovní a apoštolské cesty přihlížející k jednotlivým laikům. V oblasti "společného" povolání laiků vyrůstají "zvláštní" laická povolání. V tomto směru můžeme připomenout též duchovní zkušenost, která nedávno dozrála v církvi a vedla k rozkvětu různých forem světských institutů: laikům i kněžím se otevřela možnost uskutečňovat evangelijní rady chudoby, čistoty a poslušnosti cestou slibů, aniž musí přitom opustit svůj laický nebo kněžský stav.²⁰⁴ Synodní otcové prohlásili: "Duch svatý probouzí i jiné formy obětování sebe, které uskutečňují osoby, setrvávající přitom zcela v laickém životě."²⁰⁵

Na závěr můžeme uvést krásný úryvek ze svatého Františka Saleského, který tolik podporoval spiritualitu laiků,²⁰⁶ Když mluví o "zbožnosti", to jest o křesťanské dokonalosti, či o "životě podle Ducha", ukazuje prostě a krásně povolání všech křesťanů ke svatosti a zároveň zvláštní způsob, jak jednotliví křesťané tuto svatost uskutečňují: "Při stvoření světa přikázal Bůh rostlinám, aby nesly své plody, každá "podle svého druhu". Tak také přikazuje křesťanům (protože oni jsou živé rostliny církve), aby vydávali plody zbožnosti, každý podle svých vlastností a svého povolání. Jinak má pěstovat zbožnost šlechtic, jinak řemeslník, sluha, jinak kníže, jinak vdova, dcera, nevěsta; a nejen to, ale je třeba přizpůsobit uskutečňování zbožnosti také silám, zaměstnání a povinnostem každého jedince... Je omylem, ba bludem chtít vytlačit zbožný život z vojenské jednotky, z řemeslnické dílny, od knížecího dvora i z manželské domácnosti. Je sice pravda, Filoteo, že čistě rozjímavá, klášterní či řeholní zbožnost v těchto prostředích uskutečňována být nemůže, avšak kromě těchto tří druhů zbožnosti jsou ještě jiné, které mohou zdokonalovat lidi žijící ve světských stavech... ať jsme kdekoli, všude můžeme a máme usilovat o dokonalý život."²⁰⁷

Ve stejném smyslu píše 2. vatikánský koncil: "Tento duchovní život laiků má být poznamenán zvláštním rysem v souvislosti se stavem manželským a rodinným, celibátním nebo vdovským, s nemocí, se zaměstnáním a společenskou činností. ať tedy laici neustále rozvíjejí vlastností a vlohy,

²⁰³ Ambrož, *De virginitate*, VI, 34: PL 16, 288; srov. Augustin, *Sermo CCCIV*, III, 2: PL 38, 1396.

²⁰⁴ Srov. Pius XII., Apošt. konstituce *Provida Mater* (2.2.1947): AAS 39 (1947), 114–124; CIC, kán. 573.

²⁰⁵ *Propositio*, 6.

²⁰⁶ Srov. Pavel VI., Apošt. list *Sabaudiae gemma* (29.1.1967): AAS 59 (1967), 113–123.

které dostali a které odpovídají jejich životním podmínkám a ať používají vlastních darů, přijatých od Ducha svatého."²⁰⁸

Co platí o duchovních povoláních, platí také do jisté míry dokonce ještě více o nekonečně rozmanitých způsobech, podle nichž členové církve všichni i jednotlivě pracují jako dělníci na vinici Páně a budují mystické tělo Kristovo. Každý je skutečně volán svým jménem, v jedinečnosti a neopakovatelnosti své osobní historie, aby přispíval k příchodu Božího království. Žádná hřivna, ani ta nejmenší, nesmí zůstat skrytá a bez užitku (srov. Mt 25,24–27).

Apoštol Petr nás vyzývá: "Každý ať slouží druhým tím darem milosti, který přijal; tak budete dobrými správci milosti Boží v její rozmanitosti" (1 Petr 4,10).

²⁰⁷ František Saleský, *Introduction à la vie dévote*, I, III: Oeuvres complètes, Monastère de la Visitation, Annecy 1893, III, 19–21. Česky v překladu O. Radiny, Praha, Zvon 1990.

²⁰⁸ AA, 4.

PÁTÁ KAPITOLA

ABYSTE NESLI HOJNĚJŠÍ OVOCE Výchova a vzdělávání laiků

NEUSTÁLÉ DOZRÁVÁNÍ

57. Evangelijní obraz vinného kmene a ratolestí nám ukazuje další podstatný aspekt života a poslání laiků: **výzvu k růstu, neustálému zrání a přinášení stále hojnějších plodů.**

Jakožto bdělý vinař se Otec stará o svou vinici. Izrael vroucně prosí o pečující Boží přítomnost, když se modlí: "Bože zástupů, navrať se, shlédni z nebe, popatř, ujmí se té révy, kmene, který pravice tvá zasadila" (Z 80, 15–16). Ježíš mluví o Otcově díle: "Já jsem pravý vinný kmen a můj Otec je vinař. Každou mou ratolest, která nenese ovoce, odřezává, a každou, která nese ovoce, čistí, aby nesla hojnější ovoce" (Jan 15, 1–2).

Životní síla ratolestí je dána jejich pevným spojením s vinným kmenem, jímž je Ježíš Kristus: "Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce; Neboť beze mne nemůžete činit nic" (Jan 15,5).

Člověk je ve své svobodě zasažen Božím vyzváním, aby rostl, zrál a přinášel ovoce. Nemůže neodpovědět, nemůže nepřijmout osobní odpovědnost. Na tuto děsivou i fascinující odpovědnost se vztahují vážná Ježíšova slova: "Kdo nezůstane ve mně, bude vyvržen ven jako ratolest a uschne; pak ji seberou, hodí do ohně a spálí" (Jan 15,6).

Z tohoto dialogu mezi Bohem, který volá, a člověkem, který je ve své odpovědnosti osloven, vyplývá možnost, ba nutnost integrální a neustálé výchovy a výuky laiků, již synodní otcové zcela oprávněně věnovali podstatnou část své práce. Když popsali křesťanskou výchovu a vzdělávání jako "trvalý osobní proces zrání ve víře a připodobňování se Kristu pod vedením svatého Ducha", prohlásili výslovně, že "výchova a vzdělávání laiků musí být zařazeny mezi **priority diecéze** a začleněny **do programů pastorační činnosti**, aby směřovaly všechny snahy obce (kněží, laiků a řeholních osob) k tomuto cíli."²⁰⁹

OBJEVIT A ŽÍT VLASTNÍ POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ

58. Základním cílem výchovy a vzdělávání laiků je stále jasnější objevování jejich osobního povolání a stále rostoucí ochota žít toto povolání tak, že naplňují vlastní poslání.

Bůh mě volá a posílá jako dělníka na svou vinici. Volá mě a posílá, abych pracoval pro příchod jeho království v dějinách. Toto osobní povolání a poslání určuje důstojnost a odpovědnost každého laika a je ústředním bodem každé formace, která směřuje k takovému radostnému a vděčnému poznání osobní důstojnosti a věrnému a velkodušnému jednání podle této odpovědnosti.

Bůh skutečně na nás myslel od věčnosti a miloval nás jako neopakovatelné a jedinečné bytosti. Každého z nás volá jeho vlastním jménem jako dobrý pastýř "volá své ovce jménem" (Jan 10,3).

²⁰⁹ *Propositio*, 40.

Avšak věčný Boží plán se každému z nás odhaluje pouze v dějinném průběhu našeho života a jeho událostí, postupně, jakoby den po dni.

Poznání konkrétní vůle Páně o našem životě vždy vyžaduje pokorné, poslušné a ochotné naslouchání Božímu slovu a slovu církve, důvěrnou a vytrvalou modlitbu, podřizování se moudrému a laskavému duchovnímu vedení, na víře založený výklad obdržených darů a nadání i různých sociálních a dějinných situací, v nichž člověk žije.

V životě každého laika přicházejí dále důležité a rozhodující okamžiky, kdy má poznat Boží volání a přijmout poslání jemu svěřené. K těmto okamžikům patří období **dospívání** a **mládí** vůbec. Nesmí se však zapomínat, že Pán, tak jako hospodář dělníky na vinici, volá v každou hodinu života, to znamená, že svou svatou vůli dává poznat konkrétně a přesně. Proto základním postojem učedníka je vždycky bdělost jako ochotná pozornost vůči Božímu hlasu.

Nejde však pouze o to, abychom věděli, co Bůh chce od každého z nás v různých životních situacích. Je třeba splnit, co Bůh chce. Připomínají nám to slova Ježíšovy matky Marie k služebníkům Páně: "Udělejte, cokoli vám nařídí" (Jan 2,5). K tomu, abychom s vírou jednali podle Boží vůle, je třeba být, a stále více se stávat, schopnými jeho vůli přijmout. K tomu je jistě nutná pomoc Boží milosti, která nikdy nechybí, jak říká svatý Lev Veliký: "Ten, kdo propůjčil důstojnost, dá i sílu"²¹⁰, avšak ne bez svobodné a odpovědné spolupráce každého z nás.

Tato podivuhodná a povznášející úloha se týká všech laiků a všech křesťanů bez výjimky: mají stále více poznávat bohatství víry a křtu a stále plněji je žít. K tomu nás vybízí apoštol Petr, když mluví o zrození a růstu jako o dvou etapách křesťanského života: "Jako novorozené děti mějte touhu jen po nefalšovaném duchovním mléku, abyste jím rostli ke spasení" (1 Petr 2,2).

CELOSTNÁ FORMACE K JEDNOTĚ ŽIVOTA

59. Při objevování a plnění vlastního povolání a poslání musí laikové uskutečňovat jednotu, která odpovídá jejich existenci jako **členů církve a občanů lidské společnosti**.

Nemohou vést paralelně dvojí život: na jedné straně takzvaný "duchovní" život s jeho hodnotami a požadavky; na druhé straně život "světský", tj. život v rodině, v zaměstnání, v sociálních vztazích, v politické angažovanosti a v kultuře. Ratolest, která je spojena s vinným kmenem – Kristem –, přináší plody ve všech oblastech života a působení. Všechny oblasti života laiků jsou zahrnuty do Božího plánu. Bůh chce, aby se tyto oblasti staly "dějinným místem", kde se zjevuje Ježíš Kristus a kde se uskutečňuje láska k Otcově slávě a ve službě bratřím. Všechna činnost, každá situace, každá konkrétní akce – např. ochota, kompetence a solidarita v práci, láska a oddanost v rodině a při výchově dětí, sociální a politická služba, hlásání pravdy v oblasti kultury – to všechno jsou příležitosti dané Prozřetelností pro "stálé osvědčování víry, naděje a lásky".²¹¹

K této jednotě života vyzval všechny věřící Druhý vatikánský koncil, když rozhodně odsoudil závažný rozpor mezi vírou a životem, mezi evangeliem a kulturou: "Sněm vybízí křesťany, příslušníky obojí obce, aby se snažili plnit své povinnosti vůči světu, a to pod vedením ducha evangelia. Je sice pravda, že zde nemáme trvalou vlast, ale hledáme budoucí; avšak ti, kdo se proto domnívají, že mohou zanedbávat své povinnosti vůči tomuto světu, jsou na omylu, Neboť si neuvědomují, že

²¹⁰ "Dabit virtutem, qui contulit dignitatem!" (Lev Veliký, *Serm.* II,1: S. Ch. 200, 248.)

²¹¹ AA, 4.

právě víra je tím více zavazuje, aby je splnili, každý podle svého povolání... Rozpor, který je u mnoha lidí mezi vírou, ke které se hlásí, a denním životem, je třeba počítat mezi nejzávažnější omyly naší doby".²¹² Ze stejného důvodu jsem tvrdil, že víra, která se nestane kulturou, je víra, která "není plně přijata, zcela promyšlena a věrně prožívána".²¹³

ASPEKTY VÝCHOVY A VZDĚLÁNÍ

60. Do této syntézy života se zařazují mnohé vzájemně propojené aspekty celostní formace laiků.

Je beze sporu, že **duchovní formace** musí zaujímat přední místo v životě každého člověka, který je povolán, aby stále rostl v důvěrném spojení s Ježíšem Kristem, v souladu s Otcovou vůlí, v oddanosti bratřím s láskou a spravedlností. Koncil píše: "Tento život důvěrného spojení s Kristem v církvi živí duchovní prostředky, které jsou všem věřícím společné; především horlivá účast na posvátné liturgii. Těchto prostředků musí laici užívat tak, aby při řádném plnění světských povinností v běžných životních podmínkách neodddělovali své spojení s Kristem od svého života, ale aby v tom spojení dále rostli tím, že konají svou práci podle Boží vůle."²¹⁴

Stále naléhavějším se dnes ukazuje teologické vzdělání laiků, nejen z důvodu přirozeného dynamismu prohlubování jejich víry, ale i proto, aby světu s jeho těžkými a komplexními problémy mohli dát odpověď na otázku po "naději, kterou mají". Je tedy absolutně nutná systematická katecheze, přizpůsobená věku a různým životním podmínkám; stejně jako trvalejší vliv na kulturu jako odpověď na věčné otázky, které i dnes zneklidňují člověka i celou společnost.

Především laici, kteří se různým způsobem angažují v politice a v sociální oblasti, nezbytně potřebují znát sociální nauku církve. Synodní otcové to opakovaně požadovali ve svých vystoupeních. O účasti laiků v politice prohlásili: "Aby mohli laici tento vznešený cíl (tj. uznat a ocenit křesťanské hodnoty) uskutečnit, k tomu nestačí je jen napomínat. Musí se jim poskytnout náležitá výchova a vzdělání v oblasti sociální, zvláště ve znalostech sociálního učení církve. Zahrnuje to principy pro teoretické uvažování, hodnotící kritéria a praktické směrnice (srov. Kongregace pro nauku víry, Instrukce o křesťanské svobodě a osvobození, 72). Tato nauka má být obsažena už v základních osnovách katechezí a pokračovat pak ve specifických kursech na školách a univerzitách. Toto sociální učení církve je dynamické, to jest přizpůsobené časovým a místním okolnostem. Pastýři mají právo a povinnost předkládat i morální principy týkající se sociálního uspořádání. Všichni křesťané mají povinnost angažovat se při obraně lidských práv; aktivní účast v politických stranách je však vyhrazena laikům."²¹⁵

V rámci integrální a jednotící formace laiků je pro jejich apoštolskou a misijní činnost zvlášť významný osobní růst v lidských kvalitách. V tomto smyslu koncil napsal: "Ať připisují (laici) velký význam profesionální odbornosti, smyslu pro rodinný a občanský život a ctnostem společenského života, jako je čestnost, duch spravedlnosti, upřímnost, slušnost a statečnost, neboť bez nich nemůže existovat ani pravý křesťanský život."²¹⁶

²¹² GS, 43; srov. AG, 21; srov. Pavel VI., *Evangelii nuntiandi*, 20: AAS 68 (1976), 19.

²¹³ Jan Pavel II., *Proslov k účastníkům Národního kongresu Hnutí za kulturní angažovanost (M. E. I. C) (16.1.1982)*, 2: *Insegnamenti*, V, 1 (1982), 131; srov. dopis kardinálu sekretáři A. Casarolimu k založení Papežské rady pro kulturu (20.5. 1982): AAS 74 (1982), 685; projev na univerzitě v Lovani (20. 5. 1985), 2: *Insegnamenti*, VIII, 1 (1985), 1591.

²¹⁴ AA, 4.

²¹⁵ *Propositio* 22; srov. Jan Pavel II., *Sollicitudo rei socialis*, 41: AAS 80 (1988), 570–572.

²¹⁶ AA, 4.

Duch svatý, Duch jednoty a plnosti života, bude laiky vnitřně vést a pomáhat jim, aby v této organické životní syntéze, která vyjadřuje jednotu jejich charakteru a je podmínkou pro úspěšné splnění jejich poslání, dosahovali zralosti.

SPOLUPRACOVNÍCI BOHA, SKUTEČNÉHO VYCHOVATELE

61. Jaké jsou prostory a prostředky pro formaci laiků? Které osoby a která společenství jsou povolány, aby převzaly úkol integrální a jednotící formace laiků?

Tak jako je dílo lidské výchovy hluboce spojeno s otcovstvím a mateřstvím, tak i křesťanská formace má kořeny v Bohu, Otci, který miluje své děti a vychovává je. **Bůh je první a velký vychovatel svého lidu**, jak to podivuhodně vyjadřuje úryvek z Mojžíšovy písně: "Našel ho v zemi divokých pouští, v pustotě kvílících pustin, zahrnul ho svou péčí, chránil ho jako zřítelnicí oka. Jako bdí orel nad svým hnízdem a nad svými mláďaty se vznáší, svá křídla rozprostírá, své mladé bere a na své peruti je nosí, tak Hospodin sám ho vedl, žádný cizí bůh s ním nebyl" (Dt 32, 10–12; srov. 8,5).

Boží výchovné dílo se zjevuje a naplňuje v Ježíši, velkém Mistru. Dynamickou přítomností Ducha proniká až do nitra každého lidského srdce. Matka církev je povolána, aby sama nebo prostřednictvím různých svých projevů a vyjádření se účastnila na tomto božském výchovném díle. Tak **jsou laici vychováváni církví** a v církvi, ve vzájemném společenství a spolupráci všech jejích členů: kněží, řeholníků a laiků. Tak celé církevní společenství přijímá ve svých různých členech plodnost Ducha a aktivně s ní spolupracuje. V tomto smyslu napsal Metoděj Olympský: "Nedokonalí... jsou nošeni a vychováváni jako v lůně matky od těch, kteří jsou dokonalejší, dokud by se v pravý čas nenarodili a neobnovili ve velikosti a kráse ctnosti."²¹⁷ Tak tomu bylo s Pavlem, který byl dokonalými (v osobě Ananiáše) přiveden a uveden do církve a sám se později stal dokonalým a duchovním otcem tolika dětí.

Výchovná činnost je především záležitostí **univerzální církve**, v níž papež plní úlohu prvního vychovatele laiků. Jemu, Petrovu nástupci, přísluší služba "povzbuzování bratří ve víře", pokud poučuje všechny věřící o čemkoli podstatném, co je obsahem křesťanského a církevního povolání. Nejen jako bezprostřední slovo, nýbrž i to, co se předává v různých dokumentech dikasterií Svatého stolce, musí být laiky ochotně a s láskou přijímáno.

Jediná a univerzální církev je v různých částech světa přítomna v **partikulárních církvích**. V každé z nich má biskup osobní odpovědnost za laiky. Musí je vychovávat hlásáním slova, slavením eucharistie a ostatních svátostí, vedením a inspirací jejich křesťanského života. Uvnitř partikulární církve neboli diecéze existuje a působí **farnost**, která má základní odpovědnost za bezprostřední osobní výchovu a vzdělávání laiků. Protože se farnost snadněji dostává do styku s jednotlivci a skupinami, je povolána vést své členy k slyšení slova, k liturgickému a osobnímu dialogu s Bohem a k životu v bratrské lásce tak, aby učinila konkrétněji a bezprostředněji zjevným smysl církevního společenství a misijní odpovědnosti.

V některých farnostech, zvláště jsou-li rozsáhlé a rozptýlené, mohou poskytovat významnou pomoc při výchově a vzdělávání laiků **malá církevní společenství**. Mohou též působit na vznik bezprostředního a pronikavějšího vědomí a prožitku společenství a poslání církve. Přínosem může

²¹⁷ Metoděj Olympský, *Symposium* III, 9; S. Ch. 95, 110.

být, jak řekli synodní otcové, i katecheze po křtu na způsob katechumenátu: opakovaným výkladem některých podstatných částí z Obřadů uvedení do křesťanství pro dospělé, které pomohou k tomu, aby bylo pochopeno a v praxi prožíváno obrovské a mimořádné bohatství křtu a závazky, které z něj vyplývají.²¹⁸

V rámci formace, kterou laici přijímají ve své diecézi a ve farnosti, je k probuzení smyslu pro společenství a poslání mimořádně významná pomoc, kterou si poskytují členové církve navzájem. Vzájemná pomoc zároveň odhaluje a uskutečňuje tajemství církve jako matky a vychovatelky. Kněží a řeholníci musí laikům pomáhat při jejich formaci. V této souvislosti vyzvali synodní otcové kněze a bohoslovce, aby se "pečlivě připravili k podpoře povolání a poslání laiků".²¹⁹ Laikové zase musí pomáhat kněžím a řeholníkům na jejich duchovní cestě.

DALŠÍ OBLASTI VÝCHOVY

62. Křesťanská rodina představuje jako "domácí církev" původní a základní školu výchovy ve víře: otec a matka dostávají ve svátosti manželství milost a úkol věnovat se křesťanské výchově dětí a tím dosvědčovat a předávat lidské a náboženské hodnoty. Zároveň s prvními slovy učí se děti též chválit Boha, jehož blízkost jakožto milujícího a pečujícího Otce pociťují. Když se učí prvními projevy lásky, učí se děti otevřenosti vůči druhým, takže se učí nacházet smysl lidského života v obětavosti. Denní život skutečně křesťanské rodiny je první "zkušeností s církví". Upevnění a další rozvoj jistě nachází v postupném aktivním a odpovědném začlenění dětí do širšího společenství církve a společnosti. Čím více manželé a křesťanští rodiče rostou ve vědomí, že jejich "domácí církev" se podílí na životě a poslání univerzální církve, tím víc budou jejich děti přivedeny k "cítění s církví" a zažijí celou krásu zasvěcení svých sil pro službu Božímu království.

Důležitými místy výchovy a vzdělání jsou též katolické školy a univerzity a střediska duchovní obnovy, která se dnes stále více šíří. Jak zdůraznili synodní otcové, v dnešním společenském a historickém kontextu, charakterizovaném hlubokými kulturními přeměnami, už nestačí, aby se jen rodiče podíleli na životě školy – i když je to stále nutné a nenahraditelné. Je potřeba připravovat laiky ochotně se věnovat výchovné práci jako pravému křesťanskému povolání. Je třeba vytvářet a rozvíjet "výchovná společenství" rodičů, učitelů, kněží, řeholních osob a zástupců mládeže. Aby škola mohla správně plnit svou výchovnou funkci, musí si být laici vědomi, že jsou povinni vyžadovat ode všech a pro všechny svobodu vzdělávání, a to i pomocí příslušných zákonů.²²⁰

Synodní otcové se obrátili se slovy uznání a povzbuzení na všechny laiky, muže i ženy, kteří na základě občanského a křesťanského postoje plní ve školách a vzdělávacích ústavech výchovné úkoly. Poukázali také na to, že všichni věřící učitelé a profesori na katolických i nekatolických školách, musí být skutečnými svědky evangelia příkladem života, profesionální kompetencí a pořádností, křesťanskou orientací výuky, ovšem vždy s ohledem na autonomii jednotlivých vědních disciplin. Je zvláště důležité, aby se vědecké a technické bádání, prováděné laiky, řídilo kritériem služby člověku se všemi jeho hodnotami a právy. Těmto laikům církev svěřuje úkol, aby všem ukázali úzký vztah mezi vírou a vědou, mezi evangeliem a lidskou kulturou.²²¹

²¹⁸ Srov. *Propositio*, 11.

²¹⁹ *Propositio*, 40.

²²⁰ Srov. *Propositio*, 44.

²²¹ Srov. *Propositio*, 45.

V jednom synodním návrhu čteme: "Tato synoda apeluje na prorocký úkol katolických škol a univerzit a oceňuje obětavost učitelů a profesorů, většinou laiků, kteří se snaží v katolických vzdělávacích ústavech formovat muže a ženy, kteří by byli zosobněním "nového přikázání". Společná přítomnost kněží, laiků a řeholníků poskytuje žákům živý obraz církve a snadnější poznání jejího bohatství (srov. Kongregace pro katolickou výchovu, instrukce o laiku, vychovateli, svědku víry ve škole)."²²²

Také skupiny, spolky a hnutí mají svou úlohu při výchově a vzdělávání laiků. Podle příslušných metod mohou nabídnout formaci z vlastní apoštolské zkušenosti. Mají také příležitost doplnit, konkretizovat a upřesnit formaci, kterou jejich členové získali od jiných učitelů či v jiných společenstvích.

VZÁJEMNĚ PŘIJÍMANÁ A DÁVANÁ FORMACE

63. Výchova a vzdělání není nějakým privilegiem jen některých, ale povinností a právem všech. Synodní otcové k tomu řekli: "Možnost výchovy a vzdělání má být dána všem, především chudým, kteří sami mohou být pro druhé pramenem výchovy a vzdělání." A dodávají: "Pro výchovu a vzdělání mají být použity vhodné prostředky, které každému pomohou splnit plné lidské a křesťanské povolání".²²³

Pro skutečně vlivnou a účinnou pastorači musí být **formace vychovatelů** dále rozvíjena vhodnými kursy a školeními. Formovat ty, kdo se mají angažovat na výchově a vzdělání laiků, je základní podmínkou, aby bylo zaručeno všestranné a působivé vzdělávání a výchova laiků.

Podle výslovné výzvy synodních otců je třeba při výchově a vzdělávání věnovat zvláštní pozornost místní kultuře: "Výchova a vzdělání laiků musí brát co největší ohled na lidskou kulturu příslušného místa. Ta totiž přispívá k výchově a vzdělání a poskytuje pomoc při posuzování hodnot tradiční i moderní kultury. Je třeba brát ohled i na různé kultury, které mohou existovat spolu v témže národě či národnosti. Církev, matka a učitelka národů, se musí snažit chránit kulturu menšin, žijících uprostřed velkých národů."²²⁴

Při výchově jsou zvláště nutné a plodné některé zásady, především ta, že pravá a účinná výchova může být zprostředkována jen tehdy, když každý sám převezme odpovědnost za vlastní výchovu a bude ji rozvíjet. Neboť každá výchova je v podstatě "sebevýchova".

Dále je důležité přesvědčení, že každý z nás je současně cílem a zároveň počátkem výchovy. Čím víc se sami vychováváme, tím víc potřebujeme nutnost pokračovat v této výchově a prohlubovat ji. A tím více jsme schopni formovat druhé.

Mimořádně důležité je vědomí, že výchovná práce – i když pochopitelně využívá metod a prostředků humanitních věd – je tím účinnější, čím více se dává k dispozici **Božímu působení**: jen ratolesti, které se nebojí vinařova prořezávání, přinesou více plodů pro sebe i pro druhé.

²²² *Propositio*, 44.

²²³ *Propositio*, 41.

²²⁴ *Propositio*, 42.

VÝZVA A MODLITBA

64. Na závěr tohoto posynodálního dokumentu znovu připomínáme pozvání "majitele vinice", o němž nám vypráví evangelium: Jděte i vy na mou vinici. Je možno říci, že význam synody o povolání a poslání laiků spočívá právě v této **výzvě Pána Ježíše všem**, a zvláště laikům, mužům i ženám.

Práce synody byly pro všechny zúčastněné velkou duchovní zkušeností: zkušeností církve, která je ve světle a síle Ducha připravena rozpoznat a přijmout obnovenou výzvu svého Pána, aby znovu hlásala dnešnímu světu tajemství svého společenství a dynamiku své misie spásy, v nichž mají laici specifické místo a úkoly. Ovoce této synody, které by tato exhortace chtěla v co největší míře vyvolat ve všech církvích širého světa, bude záviset na účinném přijetí, se kterým se tato výzva Páně setká u celého Božího lidu a u laiků.

Proto co nejvroucněji vyzývám všechny a každého jednotlivě, pastýře i věřící, aby neúnavně a bděle udržovali a upevňovali stále více ve své mysli, srdci i v životě církevní smýšlení; totiž vědomí, že jsou členy církve Ježíše Krista, že mají podíl na tajemství jejího společenství a na její apoštolské a misijní energii.

Je velice důležité, aby si všichni křesťané byli vědomi mimořádné důstojnosti, která se jim dostala na svatém křtu: milostí jsme povoláni, abychom se stali milovanými dětmi Otce a živými a svatými chrámy Ducha. Poslyšme znovu s vděčným pohnutím slova evangelisty Jana: "Hleďte, jak velikou lásku nám Otec daroval: byli jsme nazváni dětmi Božími, a jsme jimi" (1 Jan 3,1).

Tato "křesťanská novost", která je dána členům církve, představuje pro všechny základ jejich účasti na kněžském, prorockém a královském úřadu Kristově i jejich povolání k svatosti v lásce. U laiků se vyjadřuje a uskutečňuje ve "světském charakteru", který je pro ně "charakteristický a specifický."

Církevní smýšlení spolu s vědomím společné křesťanské důstojnosti nese s sebou i vědomí důležitosti **tajemství církve jako společenství**. To je podstatné, rozhodující hledisko pro život a poslání církve. Ježíšova modlitba při Poslední večeři se týká všech a každého zvlášť: "Aby byli jedno". Denně se musí stát neodmyslitelným programem života a jednání. Živý cit pro společenství církve, dar Ducha, který vyžaduje naši svobodnou odpověď, přinese jako vzácný plod uznání bohaté rozmanitosti povolání a životních situací, charismat, služeb, úkolů a odpovědností v jedné katolické církvi. Navíc přinese plody v přesvědčivější a ochotnější spolupráci skupin, sdružení a hnutí laiků při plnění společného spásného poslání církve. Toto společenství je už samo prvním velkým znamením přítomnosti Krista Spasitele ve světě: zároveň podporuje a inspiruje bezprostřední apoštolskou a misijní činnost církve.

Na prahu třetího tisíciletí musí celá církev, pastýři i věřící, silněji pocítit svou odpovědnost za uposlechnutí Kristova příkazu: "Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu stvoření" (Mk 16,15) a obnovit své misionářské nadšení. Církvi je svěřena náročná a krásná úloha – totiž **nová evangelizace**, kterou dnešní svět naléhavě potřebuje. Laici na ni mají živý a odpovědný podíl, Neboť jsou povoláni, aby hlásali a žili evangelium službou člověku i společnosti, jejich hodnotám a požadavkům.

Biskupská synoda, která se konala v měsíci říjnu mariánského roku, světovala zvláštním způsobem své práce přímluvě Marie, Nejsvětější Matky Vykupitele.

Této přímluvě svěřuji duchovní plodnost výsledků synody. Na závěr tohoto postsynodálního dokumentu se obracím spolu se synodními otci a laiky, kteří se zúčastnili synody, a se všemi ostatními členy Božího lidu k Panně Marii. Má výzva je modlitbou:

Nejblahoslavenější Panno,
Matko Kristova a Matko církve,
s radostí a obdivem
se připojujeme k tvému Magnificat,
k tvé písni vděčné lásky.

S tebou děkujeme Bohu, "jehož milosrdenství trvá od pokolení do pokolení" za podivuhodné povolání laiků. Bůh je povolal každého osobně, aby s ním žili ve společenství lásky a svatosti a byli spojeni jako sourozenci ve velké rodině Božích dětí. Byli posláni, aby vyzařovali Kristovo světlo a aby v celém světě šířili oheň Ducha svým životem v duchu evangelia.

Panno, která jsi zapěla Magnificat, naplň jejich srdce vděčností a nadšením za toto povolání a poslání. Ty, která ses stala v pokoře a velkodušnosti "služebnicí Páně", daruj nám svou ochotu ke službě Bohu a spáse světa. Otevři naše srdce pro nesmírné perspektivy Božího království a hlásání evangelia všemu stvoření.

Tvé mateřské srdce ví o mnoha nebezpečích a četných zlech, která tísní muže i ženy naší doby. Ví však také o tolika iniciativách dobra, o velké touze po hodnotách, o pokroku, dosaženém na cestě ke spáse.

Statečná Panno,

daruj nám duševní sílu a důvěru v Boha, abychom dokázali překonat všechny překážky, které se staví proti splnění našeho povolání. Nauč nás zacházet s realitami světa s živým smyslem pro odpovědnost a v radostné naději na příchod Božího království, nového nebe a nové země.

Ty, která jsi s apoštoly setrvala na modlitbách ve večeřadle v očekávání příchodu Ducha o letnicích, vypros, aby se znovu vylil na všechny laiky, muže i ženy, aby plně odpovídali svému povolání a poslání jako ratolesti pravého vinného kmene, povolane k tomu, aby přinášeli bohaté plody pro život světa.

Panno a Matko,

veď a podporuj nás, abychom vždy žili jako praví synové a dcery církve tvého Syna a tak přispívali k tomu, aby se na zemi podle Božího přání a k jeho slávě budovala civilizace pravdy a lásky. Amen.

Dáno v Římě, u sv. Petra, 30. prosince na svátek Svaté rodiny r. 1988, v 11. roce našeho pontifikátu.

Jan Pavel II.

SEZNAM ZKRATEK

BIBLICKÉ ZKRATKY

Knihy Starého zákona

Gn	1. kniha Mojžíšova
Ex	2. kniha Mojžíšova
Lv	3. kniha Mojžíšova
Nm	4. kniha Mojžíšova
Dt	5. kniha Mojžíšova
Joz	Knihy Jozue
Sd	Knihy Soudců
Rt	Knihy Rút
1 Sam	1. kniha Samuelova
2 Sam	2. kniha Samuelova
1 Král	1. kniha Královská
2 Král	2. kniha Královská
1 Kron	1. kniha Kronik
2 Kron	2. kniha Kronik
Ezd	Knihy Ezdrášova
Neh	Knihy Nehemiášova
Tob	Knihy Tobíáš
Jdt	Knihy Judit
Est	Knihy Ester
1 Mak	1. kniha Makabejská
2 Mak	2. kniha Makabejská
Job	Knihy Job
Ž	Knihy Žalmů
Př	Knihy Přísloví
Kaz	Knihy Kazatel
Pís	Píseň písní
Mdr	Knihy Moudrosti
Sir	Knihy Sirachovcova
Iz	Knihy proroka Izaiáše
Jer	Knihy proroka Jeremiáše
Pláč	Knihy Žalozpěvů
Bar	Knihy proroka Barucha
Ez	Knihy proroka Ezechiela
Dan	Knihy proroka Daniela
Oz	Knihy proroka Ozeáše
Jl	Knihy proroka Joela
Am	Knihy proroka Amosa
Abd	Knihy proroka Abdiáše
Jon	Knihy proroka Jonáše
Mich	Knihy proroka Micheáše
Nah	Knihy proroka Nahuma
Hab	Knihy proroka Habakuka

Sof	Kniha proroka Sofoniáše
Ag	Kniha proroka Aggea
Zach	Kniha proroka Zachariáše
Mal	Kniha proroka Malachiáše

Knihy Nového zákona

Mt	Evangelium podle Matouše
Mk	Evangelium podle Marka
Lk	Evangelium podle Lukáše
Jan	Evangelium podle Jana
Sk	Skutky apoštolů
Řím	List svatého apoštola Pavla Římanům
1 Kor	1. list svatého apoštola Pavla Korint'anům
2 Kor	2. list svatého apoštola Pavla Korint'anům
Gal	List svatého apoštola Pavla Galat'anům
Ef	List svatého apoštola Pavla Efesanům
Flp	List svatého apoštola Pavla Filipanům
Kol	List svatého apoštola Pavla Kolosanům
1 Sol	1. list svatého apoštola Pavla Soluňanům
2 Sol	2. list svatého apoštola Pavla Soluňanům
1 Tim	1. list svatého apoštola Pavla Timotejovi
2 Tim	2. list svatého apoštola Pavla Timotejovi
Tit	List svatého apoštola Pavla Titovi
Flm	List svatého apoštola Pavla Filemonovi
Žid	List Židům
Jak	List svatého apoštola Jakuba
1 Petr	1. list svatého apoštola Petra
2 Petr	2. list svatého apoštola Petra
1 Jan	1. list svatého apoštola Jana
2 Jan	2. list svatého apoštola Jana
3 Jan	3. list svatého apoštola Jana
Jud	List svatého apoštola Judy
Zj	Kniha Zjevení svatého apoštola Jana

ZKRATKY DOKUMENTŮ 2. VATIKÁNSKÉHO KONCILU

AA	Dekret o apoštolátu laiků <i>Apostolicam actuositatem</i>
AG	Dekret o misijní činnosti církve <i>Ad gentes</i>
ChD	Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi <i>Christus Dominus</i>
DH	Prohlášení o náboženské svobodě <i>Dignitatis humanae</i>
DV	Věřoučná konstituce o Božím zjevení <i>Dei Verbum</i>
GE	Prohlášení o křesťanské výchově <i>Gravissimum educationis</i>
GS	Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě <i>Gaudium et spes</i>
IM	Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích <i>Inter mirifica</i>
LG	Věřoučná konstituce o církvi <i>Lumen gentium</i>
PC	Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života <i>Perfectae caritatis</i>
NAe	Prohlášení o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím <i>Nostra aetate</i>
OE	Dekret o katolických východních církvích <i>Orientalium ecclesiarum</i>

OT	Dekret o výchově ke kněžství <i>Optatam totius</i>
PO	Dekret o službě a životě kněží <i>Presbyterorum ordinis</i>
SC	Konstituce o posvátné liturgii <i>Sacrosanctum concilium</i>
UR	Dekret o ekumenismu <i>Unitatis redintegratio</i>

JINÉ ZKRATKY

CCL	Corpus Christianorum Latinorum
CIC	Codex iuris canonici – Kodex kanonického práva, Praha, Zvon 1994
PG	Patrologia Graeca, vyd. J.P.Migne, Paris 1857–1866
PL	Patrologia Latina, vyd. J.P.Migne Paris 1878–1890

OBSAH

ÚVOD

JDĚTE I VY NA MOU VINICI.....	4
POTŘEBY SOUČASNÉHO SVĚTA: PROČ ZDE STOJÍTE CELÝ DEN NEČINNĚ?	6
SEKULARISMUS A POTŘEBA NÁBOŽENSTVÍ	7
ČLOVĚK: PONÍŽENÁ I POVÝŠENÁ DŮSTOJNOST	7
KONFLIKTY A MÍR	8
JEŽÍŠ KRISTUS, NADĚJE LIDSTVA	9

PRVNÍ KAPITOLA – JÁ JSEM VINNÝ KMEN, VY JSTE RATOLESTI DŮSTOJNOST LAIKŮ V TAJEMSTVÍ CÍRKVE

TAJEMSTVÍ VINICE.....	10
KDO JSOU LAICI.....	10
KŘEST A NOVOST KŘESŤANSKÉ SKUTEČNOSTI	11
BOŽÍ DĚTI V JEDINÉM SYNU	11
JEDNO TĚLO V KRISTU.....	12
ŽIVÝ A SVATÝ CHRÁM DUCHA	12
ÚČAST NA KNĚŽSKÉM, PROROCKÉM A KRÁLOVSKÉM ÚŘADU JEŽÍŠE KRISTA.....	13
LAIKOVÉ A ČASNÝ CHARAKTER	15
POVOLÁNÍ K SVATOSTI	16
DOJÍT KE SVATOSTI VE SVĚTĚ.....	17

DRUHÁ KAPITOLA – MY VŠICHNI JSME RATOLESTI JEDNOHO VINNÉHO KMENE ÚČAST LAIKŮ NA ŽIVOTĚ VE SPOLEČENSTVÍ CÍRKVE

TAJEMSTVÍ CÍRKVE JAKO SPOLEČENSTVÍ	19
KONCIL A EKLEZIOLOGIE INSPIROVANÉ MYŠLENKOU SPOLEČENSTVÍ	19
ORGANICKÉ SPOLEČENSTVÍ – ROZDÍLNOST A KOMPLEMENTÁRNOST	21
ÚŘADY A CHARISMATA – DARY DUCHA CÍRKVI.....	22
ÚŘADY ODVOZENÉ Z KNĚŽSKÉHO SVĚCENÍ.....	22
SLUŽBY, ÚKOLY A FUNKCE LAIKŮ	23
CHARISMATA.....	25
ÚČAST LAIKŮ NA ŽIVOTĚ CÍRKVE.....	26
FARNOST.....	27
APOŠTOLSKÁ ANGAŽOVANOST VE FARNOSTI	28
RŮZNÉ ZPŮSOBY ÚČASTI NA ŽIVOTĚ CÍRKVE	29
<i>Individuální formy účasti</i>	29
SPOLEČENSKÉ FORMY ÚČASTI	30
KRITÉRIA CÍRKEVNOSTI PRO LAICKÁ SDRUŽENÍ	31
SLUŽBA PASTÝŘŮ SPOLEČENSTVÍM	32

TŘETÍ KAPITOLA – URČIL JSEM VÁS K TOMU, ABYSTE ŠLI A NESLI OVOCE SPOLUODPOVĚDNOST LAIKŮ ZA CÍRKEV A JEJÍ POSLÁNÍ

MISIONÁŘSKÉ SPOLEČENSTVÍ.....	34
ZVĚSTOVAT EVANGELIUM	35
UDEŘILA HODINA NOVÉ EVANGELIZACE	35
JDĚTE DO CELÉHO SVĚTA.....	37
ŽÍT EVANGELIUM VE SLUŽBĚ LIDEM A SPOLEČNOSTI	38
PODPOROVAT DŮSTOJNOST ČLOVĚKA.....	38
ÚCTA K NEDOTKNUTELNÉMU PRÁVU NA ŽIVOT	39
SVOBODA VZÝVAT BOŽÍ JMÉNO.....	41
RODINA, PRVNÍ PROSTOR SOCIÁLNÍ ANGAŽOVANOSTI.....	42
LÁSKA – DUŠE A ZÁKLAD SOLIDARITY	43
VŠICHNI JSOU OBJEKTY I SUBJEKTY POLITIKY	44
POSTAVIT ČLOVĚKA DO STŘEDU HOSPODÁŘSKO-SOCIÁLNÍHO ŽIVOTA	46
EVANGELIZOVAT KULTURU.....	47

**ČTVRTÁ KAPITOLA – DĚLNÍCI NA VINICI PÁNĚ
DOBŘÍ SPRÁVCOVÉ MNOHOTVÁRNÉ MILOSTI BOŽÍ**

RŮZNOST POVOLÁNÍ.....	49
MLADÍ LIDÉ – NADĚJE CÍRKVE	49
DĚTI A BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ.....	50
STAŘÍ LIDÉ A DAR MOUDROSTI	51
ŽENY A MUŽI.....	51
ANTROPOLOGICKÉ A TEOLOGICKÉ ZÁKLADY	53
POSLÁNÍ V CÍRKVI A VE SVĚTĚ	54
SPOLUPŘÍTOMNOST A SPOLUPŮSOBENÍ MUŽŮ A ŽEN	56
NEMOCNÍ A TRPÍCÍ	57
OBNOVENÁ PASTORAČNÍ ČINNOST	58
ŽIVOTNÍ STAVY A POVOLÁNÍ	59
RŮZNÁ POVOLÁNÍ LAIKŮ	60

**PÁTÁ KAPITOLA – ABYSTE NESLI HOJNĚJŠÍ OVOCE
VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ LAIKŮ**

NEUSTÁLÉ DOZRÁVÁNÍ.....	62
OBJEVIT A ŽÍT VLASTNÍ POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ	62
CELOSTNÁ FORMACE K JEDNOTĚ ŽIVOTA.....	63
ASPEKTY VÝCHOVY A VZDĚLÁNÍ.....	64
SPOLUPRACOVNÍCI BOHA, SKUTEČNÉHO VYCHOVATELE	65
DALŠÍ OBLASTI VÝCHOVY	66
VZÁJEMNĚ PŘIJÍMANÁ A DÁVANÁ FORMACE	67
VÝZVA A MODLITBA.....	68

SEZNAM ZKRATEK – BIBLICKÉ ZKRATKY

KNIHY STARÉHO ZÁKONA	70
KNIHY NOVÉHO ZÁKONA	71

ZKRATKY DOKUMENTŮ 2. VATIKÁNSKÉHO KONCILU71

JINÉ ZKRATKY.....72

OBSAH.....73

CHRISTIFIDELES LAICI

Posynodní list Jana Pavla II.
O POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ LAIKŮ V CÍRKVI A VE SVĚTĚ
z prosince 1988

Vydal ZVON, české katolické nakladatelství a vydavatelství spol. s r.o.
Thákurova 3, Praha 6 v roce 1996 jako svou 153. publikaci

Odpovědná redaktorka Marie Kyralová

Návrh obálky a grafická úprava Pavel Vodička

Technická redakce Michal Holeček

2. vydání

Vytiskl EKON Jihlava

Počet stran 128

6,5 AA

Doporučená cena 42,- Kč